

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

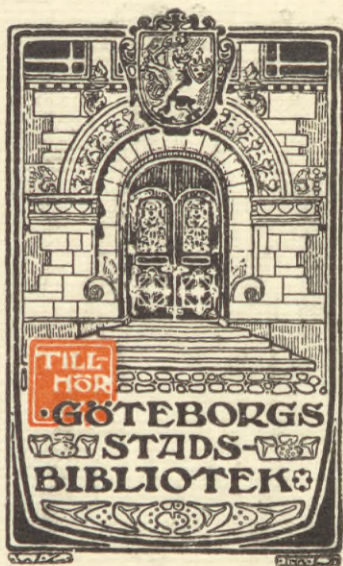
LUNDS
UNIVERSITET

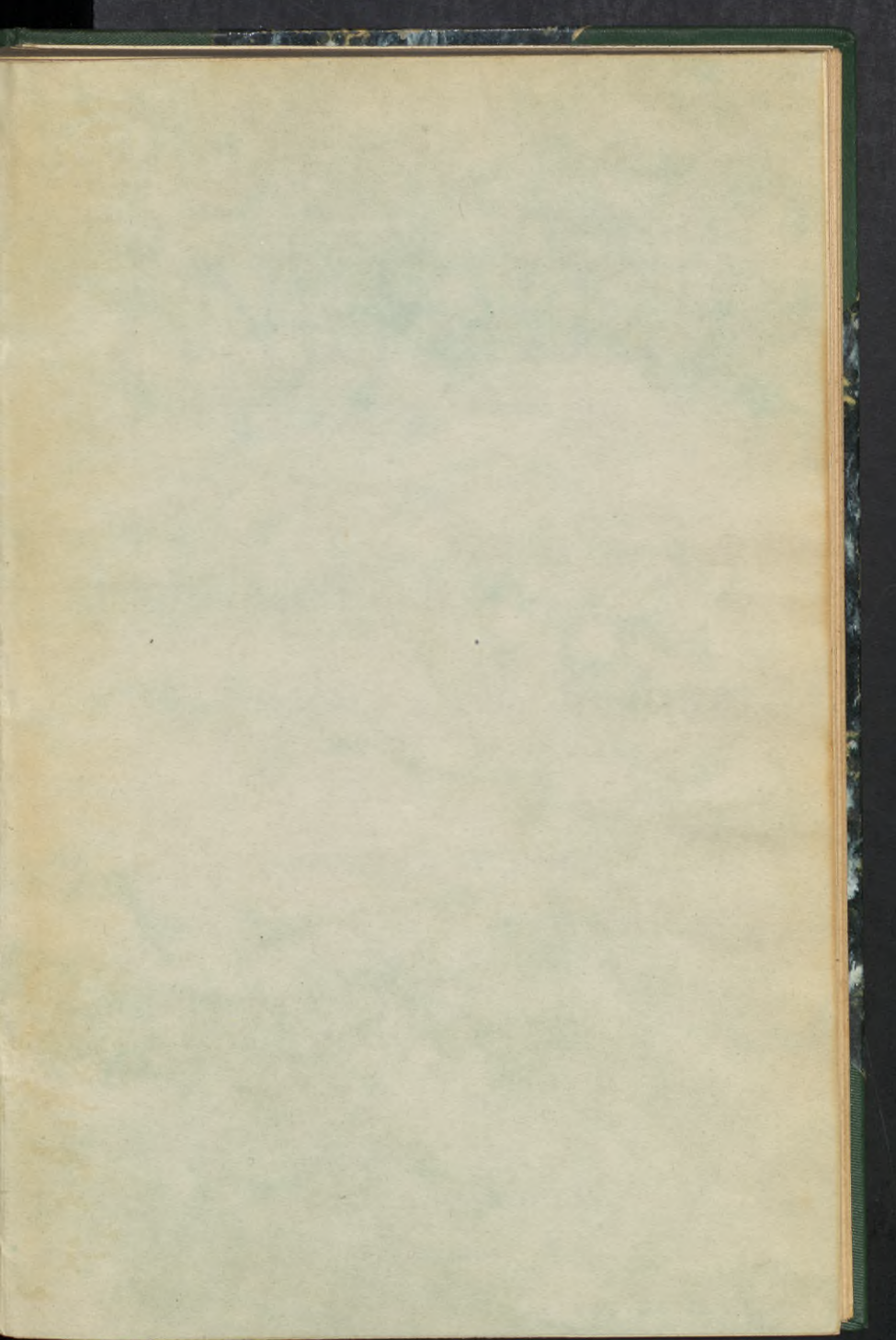

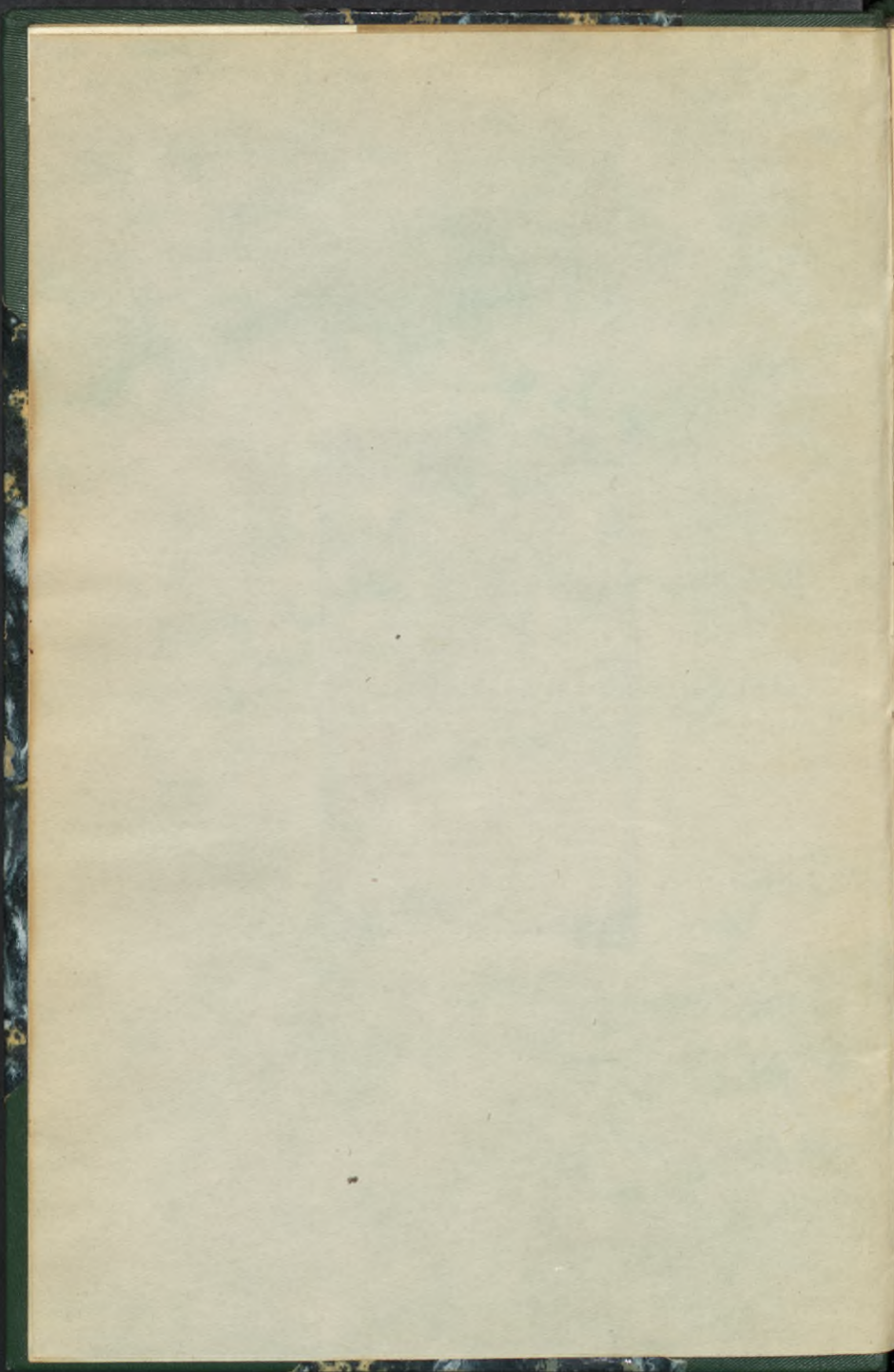
UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.
Sv.

jämte

Flera Berättelser
 och Skisser

af

ERNST LUNDQUIST

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

Pris 2: 25

*Sv. 47/11

NISSE

JÄMTE

FLERA BERÄTTELSER OCH SKISSER

AF

ERNST LUNDQUIST .

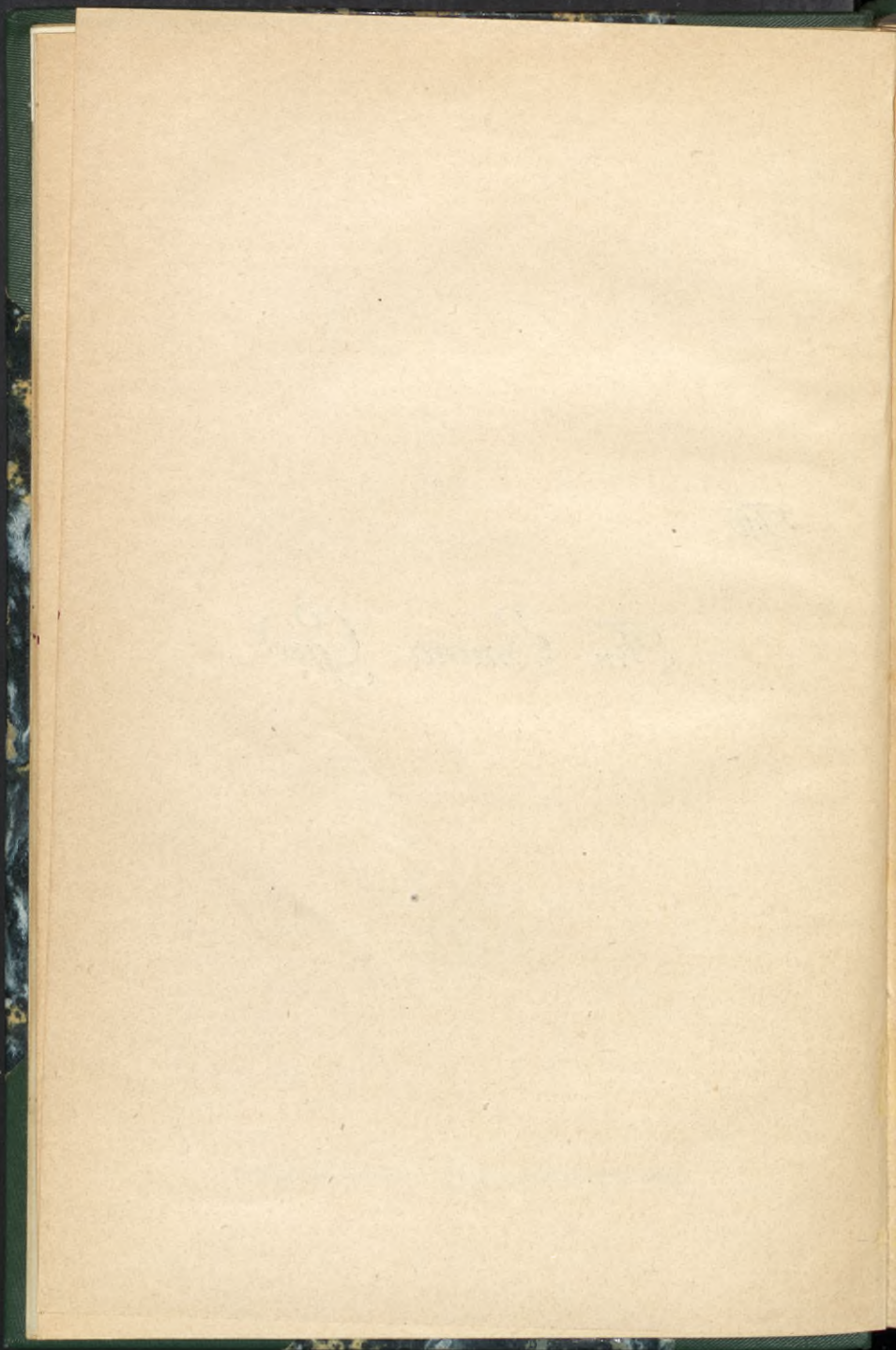

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1894.

Till

Fru Emma Gad.

Risse.

En bild ur »konstnärslifvet».

Då folkskolebarnen på lördagsmiddagen återvände till sina hem, spredos med dem öfver hela den del af socknen, som låg omkring kyrkan, en mängd tunna, gula papperslappar, på hvilka följande stod att läsa:

»Avertissement!

Lördagen den 8 juli kl. 7 gifves i Glimsta kyrka

Stor konsert

af orgel- och gitarrvirtuosen *Sophus Halvorsen* från Köpenhamn i förening med den utmärkta sångkonstnärinnan

Rosalba Dea Marina

från Malmö, hvilken med stormande bifall uppträdt i de flesta större städer i Sverige och Danmark och nu, på genomresa till Italien, låter höra sig denna enda gång i Glimsta kyrka.

Entré: 30 öre, allmoge 15 öre, barn 10 öre.
Om talrikt besök anhålles.»

Kyrkoherden Arnborg och hans unga fru sutto vid middagsbordet, då huspigan kom in med en af dessa gula lappar, som arrendatorns lilla flicka nyss lämnat in i köket. Kyrkoherden ägnade den endast en flyktig, förströdd blick. För honom var denna konsert ingen nyhet, eftersom just han för några dagar sedan skriftligen beviljat den danske musikerns ödmjuka anhållan att få begagna kyrkan gratis; dessutom var han ifrigt sysselsatt med att bena sin aborre.

Men lilla fru Elsa glömde alldeles bort att äta för att gång på gång genomläsa både själfva avertissementet och programmet, som stod på baksidan. Tänk, en konsert i Glimsta kyrka! Det var ju en stor händelse, isynnerhet för henne, f. d. småskolelärarinnan, som lefvat fram sin ungdom i skogen och aldrig i sitt lif varit på något slags offentlig föreställning.

»Vi ska' väl gå, Harald?» utbrast hon ifrigt.

»Att du bryr dig om sådant tjafs!»

»Hvem har sagt, att det är tjafs? Rosalba Dea Marina . . . tycker du det låter som tjafs?»

»Nej, det har du rätt i», svarade kyrkoherden och såg upp med ett humoristiskt leende i sitt vackra, manliga ansikte. »Gå du gärna, barn, och köp biljett åt mig också, bara jag slipper följa med. Det är lördag, och då måste jag tänka på min predikan, det vet du.»

Så förargligt! Alltid var det lördag, då hon ville vara tillsammans med Harald och ha något roligt.

Hon hatade de där nedriga lördagarna, som ständigt kommo olägligt. Men det var ingen hjälp; då Harald rufvade öfver sin predikan, var han förlorad för henne. Då tänkte han bara på den, hvad han än hade för sig. Ja, hon var alldeles säker på, att han var midt uppe i den just nu, då han tog djupa, taktfasta grepp i den jättestora filbunke, han hade framför sig, medan hon försummade sin egen lilla dockbunke för att beundrande se på, huru han behändigt förpassade den fulla skeden in mellan sina hvita tänder, utan att spilla så mycket som en droppe i det finkrusiga, svarta helskägget.

Efter middagen kysste han henne tankspridt och gick genast in till sig. Hon stod och såg efter honom med en lång blick och suckade, då dörren stängdes. Å, att nyss ha fyllt tjugu år och vara gift med en sådan allvarsam man, som knogade vägen fram med tunga, stadiga steg och den breda ryggen krökt under en väldig börda af heliga, vördnadsvärda plikter! Ibland spratt det till inom henne af tjufpojktigt skrattbegär, och hon kände en kittlande lust att knuffa till honom ett tag, så att alla de heliga, vördnadsvärda plikterna ramlade i marken, och sedan dra honom med sig ut i det glada, soliga lifvet och leka ett ystert »tafatt» öfver berg och backar . . . bara en eftermiddag, bara en enda timme då och då, för att de riktigt skulle känna, att de bägge ännu voro unga! Sedan skulle hon så fogligt och snällt hjälpa honom att plocka upp de heliga plikterna igen och lasta dem på hans rygg, eftersom hon ej dugde till att bära dem åt honom.

Ack, om han varit landtbrukare ändå! Då skulle hon ha varit med honom öfverallt, på åkrar och ängar,

i stall och ladugård, från morgon till kväll! Öfverallt skulle hon ha hållit jämna steg med honom, lika dammig och svettig som han, och sedan skulle de ha kommit hem lika hungriga och trötta, bägge två. Men nu fingo de för det mesta gå hvar sin väg. Om *det* var meningen med äktenskapet, att herrn skulle vara instängd på sitt rum och frun stå utanför och längta och gräma sig, hvad var det då för reson i det där, som står i vigselformuläret: »Det är icke godt för mannen att vara allena?» Allena — det var just det han helst ville vara, den stygge Harald!

Nåja, det hade väl gått an, bara inte de där ohyggliga lördagarna alltid hade råkat att falla in på orätt dag i veckan, och Harald rådde ju inte för någonting, han var i alla fall en raring; och att han var dubbelt så gammal som hon, det var uteslutande hennes eget fel, det var hon som var för ung, det var hela saken!

Under sådana tanker begaf lilla fru Elsa Arnborg sig ut på verandan, där ett stort fat med svarta vinbär stod och väntade på henne och hennes lilla sax. Och medan hon klippte bären till syltning, låg konsertaffischen bredvid henne på bordet, och hon kastade då och då en blick därpå, undrande i sitt sinne, om hon sjöng mycket vackert, den där utmärkta sångkonstnärinnan, huru hon såg ut, och huru hon skulle vara klädd.

Rosalba Dea Marina! Aldrig hade Elsa hört något så storartadt som dessa namns treklang. Hon upprepade dem tyst för sig själf, och de frammanade för hennes inbillning en högrest, underskön gestalt

med bländhvita axlar och gyllene lockar, omböljad af en violblå sammetsklädning i långa, mjuka vågor.

Men då hennes blick stannade på de sista raderna: »Entré 30 öre, allmoge 15 öre . . .» insåg hon plötsligt, att hon låtit sin fantasi skena i väg. Det låga inträdespriset harmonierade ej med den stolta drottninggestalten och den violblå sammeten. Nej, sångerskan var säkerligen fattig och anspråkslös i stället, kanske någon gammal utsjungen f. d. primadonna i uppstufvad svart sidenklädning och tvättade handskar . . . ja, så måste det vara. Så mycket angelägnare var det då, att hon fick folk på sin konsert. I allra bästa fall, om alla socknens herrskaper kommo dit och togo allt sitt husfolk med sig, kunde recetten ej gärna uppgå till mer än 30, högst 35 kronor, det räknade hon ut. Och för det skulle de stackars artisterna betala resan, logis och mat och alla andra afbränningar! Å, om hon åtminstone haft tid på sig, så skulle hon ha låtit en budkaffe gå socknen rundt och båda tillsammans alla hennes vänner och bekanta.

Det kunde hon ju mycket väl ha gjort, hon som var kyrkoherdefru. Men nu kunde hon ej göra annat än hoppas på grannarnes plikt känsla . . . och själf köpa så många biljetter hon möjligen hade råd med. Harald skulle nog ej göra henne några förebräelser, han var ju alltid så snäll och godhjärtad, och på lördagarna ville han ej bli tillfrågad om något, då fick hon göra hvad hon ville, bara hon lät honom vanka af och an i fred mellan studierummets stängda dörrar, med cigaretten i munnen och predikofunderingarna i hufvudet.

Följden af dessa hennes tysta reflexioner blef, att hon tillbragte en god stund af eftermiddagen med att gå och dela ut silfver- och kopparslantar till höger och vänster med förbehåll att de skulle användas till konsertbiljetter på kvällen. Hon bjöd bägge sina jungfrur och dessutom arrendatorns hela familj, man, hustru, fem barn och piga förutom rens-Lisa, som hon hittade i ett persiljeland ute i trädgården, och post-August, som kom med brevväskan.

Vid sextiden klädde hon sig i sin söndagsklädning, den svarta spetsgarnerade dolman och den lilla fruhatten — Harald ville alltid, att hon skulle gå klädd i fruhatt, han var så mån om hennes värdighet — och begaf sig på väg upp till kyrkan. Hon hade med flit gått tidigt, för att församlingsborna skulle se, att kyrkoherdens fru ville vara den första, då det gällde att fullgöra en plikt. Och så var hon allt också litet nyfiken på det hela — och inte minst på att se, huru många af grannarne som skulle infinna sig för att uppmuntra konsten.

Hon blef så hjärtinnerligt glad, då hon uppifrån backen såg, att det nalkades folk på alla vägar. Nere på kyrkplanen såg hon redan flickorna Eckhoffs skära bomullsklädningar och Fannys röda parasoll, och långt bort på landsvägen kom Stora-Björnö-landån rullande, antagligen med fröken Maggie och hennes guvernant. Så snällt af dem! Komministerns hela familj och länsmannens bägge döttrar sutto redan på gungbrädet utmed stenvuren. Jojo, alla människor hade nog begärligt gripit i flykten detta tillfälle till ett afbrott i den landtliga enformigheten.

Men å, så förvånad och intresserad hon blef, då hon träffade Fanny Eckhoff och fick höra allt hvad hon hade att berätta! Tänk, hon hade redan sett både Sophus Halvorsen och Rosalba Dea Marina! Glimsta gård låg ju alldeles intill landsvägen, och medan Eckhoffs sutto på verandan i eftermiddags och drucko kaffe, hade de sett de bägge artisterna komma promenerande framåt landsvägen, han med sitt guitarrfodral på ryggen och hon kånkande på en väldig packe notböcker. Men så fattiga och trantiga de hade sett ut! Lagårds-Lotta, som satt och mjölkade i hagen utmed landsvägen, hade talat med dem, och för henne hade de berättat, att de kommit med fyratåget till stationen, men alla rummen på gästgifvaregården hade varit upptagna — nå, *det* var naturligtvis osanning! — och ingen skjuts hade heller stått till att få, därför hade de nu gått halfannan fjärdingsväg till fots och hade ingenting emot att få släcka törsten med litet spenvarm mjölk. Fröken Rosalba hade frågat Lotta, om hon visste, hvar de skulle kunna få något snyggt och billigt logis för natten; de hade hört efter i alla smågårdarna utmed vägen, men fått nej öfverallt. Då Lotta ej kunde ge den begärda upplysningen, hade de gått sin färde, utan att så mycket som tacka för mjölken hon gifvit dem, och styrt kosan uppåt kyrkbyn. Löjtnant Allan hade sedan stått på Glimsta altan och genom sin stora reskikare sett dem vandra ur gård och i gård här uppe i trakten af kyrkan; det såg ut som om de ej lyckats få något nattkvarter.

Elsa skulle så gärna ha velat höra ännu en hel massa detaljer om det märkvärdiga konstnärsparet, men visaren i kyrktornet pekade på half sju, och man

måste tänka på att gå in. Som kyrkoherdens fru borde hon vara bland de första på platsen och sitta på främsta bänken, det visste hon, att Harald skulle tycka om. Utan att i brådskan se efter, att hon fick Fanny Eckhoff eller någon annan fru med sig, begaf hon sig in i vapenhuset och köpte två biljetter — en åt Harald, som han ju själf begärt — af en halfvuxen flicka, som satt där bakom ett bord och sade: »*Merci, madame!*» då hon lämnade sina sextio öre.

Det var besynnerligt! *Merci, madame?* Hon såg litet närmare på biljettförsäljerskan. Hon hade ett barnsligt, brunhyllt ansikte med ett par käcka, mörka ögon och en burrig, svart lugg under en liten kokett halmhatt med rakt uppstående violruskor. Så lustigt att de hade en utländsk biljettförsäljerska med sig! Och medan Elsa lämnade sitt inträdeskort till kyrkvaktaren, som öppnade dörren för henne, hörde hon den lilla svartögda säga till en bondgubbe, som efterträdte henne vid biljettbordet: »*Merci, monsieur ... passez, s'il vous plait.*»

Elsa skred med värdig hållning framåt på stora gången och fann första bänken obesatt. Det var ganska glest i bänkraderna; en och annan grupp här och där, mest sjaletter, och på fruntimmerssidan tre hela bänkar fullproppade med hviskande och fnittrande folkskoleflickor, som knuffade hvarandra och hade allt möjligt fuffens för sig i den ovanliga och eggande känslan af, att de i dag kommit till Guds hus för att roa sig och inte för att höra på en predikan. Elsa försökte ge dem en lång, förebrående blick, men den kom aldrig fram till dem, ty då hon vände sig emot dem, hade hon aftonsolen rakt i ögonen.

Emellertid började publiken småningom samlas, och då ingen mera tycktes vara att förvänta, vred Elsa på hufvudet och gjorde ett hastigt öfverslag. Tjugu-sju ståndspersoner . . . elfva allmoge . . . trettioåtta barn, summa tretton kronor och femtiofem öre! Det var ju alldeles förfärligt! De arma artisterna, det blef ju ren förlust för dem. Tänk om konserten skulle bli inställd?

Men det blef den inte, ty nu började orgeln brusa och stöna; det var inledningsnumret, en fuga, komponerad af Sophus Halvorsen liksom nästan hela programmet. Elsa ville ej vända sig om nu igen, ty det ansåg hon opassande; hon fick således ej se den exekverande. Numret var för öfrigt slut, innan det knappast börjat; det lät som några käbblande barnungar uppe i diskanten, medan en vresig skolmästare med dundrande, grof röst förgäfves predikade ordning nere i basen.

Det blef nu en paus, utfylld af hviskande småflick-röster och prasslande program. »Quando corpus morietur, aria af Sophus Halvorsen, utföres af Rosalba Dea Marina», stod det på den gula lappen, och allas hufvud, utom kyrkoherdefruns, vände sig mot orgel-läktaren. Men nu hörde Elsa steg af två par fötter på stora gången, tunga karlsteg, ackompanjerade af lätt trippande frumtimmersklackar, och där stodo nu de bägge konstnärerna midt för henne i koret, han med gitarren öfver bröstet och hon med ett notblad i handen. Men såg hon rätt? Rosalba Dea Marina, den drottninglika skönheten i violblå sammetsklädning, det var ingen annan än den där lilla biljett-flickan i vapenhuset, fastän hon nu var barhufvad och

hade fäst en stor knippa prästkragar uppe vid halsen på sin svarta ylleklädning!

Hon såg för öfrigt bra ut, flickstackaren, med sina lysande svarta ögon och sin lilla röda mun, men generad var hon, det märktes nog, fastän hon knyckte på hufvudet och försökte se morsk ut. Under det långa förspelet på gitarren hade Elsa tillfälle att se, *hvad* det var som fröka Rosalba var generad för: det var de långa, bara armliderna och de magra, brunstekta händerna, på hvilka hon ej hade några handskar. En gång försökte hon gömma dem på ryggen, men det såg väl *för* tafatt ut, och därför ansträngde hon sig i stället att så mycket som möjligt dölja dem bakom notbladet.

Nu började hon sjunga: »Quando corpus . . .» med en stark och gäll, tämligen ren, men redan alldeles öfveransträngd och utskriken sopran. Hon hade ett sätt att göra små omotiverade, gnällande förslag här och där, som påminde om bondfolkets okultiverade sångmetod, och vid de lägre tonerna blef hon helt plötsligt så tjock i halsen, som om hon haft påssjuka. Det var både ömkligt och löjligt. Men Elsa uppfattade endast den tragiska sidan af saken; då hon såg den lilla späda, fattigt klädda varelsen och hörde hennes stora, på en gång oskolade och utslitna röst, som snarare kunde ha tillhört en fyrtioåring än ett barn, kände hon sig nästan gråtfärdig, och den afsedda konstnjutningen förvandlades till hjärtslitande fantasier om svält, förödmjukelser, hemlöshet och umbäranden af alla slag.

Nu slutade arian med ett gällt och sprucket skrik högt uppe i diskanten, och sångerskan mera sprang än

gick tillbaka till kyrkans bakgrund; man hörde henne ta trappan till orgelläktaren i några språng. Sophus Halvorsen stannade kvar i koret för att utföra programmets tredje nummer, en »Fantaisie brillante» för guitarr; komponerad af honom själf.

Nu först ägnade Elsa honom någon uppmärksamhet. Det var en lång, krokryggig gubbe med blekt, orakadt ansikte, öfver hvars ena halfva det långa, raka, askgråa håret hängde ned som en hästman. Han var klädd i en blanknött och fläckig svart rock och hvit halsduk; de grofva stöflarna voro ännu alldeles gråa af landsvägsdamm.

Blundande och med ett leende af exalterad njutning utförde han ett halsbrytande svårt stycke på sin guitarr, som han verkligen trakterade med en förvånande färdighet; hans långa benrangelsfingrar framkallade hela laviner af små spröda, hoppande toner, som tumlade om hvarandra, jagade hvarandra, vältrade sig i ett vildt kaos, slog kullerbytta och slutligen kreverade i några afslutande, starka arpeggiogrepp. Alla folkskolebänkarna sutto där med gapande munnar, och då virtuosens slutade med en elegant sväng af högra armen, slängde upp hästmanen och trafvade tillbaka nedåt stora gången, bröto alla flickungarna ut i ett fnissande, som om det varit ett riktigt komiskt pajasupptåg de bevittnat.

Nu skulle Rosalba sjunga igen, men hon lät vänta på sig. Man hörde en tämligen högljudd ordväxling bakom orgeln, och då de uppretade rösterna småningom dogo bort, kom dansken fram, slog sig ner vid instrumentet och preludierade; sångerskan framträdde till läktarebalustraden, hvaröfver endast hennes lilla

rufsiga hufvud stack upp, och sjöng Gounods »Ave Maria» med en sådan fart, att ackompanjatören blef ett långt stycke efter.

De återstående numren på programmet behandlades tämligen summariskt, flere af dem öfverhoppades, och samtidigt med att vällingsklockorna i de närbelägna gårdarna ringde åtta, smattrade utgångsmarschen från orgelläktaren, ett motiv ur Trubaduren, som omsvärmades af diaboliskt fräsande löpningar och floriturer, undan hvilka det andfäkt försökte rädda sig ur den ena tonarten i den andra, tills slutligen det hela upplöste sig i Boulangermarschen, som kom frambullrande med kanondunder och stridslarm, trampade alla andra motiv under fötterna och gjorde rent hus — äfven nere i kyrkan, där snart allt var tyst och tomt och endast dammkornen sväfvade upp och ned i de väldiga luftvägor, som orgeltitanen satt i rörelse.

Sophus Halvorsen höll på att lägga tillsamman sina notböcker, och fröken Rosalba satte på sig hatten framför den lilla spegeln öfver orgeln; då tilltalades de af ett ungt, okänt fruntimmer.

»Ursäkta», sade hon litet förlägen, »jag är fru till kyrkoherden här i socknen . . . har herrskapet funnit något rum för natten?»

Dansken fixerade henne hastigt från hufvud till fot och svarade:

»Nei, desværre . . . paa Hotellet ved Stationen var alle Værelser optingede . . .»

»Vi ha ett litet gästrum på prästgården, och om fröken vill hålla till godo . . . men bara fröken; vi ha inte mer än ett rum till öfverlopps . . .»

»Tusind Tak, Frue!» utbrast musikern, och Elsa hörde tydligt på hans ton, att hon befriat honom från ett bekymmer. *Han* skulle nog skaffa sig husrum i en af bondgårdarna i närheten, förklarade han, för pengar får man allt . . . och i morgon skulle han ha den äran att komma och hämta fröken Rosalba i prästgården, de måste nödvändigt fara med tiotåget, ty i morgon afton konserterade de i grannsocknen.

Notpacken var nu färdig; fröken Rosalba tog den under armen och följde sin beskyddarinna. Då de voro i trappan, ropade herr Halvorsen efter dem:

»Men för Guds Skyld, Frue, giv endelig Fröken torre Lagen, saa hun ikke blir hæs til i Morgen Aften . . .!»

»Hvarför kunde ni inte ha låtit herr Halvorsen själf ta hand om noterna?» frågade Elsa, då de gingo öfver kyrkogården; hon såg, att den väldiga bokpacken var mycket för tung för den lilla spensliga varrelsen, hvars öfverkropp den drog alldeles sned.

»Det gör han aldrig», svarade fröken Rosalba i föraktfull ton och med stark skånsk brytning, »den gamle gubbkraken orkar knappast med sig själf. Nej, det är alltid jag, som får bära noterna på landsvägen . . . ibland ligger kyrkan en half mil från stationen, och då knakar det i ryggbastet, ska frun tro. Från början lofte han naturligtvis, att jag alltid skulle få åka, men det har inte händt mer än de första veckorna, så länge vi uppehöll oss i Skåne; han var väl rädd, att jag skulle bryta kontraktet och kvista hem till Malmö igen. Men se'n vi väl kom öfver skånska gränsen, har jag inte suttit i vagn oftare än någon barmhärtig själ har bjudit oss på åka.»

Den lilla sångerskan lät ogeneradt tungan löpa, medan hon med raska steg följde kyrkoherdefrun nedåt den långa allén, som ledde ned till prästgården. Elsa betraktade henne från sidan med en halft nyfiken, halft deltagande blick och erbjöd sig att bära några af notböckerna. Det hade fröken Rosalba ingenting emot; hon lämnade genast ifrån sig ett par af de tyngsta.

»Jaså, fröken är från Malmö?» frågade Elsa.

»Ja, det är visst det enda sanna ord, som står på programmet», svarade den andra med ett hest och sprucket skratt. »Jag heter egentligen Jenny Olsson, den andra grannlåten är bara mitt konstnärsnamn. Den flickan, som reste med Halvorsen förra sommaren, hette Bolla Bjurström, och henne kallade han Cornelia Salvati . . . gentilt skall det vara. Hon blef osams med honom under turnén, och nu är hon gift med en gelbgjutare i Laholm.»

»Jaså, herr Halvorsen har konserterat i flera år?»

»Tror jag det! Han reser omkring hvarenda sommar i Sverige, Norge, Danmark och Finland, alltid med olika flickor. Det är ingen som står ut mer än ett år. Om vintrarna ger han gitarrlektioner i Malmö och har en sångförening af folkskolebarn, som han ger andliga konserter med i en bönesal. Det är bland de där flickorna han snokar upp sina stora sångkonstnärinnor, som han sedan lefver på om somrarna. För det är naturligtvis vi som ä' lockbetet.»

»Han ser fattig ut.»

»Ja, nog är han fattig alltid, men kom inte och säg det åt honom! Det är han alldeles för stolt att erkänna. Ingen kan begripa hvad han lefver af om

vintrarna; själf sa han en gång, att han äter noter. För si musikgalen, det lär han ha varit i hela sitt lif. Om somrarna förtjänar han ju ganska stora pengar. Som nu i kväll t. ex. hade vi ju öfver tretton kronor i kassan.»

»Tycker ni *det* är mycket?»

»Åhja, går väl an; ibland ha vi bara ett par kronor öfver, sedan vi ha betalt orgtramparen och den som tar emot biljetterna. Men det är ju också nästan våra enda afbränningar — utom järnvägsbiljetterna, förstås. Han ställer nästan alltid så till, att vi få bo och äta gratis. — Ja, så är det, förstås, min lön, tvåhundra kronor för sommaren, men den knoga vi nog ihop till; alla de andra flickorna ha fått ut sitt utan krångel, för ärlig det är han på sitt sätt. Det värsta är med kläderna.»

»Kläderna?»

»Ja, mina kläder. Han har förbundit sig att hålla mig med toaletter, så länge turnén varar. Men si att få honom till att köpa det allra minsta i den vägen, det är som att vilja ta ner sjustjärnorna. Den här svarta klädningslankan har jag fått af mor, och den faller snart af mig, så sliten är den. Kappkragen jag har är ju rätt stilig, tycker inte frun det? Den fick jag af en fröken på en herrgård, där vi logerade häromdagen. Hatten har jag gjort själf, och då vi trafva på landsvägarna, passar jag alltid på och plockar-litet vilda blommor att lysa upp min svarta klädning med på konserterna. Nå, för det mesta är det då skumt i kyrkorna, så folk ser inte så väl, hvad en har på sig, men det är i alla fall nedrigt af gubben. Som nu i dag t. ex. hade jag inga handskar.

De gamla va aldeles totalt omöjliga, trasiga va di förut, och efter störtregnet i går blef di aldeles som råa köttslamsor. Men tror någon jag kunde få gubben till att köpa ett par handskar, då vi passerade Norrköping på förmiddagen? Nej, sådant där är bara flärd, tycker han. En sångerska skall tjusa med sin sång och inte med sina handskar. Jag tackar, jag! Undrar just, hvart man kommer här i världen utan handskar! Jag var så ond på honom i kväll, så han måste nypa mig i armen, innan han fick mig till att gå fram i koret och visa mig för folket som ett spektakel, och efter mitt första nummer kunde han inte få mig från läktaren, det var slut, det, fast han både grälade och tiggde och bad. Lyckligtvis är jag då så solbränd om händerna, så på litet afstånd kunde det verkligen se ut, som om jag var klädd i långa, bruna handskar.»

»Men hur kommer det sig, att fröken någonsin har gifvit sig med honom ut?»

»Å kors, det kan ju vara roligt att se litet af världen, medan man är ung, och när man har en sådan stor och grann röst som jag, så . . . alltid är det mera anseende med att vara artist än att tjäna piga. Far min är död, han var lokomotivförare, och mor försörjer sig med att svepa lik och hyra ut slöja och krona åt brudar. Jag har en äldre syster, som Halvorsen först hade bestämt sig för i höstas, men så tyckte han hon var för gammal.»

»Hur gammal är hon då?»

»Nitton år. Jag är bara sexton, jag», sade hon och satte triumferande sin lilla uppnäsa i vädret. »Han tänkte sätta *det* på affischen, förstås, men så ångrade

han sig . . . han sa, att folk då skulle tro sig få höra barnskrik i stället för sång, och det hade minskat recetten. Han är knepig, må tro, fast han själf kallar sig ett stort barn. Så mycket humbug han kan hitta på! Som nu med de där franska talesätten han har trumfat i mig, för att jag skall slå bönderna med häpnad, då de köpa biljetter af mig! Och den där historien om Italien sedan! Den har han nu kört med om alla sina sångflickor, och ingen af dem har någonsin kommit längre än till Köpenhamn på sin höjd. Min idé är att kunna få komma till Stockholm och gå igenom akademien, och dit *ska* jag också nästa år — så vida det inte är slut med min röst då, och det vore då inte underligt, så som han har gnott och filat på den i vinter. Och frun skall se det kostar på att sjunga en konsert om dagen . . . sen första juni, då vi började, ha vi uppträdt i olika bondkyrkor hvar-enda kväll; vi ha tagit jämnt med oss Skåne, Småland, Östergötland, och sen ska vi ta östra Småland och Blekinge i hemväg. Usch ja, det är ett schå!»

»Fröken tycks inte vara särdeles belåten med det där kringflackande lifvet?» sade Elsa i litet snäf ton. Hon hade hela tiden gått och haft en förnimmelse af, att den där unga damen pratade alldeles för ogeneradt och tog för litet hänsyn till, att det var en kyrkoherdefru hon talade med.

»Å, det går väl an,» svarade fröken Rosalba och flyttade öfver notpacken till den andra armen. »Det värsta är, att jag så litet får leka med mina jämnåriga. Det roligaste jag har haft på hela sommaren var i en klockargård någonstans i Skeningetrakten . . . jag minns inte hvad socknen hette. Där voro vi bjudna

att ligga öfver natten, och efter konserten roade vi oss i en hage. Klockarns hade flera barn, fyra flickor ungefär vid min ålder och ett par yngre pojkar . . . å, så lifvadt vi hade! Vi sprang änkleken och lekte bo för bise och två slår den tredje, ända till klockan var öfver tolf på natten. Och under tiden låg gubben och sof och trodde, att jag gått till kojs för längesedan . . . annars hade han nog kommit och tagit in mig, så rädd som han är om min röst. Ja, den kvällen är då glanspunkten på hela sommaren.»

De voro nu framme vid prästgården. Elsa bad sin gäst sitta ned ett ögonblick på verandan, medan hon gick och talade litet vid sin man.

Kyrkoherden gick af och an i sitt rum med sin vanliga lördagsmin. Då Elsa kom in, nickade han med ett förströdt småleende och räckte henne handen. Hon berättade litet om konserten och underrättade honom, att hon på eget beråd tagit fröken Rosalba med sig hem öfver natten; hon tyckte, att det varit hennes plikt som prästfru att ta hand om en stackars liten värlös flicka.

Harald gillade allt. Han hade ätit kväll ensam vid åttatiden, ty han hade ej väntat henne hem så snart, och ville helst slippa gå ut och tala med den främmande. I morgon bittida önskade han få in kaffe på sitt rum; på söndagsmorgnarna ville han aldrig distraheras med att samtala om världsliga saker. Han lofvade, att fröken Rosalba skulle få skjuts till stationen klockan nio; han skulle säkert ha lofvat hvad som helst, blott för att få vara i fred med sina tankar. Elsa kysste honom och ämnade gå.

»Glöm inte bort», sade han, då hon redan var

i dörren, »att du vid lämpligt tillfälle säger den unga sångerskan något allvarligt, väckande eller stärkande ord, som hon sedan kan ha att begrunda ute i världsvimlet. Du förstår hvad jag menar. En fin, tänkande kvinna som du har alltid godt om sådana ord, då det gäller en yngre, obefästad systersjäl, som behöfver handledning. Bara en liten sentens eller en allvarlig tankevändning helt åpropos... man vet aldrig, hvar sädeskornet faller och slår rot.»

»Käre Harald, du är alltid så god», sade hon rörd och stängde dörren.

Lilla fröken Rosalba åt af alla de framdukade assietterna med strykande aptit och lät maten tysta munnen. Hon hade ej fått någon middag i dag, omtalade hon liksom till förklaring. Efter måltiden läste hon till fru Elsas glada öfverraskning en tyst bordsbön — visserligen kort och slarfvig, men det *var* i alla fall en bordsbön, det skulle hon inte glömma att tala om för Harald. Sedan bad gästen att få gå ut och se på trädgården.

Den var snart besedd. Grönsakslanden och blomsterrabatterna intresserade henne ej särdeles. Så mycket svårare var det att få henne ifrån krusbärsbuskarna, fastän bären ännu ej voro riktigt mogna. Hon proppade i sig oerhörda kvantiteter däraf och förklarade, att krusbärskart var det bästa hon visste.

Plötsligt såg hon upp från sin trägna sysselsättning, lyssnade och frågade:

»Hvad är det för ett läte? Är det ett lam?»

»Nej», svarade Elsa, »det är en bock... arrendatorns pojkar ha en bock, som betar där ute i inhägnaden bakom trädgården.»

»Är han ond?»

»Nej, bara mycket lekfull. Han är helt ung.»

»Den måste man se!»

Och innan Elsa visste ordet af, hade hennes gäst sprungit fram till stenvuren och tagit en sats öfver den; att döma af hennes rop och skrattsalvor befann hon sig redan i tête-à-tête med bocken. Elsa måste naturligtvis bege sig efter, men hon ansåg det mera för- enligt med sin värdighet att gå den vanliga vägen genom trädgårdsgrinden.

Då hon kom ut i den lilla hagen, brusade den vilda jakten förbi henne; fröken Rosalba kiknande af skratt, med flygande kjolar och lossnad hårfläta, bocken efter med de vildaste, uppsluppnaste kaprioler.

»Han vill buffas!» ropade Rosalba mellan skratt- rulladerna, i det hon vek undan för sin förföljare med en tvär, skicklig vändning. »Han vill bu — — buff — — uffas! Å, så livvadt!»

»Nisse!» ropade Elsa i strängt tillrättavisande ton. »Nisse, var stilla! Kom genast hit!»

Det sista lät Nisse ej säga sig två gånger, ty då han kände igen rösten, kom han trafvande fram till Elsa, böjde ner hufvudet och lät henne klia sig bakom hornen, ännu dock helt yster och trampande på stället, medan den lilla svansen oupphörligt vickade af och an. Men då han hörde den främmande flic- kan nalkas, gjorde han en hastig vändning, reste sig på bakbenen och gaf henne en stöt med sin hårda panna, så att hon tumlade ett par steg tillbaka. Hon sprang skrattande fram igen och ryckte honom i skäg- get, och så började hetsjakten på nytt.

»Håll honom! Håll honom!» ropade fröken Ro-

salba, kiknande af skratt. De bägge lekande ungdomarnas uppsluppenhet smittade nu också Elsa, och hon sprang efter Nisse för att få tag i hans horn. Då det ändtligen lyckades henne och bocken stod stilla ett ögonblick, kastade sig den lilla skånskan grensle upp på hans rygg, och så bar det af med dem i den vildaste fart rundt omkring hagen.

»Adjö! Nu far jag till Blåkulla!»

Ett helt hvarf lyckades hon hålla sig fast, men bäst det var, låg hon där med ett par smala svarta ben i vädret, medan Nisse fortsatte sin cirkusgaloppad.

»Stötte ni er?» ropade Elsa.

»Nej, inte alls, jag bara skrattar mig alldeles fördärfvad», stönade hon, i det hon flög upp från marken, elastisk som en guttaperkaboll, och satte efter Nisse igen. »Nu är det er tur att rida! Jag skall fånga ridhästen, jag!»

Att hinna upp honom var dock ingen lätt sak; slutligen hittade hon på att genskjuta honom, och där stod han nu, fasthållen vid hornen och skälfvande af ysterhet.

»Han orkar aldrig med mig», sade Elsa halft frågande; hon ville så rysligt gärna.

»Prat, ni är inte tyngre ni än jag!»

Och där satt den lilla kyrkoherdefrun nu, på fruntimmersmanér likväl, med bägge benen åt en sida, och tog ett duktigt tag i Nisses långa, gråa ragg och så — framåt! Det aflopp naturligtvis ej utan ett par kullerbyttor, men hvad gjorde det, gräset var så mjukt, och Nisse bar henne så lätt, som om, hon ej haft någon tyngd alls. Det var förtjusande roligt: Elsa hade aldrig förr ridit på något slags djur, det kändes, som

om hon flög. Fröken Rosalba sprang efter och skrat-tade som en liten afgrundsande, och Elsa stämde in med sitt barnsliga, klingande skratt, och i samma ögonblick låg hon där raklång på marken, och Nisse stod bredvid och buffade henne oupphörligt med pannan, och hon skrattade så öfvergifvet och hejdlöst, att hon ej kunde resa sig på en lång stund.

Men nu skulle de valsa också! Det var Elsas idé; hon hade blifvit ännu vildare än den andra. Att få upp Nisse på bakbenen var ingen konst, och sedan slog hon armarna om honom och drog honom med sig, sjungande på en gammal vals, medan fröken Rosalba kastade sig ner på marken och skrattade, så att tårarna runno, hon måste stödja emot med båda händerna för att ej ramla omkull af skratt.

»Rosalba!» ropade Elsa. »Han tar mig om lifvet... ser du inte, att han tar mig om lifvet! — Aj, nu trampar han mig på tårna!»

Hon släppte sin kavaljer, och denne var tydligen ej road af att valsa, ty så fort han blef lös, kilade han genast undan i ett hörn, och där stod han i försvarsställning och sneglade på Elsa med en min af komisk förlägenhet.

De muntra upptågen i inhägnaden skulle säkerligen ha fortsatts ännu längre, om ej Elsa plötsligt upptäckt en liten glödande punkt i det öppna sängkammarfönstret där uppe mellan almarnas mörka löfmassor. Det var Haralds cigarett. Hon blef hastigt lugnare och började släta på sin klädning, och nu märkte hon, att hon nyss hade kallat den främmande flickan du.

»Åh, hvad man kan vara tokig!» sade hon, ännu

helt andfädd. »Fröken är ju en riktig liten vildbasare.»

»Frun ger då inte efter, tycker jag», svarade den andra. »Ha vi inte haft roligt kanske? Det är som ordspråket säger: Lika barn leka bäst.»

Elsa blef i en hast helt allvarsam och stel och kämpade för att återfå sin förlorade värdighet. Och i nästa minut lämnade de inbägnaden, dock först sedan fröken Rosalba slagit armarna om Nisses hals och sagt honom god natt och gifvit honom tre duktiga smällkyssar mellan hornen.

De skildes utanför gästrummets dörr, och Elsas »godnatt, sof godt!» lät nästan ceremoniöst. Och så gingo de till hvila, upphettade, rufsiga i håret och mörbultade i alla leder — både den utmärkta sängkonstnärinnan och kyrkoherdefrun med den stora värdigheten.

* * *

Följande morgon på slaget åtta anlände herr Sophus Halvorsen. Fru Arnborg tog emot honom på verandan, söndagsklädd och korrekt; fröken Rosalba var inte riktigt färdig än, förklarade hon. Konversationen mellan henne och den danske musikern gick trögt. Han berättade, att han föregående kväll lyckats få ett utmärkt logis till jämförelsevis moderat pris i en större bondgård, och om det var sant, så var det i alla fall högst märkvärdigt, att han hade höfrö och strån både i håret och bak på rocken.

Han satt hela tiden med ett uttryck af spänd väntan i sitt gråbleka, orakade ansigte: det trängde

sådana ljufliga dofter af uppstekt pannkaka ut från köket. I obehagade ögonblick sträckte han ut sin långa, knotiga hals och sneglade inåt, där han trodde matsalen var belägen. Ändtligen kom fröken Rosalbaner; hon hade varit sysselsatt med att laga en stor refva i sin svarta klädningskjol, som varit i för nära beröring med Nisses horn i går kväll. Kyrkoherden var fortfarande osynlig.

Det spända uttrycket i guitarrvirtuosens ansikte slätades bort, då fru Arnborg bad honom frukostera med dem. En sådan aptit, du milde Gud, då han väl kom till bordet! Hvar hans rofgirigt utsträckta gaffel for fram, blef det sköfving och ödeläggelse, och endast det tomma intet blef kvar på tallrikarna. Medan han åt med ett slamrande ljud af de stora, taktfast arbetande käkarna, pratade han oupphörligt, för att afleda uppmärksamheten, om den odödliga Mozart, om kontrapunktens heliga mysterier, om konstnärens sublima kall, men mest om sin gitarr, som han påstod vara ett underverk af gammal italiensk instrumentmakarkonst, signeradt Tommaso Rocca, Cremona 1791. Han hade varit bjuden 2,000 kronor för den, men han sålde den icke för ett kungarike, den skulle följa honom i grafven.

Nu stod skjutsen utanför dörren, och efter några tämligen kortfattade tacksägelser steg konstnärsparet upp i vagnen, som rullade ut från gården med dem och med den lilla matkorg Elsa smusslat in under sätet.

Där stod nu den unga prästfrun på verandan och såg efter de bortfarande. Hon kände sig helt vemoilig till sinnes, då hon tänkte på, hvilka öden de där

bägge underliga figurerna nu rullade till mötes. Hon visste inte, hur det kom sig, men denna Rosalba Dea Marina lämnade efter sig hos henne liksom en stämning af saknad, nästan af tacksamhet. Hon hade varit som en solglimt af barnslig glädje midt i pliktens och allvarets gråa enahanda . . .

Elsa gick upp för att läsa morgonbönen tillsammans med Harald, innan de gingo till kyrkan. Midt i trappan stannade hon plötsligt, som om hon fått en stöt i bröstet. Det där väckande, stärkande allvarsordet, som Harald bedt henne ge den unga sångerskan med till vägkost . . . det hade hon alldeles glömt i går kväll under lekens hetta!

Hon stod stilla en stund, litet röd af blygsel; men så rätade hon upp sig . . . nej, hon ångrade inte kvällen i går! Hon var ju bara tjugå år, det hade varit så skönt att få skaka värdigheten af sig en kort minut . . . och det där ute i Nisses hage, det hade ändå varit det roligaste hon haft sedan hon blef gift!

En man af gamla stammen.

Det var julkalas i prostgården.

Medan dansen pågick ute i salen, hade de äldre herrarne och äfven ett par af de yngre slagit sig ner i prostens rum kring toddybrickan. Det var halfskumt i det stora rummet, där alla väggar voro klädda af bokhyllor; taklampans mattgula strålar hade riktigt svårt att tränga igenom den myckna tobaksröken. Alla sittplatser voro upptagna af julmätta och julfryntliga, helgdagsklädda manspersoner med varma, röda ansikten och cigarren mellan tänderna. Värden själf satt, ståtlig och rak, i sin skrifstol och förde ordet som vanligt. Han pratade gärna, gubben Liljegren, och historier kunde han flera än det är dagar i året.

För närvarande talade man om den långa pipan han rökte ur, en märkvärdig gammal tingest han ärfst efter sin svärfar, prosten Bellander i Västra Tuna, som hade svarfvat och snidat den själf.

»Han var en tusenkonstnär, salig svärfar», sade prosten och smuttade på sin ångande toddy, »det var inte så tätt emellan handelsbodarna på hans tid, pengarna voro också sällsyntare, och därför var det inte mycket af bohaget i hans hus, som han inte hade gjort själf. Det var en riktig fröjd att se honom stå vid svarfstolen eller i smedjan, och om sakerna han gjorde inte blefvo så fina och utkrusade, så kunde man åtminstone ge sig dalern på, att de höllo tre gånger så länge som det krimskrams man nu för tiden köper i butikerna. Ja, det var en bastant gubbe — och en bastant tid han lefde i.»

»En man af gamla stammen», instämde en röst från ett mörkt hörn.

»Det är just rätta ordet, en man af gamla stammen — enkel, ärlig, rättfram, en man, som hade sina egna åsikter, om de också kunde vara litet antediluvianska ibland . . . han *lånade* inte åsikter, han, som nu är så modärnt, se'n vi ha fått så mycket tidningar i landet, och inte kompromissade han om dem heller. Men han ville ha sin vilja fram, det hörde till hans egenheter. Och det var aldrig värdt, att någon försökte sätta sig upp mot honom på sockenstämmorna; då slog han näfven i bordet och röt: »Tig, bonde, det blir som jag har sagt.»

»Hur var det», frågade en af gästerna, »fick han inte sitt pastorat därför, att han var så stark och kunde hålla styr på slagskämparne i socknen?»

»Jo, det var ett hårdt släkte han hade att göra med; i den där aflägsna skogsbygden hade folket alltid haft för vana att pina och topprida sina präster. Men svärfar tog bukt på dem, han . . . än i dag visar

man vid Västra Tunas prästgård den höga farstrappan, där han en hel nyårsnatt försvarade sig mot socknens drängar utan andra vapen än sina väldiga knytnäfvar, och lärde dem att stå på hufvudet i snön. Men han kunde tala reson också, då det inte hjälpte med handgripligheter. Jag minns, hur det var under hans sista år, då emigrationsraseriet redan hade börjat sprida sin smitta till hans socken. Då det kom en dräng till honom och ville ha utflyttningsbetyg, sa han tvärt nej. De skulle veta hut, sa han, och inte öfverge sitt gamla Sverige för de där nymodiga dumheternas skull. Att ta tjänst i en grannsocken, det var illa ansedt, och kom det någon utbördning till Västra Tuna, sporde man alltid, om han var så illa anskrifven hemma hos sig, att han inte tordes stanna där; men att ta tjänst hos utlänningar tusen mil bort, det skämdes de inte att sätta i fråga? Och så slog han näfven i bordet och förklarade, att han inte skref något utflyttningsbetyg. Han visste, att ingen skulle falla på den idén att anmäla honom hos konsistorium för tjänstefel, ty sådana konster kunde man inte på den tiden där nere vid Smålandsgränsen. Och så höll han nästa söndag en dundrande predikan mot emigrationen: att dra arbetskrafter från fädernejorden var precis det samma som att stjäla från mör sin, det var slutklämmen.»

»Och det hjälpte?»

»Ja, det hjälpte.»

Under den paus, som uppstod medan prosten Liljegren gaf sin pipa ny påfyllning, växlade några af herrarne menande blickar: nu var han i farten med att berätta historier, bäst att låta honom hållas.

»Det gick visst mycket enkelt till i prosten Bellanders hem?» inföll någon.

»Ja, det vill jag lofva! Det hade jag minsann tillfälle att se under den tiden, då jag var adjunkt hos honom. Då hände det en dag, att det kom en främmande herre till prostgården — det var en vandrande artist, vill jag minnas. Det var midt i sommaren och alla dörrar stodo öppna. Den främmande såg ej till en enda människa; han steg in i köket, och där satt en sotig karl klädd i träskor och förskinn vid ett bord och åt sill och potatis. »Kan han säga mig, om prosten Bellander är hemma?» frågade herrn. »Ja», svarade karlen. »Kan jag få tala med honom?» — »Ni talar med honom nu; det är jag, som är prosten.»

»Jaså, farbror var adjunkt hos honom?» frågade en af de yngre patronerna, sedan man gjort sina reflexioner öfver den historien. »Jag trodde inte, att en sådan dundergud som prosten Bellander någonsin var i behof af predikobiträde.»

»Nej, han höll i sig utan hjälp ända till sin sena ålderdom; ännu vid åttio års ålder predikade han så, att fönsterrutorna skallrade, och aldrig behöfde han sakna åhörare... som par exempel jag och andra med mig. Det var ett målande uttryck jag en gång hörde af en bondgumma där nere: »När vördig prosten själfver predikar, ä' körka så stinn, så ho kan spricka.» Men ett år var han ändå tvungen att ta predikohjälpen. Han hade förkyllt sig den där nyårsnatten, då prostgården belägrades och han försvarade den från farstutrappan; det blef till en envis halsåkomma, som gjorde, att han vardt hes det minsta

han ansträngde rösten. Läkaren i Vimmerby tillrådde absolut hvila, och på det viset kom jag i huset. Det var — ge mig si — anno 44. Jag var då en spoling på 23 år och hade nyss slutat vid akademien.»

Längst bort på en puff suto två unga herrar, söner till baron på Finntorp; den ene gaf oförmärkt den andre en lätt knuff i sidan och sade med spelande skälmaktig min:

»Det var det året farbror blef förlofvad med dottern i huset, eller hur? Jag har hört en sådan besynnerlig historia om, hur den förlofningen kom till stånd; den kan bestämdt aldrig vara sann.»

»Åjo, sann är den nog, för det gick verkligen ganska eget till. Har jag aldrig talat om det där?»

»Jo, men det är så längesedan», sade gamla baron, »vi ha säkert glömt det, allesammans. Bror kan gärna tala om det en gång till.»

Han brukade alltid berätta den historien en gång om året, då han hade julkalas; den hörde med till trakteringen lika visst som den helstekta grisen och det hembryggda ölet.

»Då späda vi på våra toddar först», sade värden och föregick själf med godt exempel. »Ja, det var som sagdt anno 44 — tänk, det är snart femtio år sedan, och jag minns det ändå lika väl, som om det händt i går! — Jag hade blifvit mycket väl emottagen i Västra Tuna prostgård, då jag kom dit i början af mars. Familjen var ganska talrik, ty utom enda dottern Katrina, som den tiden var sjutton år, hade prosten en hel rad af pojkar, allesammans yngre än hon och begåfvade med klippska hufven. Det var fråga om, att jag skulle använda min lediga tid till

att läsa med några af dem, men det blef ingenting af, ty jag lyckades aldrig sätta mig i respekt hos dem, och därför fick det fortgå som förut; pojkarne läste med hvarandra, de äldre hjälpte de yngre och prosten hjälpte allihop, då han hade tid, och på det viset blefvo de studenter allesammans, utan att deras undervisning hade kostat en enda skilling. Gör efter det, den som kan! Men se där i huset steg man upp klockan fyra om mornarna hela året om, och då kunde man hinna uträtta någonting. Friska och starka voro vi alla, och det var nog den enkla och sunda kostens förtjänst: välling om mornarna, sylta eller paltbröd till middag och sill och bröd till kvällen. Hembrygdt dricka fingo vi om vintern och mjölk om sommaren och därtill rågröd så mycket vi orkade; hvetbröd vankades bara om julen. Hvad skulle mina unga baroner säga om en sådan diet?

Prosten var själen i huset; liten, senig och axelbred med långa armar och breda händer, hårda som flinta; håret rakt uppstående i en ljusgul buske och ett par hvassa, grå ögon, som aldrig voro stilla och som sågo en ända ner i innersta hjärtekammaren i samma ögonblick han riktade dem på en. Mig visade han stor vänlighet från första stunden, men nog höll han efter mig, så att jag inte fick gå och slå dank, det skall Gud veta. Sedan jag lagt i dagen min oduglighet som informator, lassade han på mig en hel mängd andra sysslor: jag skulle kratta gården och trädgården, vitja stångkrokar, spänta torrved och Gud vet allt hvad, och om prostinnan såg, att jag var sysslolös någon stund, så kom hon genast stiekande med ett fat bönor, som skulle spritas, eller en

packe örngått, som jag skulle krusa banden på med en liten sprättknif. Jag hade bara lördagarna lediga att skriva min predikan på. Jag kan inte förstå, hur jag någonsin kunde ha tid att bli kär. Det måste ha skett i en handvändning.

Ja, när man nu ser min kära gamla gumma sitta orörlig därute i en länstol som en grundstött pråm, kan man inte föreställa sig en sådan smäcker och fin liten speljakt hon var i sina unga år. Smal om lifvet som en ungbjörk, fast hon aldrig har haft snörlif på sin kropp, liflig och yster till sinnet, ehuru hon sällan tordes släppa sig lös. Hon hade lika egensinnigt ljusst hår som fadern, och det var nog lika svårt för henne att få det sedesamt slätt med kvittenkärnor som att få bukt på sitt pojaktiga lynne. Hon var mycket strängt uppfostrad, Katrina; arbete och gudsfuktan, det skulle vara lifvets hela innehåll för henne. Fast hon var sjutton år, fick hon inte äta vid matbordet med oss stora, utan bland pojkarne vid deras särskilda bord. Prosten och prostinnan drucko kaffe hvar söndagseftermiddag, men det fick hon aldrig smaka — nå, inte jag heller för resten. Bittida och sent satt hon i väfstolen eller vid spinnrocken, och vi hade väl aldrig kommit åt att talas vid — ty i föräldrarnas närvaro upplät hon icke sin mun, om hon ej blef särskildt anmodad, det var så den tidens sed —, om jag inte i skenheligt nit hade erbjudit mig att spola åt henne där ute i väfkammaren. Men den fröjden räckte bara ett par dagar; sedan kom prostinnan under fund med, att det inte var riktigt passande, att adjunkten satt och agerade Herkules och Omphale med hennes unga dotter, och så blef jag

ombedd att gå och hugga bönstörar i stället. Men Katrina och jag hade i alla fall redan hunnit tala om för hvarandra, att den skalken Amor hade anlagt mordbrand i våra hjärtan — ja, om jag inte misstar mig, hade vi till och med passerat den första kyssens Rubicon.

Men veckorna gingo, och vi kommo aldrig åt att träffas. Vi utstodo alla Tantali kval. »God morgon» och »god natt» voro de enda ord vi hade tillfälle att växla, och om man försöker lägga in aldrig så mycket i de där orden, blir det ändå ett fattigt tungomål till sist. Att öfverträda husets reglementen och tilltala hvarandra i föräldrarnas närvaro kunde aldrig falla oss in; jag vet inte, hvad som då hade händt; Katrina hade förmodligen fått handplagg och jag åtminstone en allvarlig skrapa af prostinnan. Ty det var egentligen hon, som var moralitetsdrake där i huset, visserligen en mycket fryntlig och rar drake, men alls inte att leka med, då hon tog Cerberusminnen på sig.

Hvad var att göra? I mitt ungdomliga hufvud gjorde jag upp en detaljerad plan till vaktarnes öfverlistande och nedskref den på ett papper, som jag stack i handen på Katrina, då jag sade henne »god natt» en kväll. Hon talade sedan om för mig, att hon inte sof en blund den natten. Hon var förbjuden att bränna ljus i sitt rum om kvällarna, och hon kunde således ej läsa min biljett förr, än det började dagas; hon tordes inte lägga sig af fruktan att somna och därigenom fördröja det ögonblick, då hon ändtligen skulle kunna få veta, hvad jag hade att säga henne.

Kvällen därpå vid godnatt-tagandet fick jag hen-

nes skriftliga svar. Hon gick in på mitt förslag, och några dagar därefter satte vi det i verket.

Katrina sof i ett slags litet blomsterrum, som låg innanför föräldrarnas sängkammare och vette åt trädgården. Jag bodde i en vindskammare åt andra sidan och hade därifrån nästan ingen utsikt alls, ty utanför mitt fönster växte en lummig, hundraårig lind, mycket högre än huset, och om jag sträckte mig ut genom fönstret, kunde jag nå en af dess tjocka grenar. Då klockan led framåt elfva och det var så tyst i huset, att man kunde höra Morauret knäppa nere i salen, svingade jag mig ut i linden, klättrade utför stammen så tyst jag kunde och smög mig bort till den långa, täckta lindgången, som kantade trädgården på ena sidan. Jag hade gjort detta experiment på försök några kvällar förut, så att jag visste, att det skulle lyckas. I ändan af gången träffade jag Katrina, som på öfverenskommen tid krupit ut genom sitt fönster — hon bodde då lyckligtvis på nedre botten, och i rosenhäcken, som kantade hela den sidan af huset, hade just en torkad buske blifvit borthuggen på våren, midt under hennes fönster, så att det gick ledigt för henne att komma ut. Det var ganska mörkt, vi sågo knappast hvarandras ansikten, men då hon tog min arm och vi började gå af och an med försiktiga steg i lindgången, där ingen kunde se oss från huset, kände jag, att hon darrade. Men det var bara af spänning och glädje, sade hon, inte alls af rädsla. Där gingo vi nu en timme af och an och pratade en hel hop saker, som jag, min gamla stofil, nu har glömt — herrarne, som ä' yngre, kunna nog

själfva räkna ut, hvad texten handlade om. Ingångspråket var en kyss, det minns jag bestämdt.

Då det första försöket hade lyckats så bra, äggade det oss att fortsätta med våra möten, till och med sedan det blef månsken och vi ej längre skyddades af mörkret. Vi höllo oss ej heller alltid inne i den mörka gången, utan slogo oss ibland ner på bänken, som stod vid dess bortre ända och där man hade en sådan hänförande utsikt öfver hela den stora Tunasjön, som låg där och skalf i månljuset med sina lum-miga holmar utkastade som små buketter här och där. Det var härliga stunder, må herrarne tro; ängsknarren språkade förtroligt med oss från åkerrenen, stjärnorna brunno så högtidligt där uppe på himlen, och de blommande lindarna svepte in oss i skyar af doft. Så gammal och grå jag är, kan jag aldrig känna lukten af lindblommor, utan att tänka på dessa stunder af ren och klar ungdomslycka. Ja, herrarne få ursäkta, att jag blir poetisk; jag rår sannerligen inte för det.

Men vi blefvo snart utdrifna ur vårt paradiset. Stalldrängens pojke, som hade ett horn i sidan till mig, alltsedan jag klädde upp honom en kväll, då jag öfverraskade honom i jordgubblandet, hade en natt varit ute för att ta kräftor och sett oss sitta på bänken i månskenet. Följande morgon gick han och anmälde det för prosten, d. v. s. han berättade, att han sett adjunkten sitta på bänken med armarna om en kvinnlig varelse, förmodligen huspigan. Historien renderade stalldrängens pojke en örfil, ty prosten tålde icke skvaller. Men hur det var, kunde han inte motstå frestelsen att ta reda på, om det låg någon san-

ning i rapporten, och då Katrina och jag den kvällen sutto på vår kära bänk och byggde luftslott att herbergera vår framtida lycka i, hörde vi plötsligt steg knastra på stora trädgårdsgången. De närmade sig och prostens undersätsiga gestalt dök fram i månskenet med den ljusa luggen rakt till väders. »Spring!» hviskade jag. »Nej, spring du!» fick jag till svar, och i ett svagt hopp, att prosten ej sett mig och att Katrina möjligen skulle kunna reda sig, bara jag försvann från skådeplatsen, smög jag mig från bänken in i lindgången, drog af mig stöflarna där inne för att mina steg inte skulle höras, flög som en pil genom gången, kröp sedan på händer och fötter fram till den stora linden, äntrade upp och stod snart i min kammare, utan stöflar och med våldsam hjärtklappning. Instinktligt ref jag kläderna af mig, kröp ner i sängen och drog täcket öfver öronen. Jag hade glömt fälla ner rullgardinen och månskenet lyste in så klart, att man kunde se hvarenda spik i golftiljorna, men jag tordes inte stiga upp och dra ner gardinen af fruktan, att man kunde höra mig där nere. Farstudörren hade slagits igen för en stund sedan, och jag hörde prostens röst mullra som en åska i andra ändan af byggningen. Men så kom han uppför trappan. Hans steg nalkades min dörr. Jag funderade på att rycka till mig mina kläder och hoppa genom fönstret ut i den stora linden, men det var för sent — jag hann endast vända mig mot väggen. Dörren öppnades, och i nästa momang hade en kraftfull arm ryckt upp mig ur sängen.

»Jaså, din slyngel, du förleder oskyldiga flickor, du! Här har du för det!»

Därmed applicerade han ett väldigt rapp af en rotting öfver min rygg. Det blef en lustig dans, jag fick dansa i bara skjortan där uppe på mitt kammargolf i månskenet. Han slog, och jag tog emot. Jag var hufvudet längre än han och kanske lika stark, och jag hade säkert kunnat ta ifrån honom rottingen, om jag hade velat, men jag vet inte, om det var mitt onda samvete eller hvad det var, som manade mig att hålla till godo med afstraffningen. Minst tjuvu rapp gaf han mig, på ryggen och hvar det föll sig, sedan slängde han mig som en vante tillbaka i sängen och sade hotande:

»I morgon skall du få mer, din fähund!»

Och så gick han.

Jag fick naturligtvis inte en blund i mina ögon den natten, men besynnerligt nog var det inte blygseln öfver att jag fått smörj, som höll mig vaken, nej, det var mera oron, att Katrina där nere kanske skulle få ungefär samma traktering som jag. Men allt var tyst i huset, och denna tystnad föreföll mig nästan mera hemsk och olycksbådande än det vildaste oväsen.

På morgonen kom Svante, äldste sonen i huset, upp till mig med en hälsning från sin far. Jag skulle inte understå mig att visa mig där nere, förr än jag fick kallelse från prosten. Jag behöfde inte tänka på att skriva någon predikan, fastän det var lördag; »far predikar själf i morgon.» Jag försökte leta ur Svante, hvad han visste, och det tycktes vara så godt som alltsammans. Hela huset hade reda på historien, det hade stalldrängens pojke dragit försorg om. Han hade undergått förhör tidigt på morgonen och erkänt,

att både han och allt tjänstfolket visste, hvem det var jag haft möten med i trädgården. Katrina var instängd på sitt rum, och hon hade fått en örfil i går kväll. Far var mycket ond där nere, och mor var heller inte god.

Hela dagen fortfor den hemska tystnaden i huset. Jag fick upp mat till mig och lyckades öfvertala pigan, som bar upp den, att gå till gästgifvaregården, då hon blef ledig från sina sysslor, och beställa skjuts åt mig till följande förmiddag. Medan prosten var i kyrkan, skulle jag passa på och resa därifrån. Det var det enda jag kunde göra, tyckte jag. Att tala med prosten i hans nuvarande sinnesstämning tjänade till ingenting; jag fick väl skicka honom mina förklaringar och afböner skriftligen. Men ett hade jag alldeles klart för mig: jag ämnade inte ta emot mera prygel.

Prosten tycktes emellertid ej bry sig om att infria sitt löfte om »mer». Jag hörde ej till honom på hela dagen, och på söndagsmorgonen for han till kyrkan i vanlig tid. Från mitt fönster såg jag enspännaren rulla framåt alléen. Han satt ensam i vagnen. Prostinnan hade stannat hemma mot vanan, förmodligen för att vakta mig och Katrina.

Jag hade redan föregående dag packat mina tillhörigheter och väntade bara på skjutsen från gästgifvaregården, men den dröjde. Prosten hann komma hem från kyrkan, men ännu hördes ingenting af. Jag blef orolig och smög mig ut på vinden för att se bättre utåt vägen. Ändtligen kom den väntade gästgifvartrillan; den körde upp på gården och stannade utanför den höga trappan. I det samma kom prosten ut.

»Hvad vill du?» sporde han barskt.

»Jag är från gästgifvargården . . . skall hämta adjunkten.»

»Kör hem igen! Adjö!»

Drängen gjorde invändningar, men då blef prosten rasande och sprang utför trappan; karlen upp i sätet som jehu, och så bar det af med trillan framåt vägen, så att stickor och stenar rök om det. Jag gick in i min kammare igen och slog mig ned att fundera öfver, hvad som nu var att göra. Klättra ut genom fönstret i kväll och gå till gästgifvargården? Ja, det var godt och väl, men min koffert? Den kunde jag inte ta på ryggen.

Bäst jag satt där och grubblade, hörde jag prosten komma uppför trappan. Så där ja, nu var det färdigt! Jag reste mig och såg emot dörren. Ta inte emot mera stryk! hviskade en röst i mitt inre, och då prosten steg in och kom emot mig, såg jag honom rakt i ögat och försökte se imponerande ut.

»Jaså, i dag vill du inte ha smörj, kan jag märka», sade han bistert. »Nå, det är söndag i dag och därför skall du väl slippa. För resten kan jag tala om för dig, din pliktförgätne slyngel, att jag för en stund sedan lyste första gången för dig och Katrina. Under sådana omständigheter är det väl inte värdt att vara ond på dig längre — här har du min famn.»

Därmed slog han sina långa armar om mig och kysste mig på bägge kinderna.

Och så är den historien slut.»

Prosten Liljegren tog sitt glas, som länge stått

orördt och försummadt, och han darrade litet på handen, då han lyfte upp det och sade:

»Skål, mina herrar! En skål i botten för min gamle präktige svärfar! Det var en man af gamla stammen . . . ja, han var själf en gammal stam, en väldig ekstam med hårdt och kärnfullt virke i — låt oss önska vårt kära fosterland många sådana dundergubbar som han, så reder det sig. Skål!»

Fjärde budet.

Vid Kvarngatan, ett litet stycke bakom kyrkan, låg pastorsbostället, en liten gulmålad envåningsbyggnad med högt, brutet tak, fönsterluckor med hjärtformigt utskurna ljushål, och öfver porten en rostig järnplåt i sköldfason, på hvilken stod att läsa »Anno Domini 1807». Till höger om denna port vidtog en låg, förvittrad stenmur, som sträckte sig ända till kyrkogården och på tre sidor omslöt pastors trädgård med sina grönsaksland, sina raka gångar, en syrenberså och en liten fyrkantig rabatt med pingstliljor, löfkojor och lavendel. Hela den lilla bostaden hade en prägel af gammaldags ärbarhet, men på samma gång af dåsig afspärning från världen. Inkilad mellan mörkröda uthusgafflar å ena sidan och kyrkogårdens höga, ogenomträngliga lindar å den andra, tycktes den ligga skyddad för alla den yttre världens stormar, men också afstängd från dess friska luftdrag. Här hade »patriarkerna» framlefvat nära femtio år af

sitt lif och här skulle de väl en gång lägga tillhoppa sina trötta ögonlock till den sista sömnen.

»Patriarkerna», det var hela stadens vördnadsfulla smeknamn på den gamle prosten Florelius och hans maka. Ingen visste, hvem som hittat på det, men alla begagnade det och tyckte, att det passade så förinnerligt bra. Det fanns kanske en och annan i den lilla staden, som ej så noga visste, hvad en patriark egentligen var, men så mycket var säkert, att en patriark var en mycket gammal person med snöhvitt hår, och i det afseendet kunde prosten och prostinnan motsvara till och med mycket stora anspråk, ty att vara hvithåriga, det var just deras specialitet och hade så varit, åtminstone så länge det yngre släktet kunde minnas tillbaka.

Prosten Florelius hade för öfrigt icke något särskildt vördnadsbudande yttre; han var liten och rundaxlad, trind, gullvit och glattpolerad öfverallt som en edamerost, ansiktet var skägglost och utan ögonbryn liksom utan en enda rynka, trots de fyllda åttio åren, och då de små ljusblå ögonen blinkade långsamt och tittade fram på sitt naivt godmodiga sätt öfver de runda, ungdomligt rosiga kinderna, såg han alldeles ut som ett litet snällt, omornadt barn. Men håret! Å, ett sådant hår han hade! Hvitt som nyfallen snö, tjockt som en man och glänsande som silfver benade det sig midt i pannan och flöt, krusadt i små naturliga lockar, som en skummande vit kaskad ned öfver axlarna och ett godt stycke öfver ryggen. Det var ett Skaparens mästerstycke och föremål för allmän beundran, ej minst af ägaren själf. Han hade alltid skött det med den yttersta omsorg, och nu, sedan han

var gammal och orkeslös, var det hans enda dotter Emilia, som fått det förtroendeuppdraget att kamma det hvarje morgon med tre slags olika, gammaldags mässingskammrar, som sedan lades in i sina respektive skinnfodral och låstes in i chiffoniern. Hela proceduren tog en dryg timme.

Men prostinnan kammade sig själf. Hon brukade förklara med all den skärpa i tonen, som kunde finnas hos en så god och menlös varelse, att så länge hon orkade hålla sitt hufvud uppe, skulle hon ej släppa främmande händer i sitt hår. Ej ens dotterns. Kanske var det till en del därför att de vackra, hvita hårslingorna, som liknade nytvättadt bomullsgarn, började bli litet glesa och kräfde en ytterst konstmässig och öm behandling för att kunna förmås att täcka de väldiga valkar af flätadt tagel, som prostinnan ännu bar vid öronen enligt modet på femtioalet, då hon varit i blomman af sin ungdom, och som gjorde henne lik ett gammalt familjeporätt, där hon satt från morgon till kväll liksom på parad i kabinettsfönstret med en balsaminkruka på hvardera sidan om sig och tittade i reflexionspegeln, fastän hon sällan såg annat än den folktomma gatans kullerstenar. Men hände det, att någon gick förbi, bekant eller obekant, fick hon sig alltid en vördnadsfull hälsning, som hon besvarade med ceremoniöst behag, och prosten, som satt och rökte pipa på sin vanliga plats i skinnsoffan inne i sitt rum, hvarifrån han hade utsikt till sin hustrus fönstersmyg, frågade då alltid i barnsligt nyfiken ton:

»Hvem var det, lilla Beate-Sophie?»

Och han kunde då få till svar:

»Kära Florelius, det kan jag inte säga bestämdt. Antingen var det borgmästarinnan eller rådman Löfgren . . . mina ögon ä' så klena i dag.»

De voro tämligen afsigkomna, de bägge gamla; både kropps- och själsförmögenheter började mattas. Men alla, som omgäfvö dem, i främsta rummet deras dotter Emilia, gjorde hvad de kunde, för att de ej skulle märka det; också kände de sig innerligt belättna med sig själfva, hvarandra och hela världen. Det var en lycklig ålderdom, inlindad i bomull, ömt skyddad för minsta fläkt, varsamt buren på händerna. Och de hade ingenting annat att göra än att låta pyssla om sig. Prosten hade i många år haft vice pastor, som skötte ämbetet helt och hållet; den enda tjänsteplikt han ännu ej skuddat af sig var att vid förefallande behof förrätta barndop eller vigsel inom några få af de finaste och äldsta familjerna i staden; vid sådana tillfällen hämtades och hemforslades han alltid i täckt vagn, och själfva akten förrättade han sittande i en bekväm stol med pall under fötterna. Men man tyckte i alla fall, att det hela blef mångdubbelt högtidligt, då patriarken kunde förmås att illustrera festen med sitt ofantligt dekorativa hvita hår.

Prostinnan för sin del hade ingenting att sköta så lång dagen var. Hushållet förestods ju på ett mönstergilt sätt af Emilia.

De bägge gamlas dagar förflöto, som det kunde tyckas, tämligen enformigt. Prostinnan, som var jämförelsevis kryare, steg upp på slaget sju hela året om och gjorde toalett med dotterns tillhjälp, hvarefter hon intog sin plats vid reflexionsspegeln och smuttade på ett glas ljum mjölk, medan hon väntade på, att man-

nen skulle bli klädd. Vid halftiotiden förde dottern ut honom ur sängkammaren, finborstad och nykam-mad. Sedan frukosten var undanstökad, läste Emilia högt ur Fredrika Bremers eller friherrinnan Knorrings romaner, tills det blef dags för henne att gå ut i köket och de gamla intogo sin plats i förmakssoffan för att ta emot visiter. Sådana saknades nästan ingen dag hela året om i det idylliska herdetjället vid Kvarngatan. Stadens så väl manliga som kvinnliga honoratiores betraktade det som en kär skyldighet att litet emellan uppvakta sina vördade patriarker för att fråga, huru nattsömnerna varit, och prata bort en stund med dem om väder och vind och hvad som händt i staden. Bägge de gamla voro då idel älskvardhet, hade vänliga leenden för alla och gjorde les honneurs för sina främmande med en på en gång hjärtlig och afmått grace, som utgjorde en källa till rörd beundran hos det yngre släktet och förklarades vara äkta gustavjansk. Det var ett riktigt studium att se den min af blidt öfverseende, blandad med en liten nyans af nyfikenhet, hvarmed de lyssnade till fruarnas färska skvallerhistorier; blef ett klandrande uttryck om nästan någon gång litet för starkt peppradt, gjorde prostinnan en mjuk åtbörd med sin smala, blåhvita hand, som om hon plånat ut det med en hartass, och prosten skakade på sitt patriarkhår med ett lindrigt förebrående småleende; men man visste ju så väl, att ingendera af dem tog illa upp, hvad än som sades; vrede kunde icke finnas hos de Guds änglarna.

Klockan ett blef förmaket tomt som genom ett trollslag, ty nu skulle patriarkerna ta sig en liten lur före middagen och hvila ut efter ansträngningen att

konversera och höra på. Klockan två stod maten på bordet, och sedan tillbragte de bägge gamla ett par timmar hvar och en på sin favoritplats under tysta betraktelser, med händerna hoplagda i skötet och ett skimmer af oskuld och frid i de barnsliga dragen, öfver hvilka åren farit fram med smekande hand utan att efterlämna en runa, som betydde tankestrider eller bekymmer.

Klockan fem kom Emilia in i prostens rum, ljudlös som en ande, lyfte fram ett litet antikt divansbord af mahogny till soffan, lade patiencelekarna på sina respektive platser, satte fram en länstol midtemot faderns plats och gick ut i kabinetten för att hämta sin mor. Nu skulle de gamla njuta af sitt käraste tidsfördrif, som de hållit på med dagligen i mer än en half mansålder utan att tröttna. De lade alltid samma patience. Prostinnan hade själf hittat på den och gifvit den namnet »Aftonstjärnan». Ett par gånger hade de på vänners uppmaning lärt sig andra och försökt med dem i någon tid, men det slutade alltid med att de återvände till sin kära aftonstjärna. Prosten förklarade, att det var den sinnrikaste och intressantaste af alla världens paciencer, och att Svenska Akademien hade oförsvärligt försummat sig, då den ej gifvit sitt stora pris för Snille och Smak till den, som inventerat den; hvarje gång hennes man sade detta, smålog prostinnan blygt som en ung flicka och blef litet röd på kinden.

I början hade de beständigt använt samma kortlekar; det var, som om de inbillade sig, att paciencen ej skulle gå ut, om de bytte bort sina gamla trotjänare mot nya. Slutligen blefvo dock korten i följd

af träget begagnande så solkiga och nötta, att man knappast kunde skilja det ena från det andra. Med en resignerad suck måste då prosten bekväma sig till att öppna sin chiffonier och ta fram ett af de många nya, obrutna spel, — presenter af Emilia eller vänner i staden — som legat där och väntat i årtal på att få aflösa invaliderna. Men den kvällen voro patriarkerna alls icke vid humör, och mycket riktigt! aftonstjärnan ville ej gå ut en enda gång. Det var nu ingenting ovanligt i och för sig, ty aftonstjärnan var mycket krånglig, men i kväll gjorde det de gamla nästan litet retliga, och de sofvo ganska illa om natten. Morgonen därpå efterskickades doktorn för att ordinera något rogifvande medel, så att ej nästa natt skulle bli lika svår. Han hade ej tid att komma genast; då han ändtligen infann sig i skymningen, öfverraskade han prosten med att stå vid sin kommod med ett af sin hustrus förkläden om lifvet, sysselsatt med att tvätta de gamla korten så försiktigt han kunde, så att de skulle kunna användas ännu en tid. Då doktorn gått, dukades patiencebordet med de gamla korten, och den natten sofvo patriarkerna som snälla barn, utan att ens ha skickat efter sömndropparna från apoteket.

Det var för öfrigt ett märkligt faktum, att patienten, på samma gång den var det gamla parets käraste förströelse, tillika var det enda, som var i stånd att framkalla någonting liknande en tvist mellan dem. Spänningen satte deras gamla tröga blod i liffigare rörelse; om den ene gjorde ett drag, som satte den lyckliga utgången i fara, glimtade det till i den andres ögon, och Emilia, som satt ett litet stycke ifrån dem

med sitt arbete, kunde ej låta bli att dra på munnen, då hon ibland kunde bli vittne till följande replikskifte:

»Tian på åttan . . . hvar har du dina ögon i kväll, lilla Beate-Sofie? — Kära Florelius, hur *kan* man vara så tanklös, ser du inte damen? Hon ligger ju midtför näsan. — Ja, kunde jag inte tro det, naturligtvis skulle du ta upp ur den högen, som var minst fördelaktig! Går den här patienzen ut, så är det åtminstone inte din förtjänst! — Jag undrar just, hvem det var som fuskade bort tre särskilda omgångar i går kväll, jag . . . om det inte var vördig prosten själf. — Beate-Sofie, du försummar dina chancer oupphörligt . . . du lägger patience som en tossa!»

Det sista skreks fram högt upp i falsetten och föranledde den kränkta maken att resa sig från bordet med en min af sårad värdighet och förklara, att det skulle blåsa många väder, innan hon åter lade ut korten tillsammans med en sådan . . . en sådan grobian. Hvilket icke hindrade, att tossan och grobianen följande kväll i den största sämja sutto på sin vanliga plats och lutade sina snöhvita patriarkhufvud tillsammans öfver den krångliga Aftonstjärnan.

Mellan dessa bäge gamla barn hade Emilias hela lif förflutit. Hennes föräldrar hade gift sig sent och redan varit litet gråa i hufvudet, då hon kom till världen, och då hon som sexton års ungmö lämnade pensionen och började uteslutande ägna sig åt hemlifvet i den gammalmodiga, tysta, potpourridoftande prästgården, voro hennes far och mor redan ett godt stycke innanför ålderdomens gräns. De började bereda sig på att avsluta sitt lifsarbete; prosten hade

redan tagit vice pastor, och prostinnan, som aldrig hört till de verksamma husmödrarna, lassade med välbehag ifrån sig hushållsplikterna på sin unga dotter, som ej begärde bättre än att få vara nyttig för sina kära. Från den stunden Emilia sade farväl till skolan, var det också slut med hennes ungdom. Det dåsiga lifvet där hemma i pastorsbostället drog henne ner i sin trögt framglidande flod och gungade henne sakta och varligt framåt på knappast märkbara vågor. Föräldrarna började antaga sina metodiska vanor; och hon tvingades att följa med. Hennes sysselsättningar aflöste hvarandra med en söfvande regelmässighet, och då de slutat för dagen och de gamla gått till hvila, på slaget nio, och hon gick upp på sin lilla kammare, hade hon ingen annan förströelse där än att sätta sig vid fönstret och se skyarna segla bort öfver kyrkogårdslindarnas tjocka, stängande mur. Det blef enformigt i längden. Läsa ville hon nog, men de böcker hennes föräldrar valde ut åt henne, voro så tråkiga, och några andra ville hon ej skaffa sig, ty det var förbjudet. Hon satte sig i sin lilla gammalmodiga och obekväma gungstol och föresatte sig att *tänka*. Men hvad skulle hon tänka på? Det närvarande lockade ej till några reflexioner; att tänka på det var som att sitta och lyssna på en pendels taktmässiga knäppande. Framtiden låg som ett hvitt, oskrifvet blad framför henne. Det enda mål hon hade för sina tankar att kretsa omkring var det förflutna, den glada skoltiden; men hon kunde också tröttna på att idisla dess minnen om och om igen, och då hon kom att göra den reflexionen, att det aldrig, aldrig mer kunde bli som då, att hon aldrig skulle kunna skämta och

skratta så hjärtligt eller känna så lifligt eller hålla af så entusiastiskt som under de flydda barnaåren, då blef hon nedstämd, kände sig gråtfärdig och skyndade sig att krypa ner i sin lilla säng och släcka ljuset.

Eller också, då hon satt där uppe om kvällarna i sin ensamhet och ville tänka och plågades af, att hon ingenting hade att tänka på, kunde det hända, att en obehaglig fråga hastigt sköt upp för henne i mörkret: kanske hon var *dum*, efter hennes hjärna kändes så tom? Och då erinrade hon sig hvad hon en gång af misstag råkat få höra i skolan; en af flickorna hade under en lofstund talat om för kamraterna något, som hon hört sin pappa och mamma säga sins emellan om prosten Florenius: »Han är dum, hon är ändå dummare, men hjärtans beskedliga ä de bägge två.» Om detta elaka yttrande var sant, — men det kunde det ju inte vara? — och hon brådades på sina föräldrar —?

Men så lugnade hon sig, då hon kom ihåg hvad en af lärarinnorna i skolan yttrat om henne själf: »Lilla Emilia Florenius har ett ovanligt godt förstånd, det är skada, att det inte skall bli utveckladt.»

Utveckladt? Hvem skulle utveckla hennes förstånd? Hennes föräldrar kanske? Ack, de voro gamla nu och hade inte mycket intresse för annat än sig själfva. Och på egen hand kunde hon ju ej komma någon vart, då hon hvarken fick läsa utvecklande böcker eller hade tid och tillfälle att vara ute i världen och söka utvecklande sällskap. Hvad skulle det då bli af henne?

Men dessa grubblerier fingo ingen fast rot i henne.

Den kvafva dåsigheten där nere i föräldrarnas rum smittade. Det blef en vana hos henne att ständigt glida fram som på filtsockor genom lifvet, bara lefva för att ta hänsyn, göra så litet buller af sig som möjligt, inte ha några rättigheter för egen räkning. Den tiden var längesedan förbi, då hon om kvällarna uppe i sitt rum måste strida en hård kamp mot frestelsen att stämma upp en visa med hög röst, skråla, prata högt, slå omkull stolar eller hoppa öfver bordet för att ge utlopp åt den kväfda lefnadslusten. Nu skulle hon ha blygts för blotta tanken på något sådant; hon var ju redan en gammal flicka — ja, egentligen hade hon varit en gammal ungmö, innan hon var tjugu år. Och det vållade henne ingen sorg. Hon hade vant sig att ta dagen som den kom och bara glida med. Hon såg alltid glad och nöjd ut. De främmande, som kommo på besök till hennes föräldrar om förmiddagarna, sade ofta, att hon såg så blomstrande och belåten ut; »nä, det är då inte underligt, det finns väl inte många flickor, som ha det så bra som Emilia — med ett sådant hem som hon har!» Ibland sade man, att hon började bli lik prostens; och det tyckte hon också själf, när hon såg sig i spegeln. Hon lade på hullet och skulle kanske en gång bli lika rundlagd som han. Om hon också en gång kunde bli lika snäll som han, lika nöjd med allt och alla? Nog ville hon försöka.

För den, som ej kände henne närmare — och det gjorde ju egentligen ingen, ej ens föräldrarna — föreföll hon som en ganska behaglig, ehuru något obetydlig flicka, frisk och jämn till lynnet, foglig, arbetsam, anspråkslös, därtill ej obegåfvad på utseen-

dets vägnar; hon var väl växt, kanske litet för fyllig, hade genomskinlig hvit hy och det vackraste ljusa hår, som slöt sig i långa vågor kring en låg, slät, lugn panna; efter modern hade hon ärft ett par stora, mörkgrå ögon, klara och stilla som en källa. Att det i dessa ögon stundom skymtade fram ett litet tungsint uttryck, hade ingen sett.

Men till sist kom det en, som såg det.

Emilia var då redan tjugusju år. Föräldrarna närmade sig sjuttioalet och började göra affär af sina små krämpor, om de hade några. - Egentligen voro de bägge två alldeles ovanligt friska, och under doktor Bures reglementerade besök i prästgården hvarje lördagsmorgon talades vanligen endast om hvad som händt i staden under veckans lopp, på sin höjd om dietfrågor. Men om det någon gång hände, att han icke kom, blefvo de gamla vid dåligt lynne och började genast känna efter, om de icke just den dagen hade ondt här eller där. Dessa läkarebesök hade blifvit en af kuggarna i deras lifs urverk, och de kunde icke undvara dem. Så mycket mera förskräckta blefvo de en dag, då doktor Bure meddelade dem, att han tagit sig två månaders tjänstledighet för sommaren, för att fara och bada bort sin reumatism vid Loka, och att hans praktik under tiden skulle skötas af en ung licentiat från Stockholm. Det blef stor sorg och bedröfvelse, men hvad var att göra? Doktor Bure lofvade, att hans vikarie punktligt skulle infinna sig hvarje lördagsmorgon och sköta om hans gamla kära vänner lika omsorgsfullt som han någonsin själf kunnat göra, men patriarkerna fingo ej lugn i sin själ, förr än de tagit löfte att få telegrafera efter doktor

Bure själf, om de blefvo sjuka. Det kunde han tryggt lofva, och så reste han.

Lyckligtvis befanns den unge doktor Horner vara en hyggelig och ofantligt förtroendeingifvande ung man, och han tycktes beträffande det gamla paret ha fått noggranna instruktioner af den frånvarande stadsläkaren, ty hans små ordinationer och hela sätt att behandla dem gingo helt och hållet i den riktning de voro vana vid. Han kom regelbundet och stannade precis så länge som han såg, att hans besök intresserade dem, var språksam och glad och berättade små oskyldiga historier just afpassade efter vederbörandes fattningsgåfva och som därför gjorde mycken lycka. Emilia hade alltid brukat vara inne under doktor Bures besök. Första gången hans unge vikarie gjorde visit i prästgården, ämnade hon draga sig tillbaka genast efter presentationen, men prostinnan, som ej tyckte om någon förändring i deras vanor, gaf henne en vink att stanna kvar och intaga sin vanliga plats. Den unga flickan var hädanefter alltid inne, då doktor Horner kom, och han tvingade henne till och med att delta i samtalen. I början var hon litet blyg, men då hon snart fick en känsla af, att han alls icke fann henne dum, som hon fruktade, blef hon mera säker och kunde ibland till och med säga saker, som förvånade henne själf. Ja, fanns det någonting inom bords hos henne, så skulle den där unge doktorn bestämdt vara rätte mannen till att utveckla det, tänkte hon, men då den tanken dök upp för henne, blef hon röd som blod och måste skaffa sig en förevändning att lämna rummet, hon visste icke hvarför.

Under sina besök hade han tagit sig till en be-

synnerlig vana; om han också talade med de gamla, lät han sin blick nästan hela tiden hvila på Emilias behagliga gestalt, där hon satt vid fönsterbordet med sitt arbete och med morgonsolen glittrande i sitt vackra, ljusa hår. Hon hade naturligtvis märkt det, men det plågade henne icke, snarare tvärtom. Denna blick var så lugn och allvarlig, så fast och klar, att den nästan kändes som någonting stödjande, trygghande; om han tagit den ifrån henne, skulle hon bestämdt ha känt sig betydligt mera bortkommen och tafatt än hon nu gjorde. Och fastän hon visste, att han satt och såg på henne hela tiden, var hon alls icke rädd för att då och då se upp från arbetet och möta hans ögon.

Doktor Horner bodde hos familjen Bure, som ej hade följt med till Loka. Adèle Bure, husets äldsta dotter, hade varit skolkamrat med Emilia och brukade titta in till henne någon gång för att prata bort en stund med den stackars flickan, som hade det så ensamt och tyst tillsammans med de båda gamla och sällan såg ett ungt ansikte. Första gången hon hälsade på i prästgården efter den nye doktors ankomst, var hon alldeles i extas öfver hans många älskvärda egenskaper. De hade räknat ut, att de voro släkt på långt håll, och det hade genast gifvit deras bekantskap en förtroligare prägel. Hon kallade honom redan »John». Hon höll långa loftal öfver hans trefliga, rättframma manér, hans manliga utseende, hans humana sätt mot patienterna, hans vackra vana att alltid försöka se det bästa hos alla människor. Om Emilia ej vetat, att Adèle var hemligt förlofvad med en kusin, skulle hon ha trott, att hon var kär i doktorn.

»Det inte minst treffiga hos honom», sade hon bland annat, »är att han är road af familjelif och fruntimmerssällskap. Han vill gärna göra bekantskap med ungdomen i staden, har han sagt. Därför ha mamma och jag kommit öfverens om, att vi, fast det är midt i sommaren, ska ha en ungdomsbjudning för honom om lördag. Du kommer naturligtvis med, lilla vän, det måste du lofva mig. Jag vet ju, att du inte dansar, men det skall inte alls bli anlagdt på dans, så att du behöfver inte få tråkigt. Du kommer, inte sant? — Jaså, jag förstår, du måste ha lof af höga vederbörande; nå, den saken åtar jag mig!»

Som en pil var hon inne i prostens rum, och fastän hon kom midt upp i paciencen och hennes begäran ju gick ut på någonting så helt och hållet främmande för husets vanor, som att Emilia skulle vara borta ifrån de gamla en hel kväll, kom hon likväl efter en kvarts debatt helt segerstrålande ut i salen till Emilia: hon hade fått patriarkernas jaord. Hon var deras stora favorit, de hade aldrig kunnat neka henne någonting.

»Nu skall John bli glad», sade hon, »då han får höra, att du kommer med. Han intresserar sig mycket för dig, och vet du, han säger, att du är den vackraste flicka han hittills sett här i staden.»

Hon kastade en skälmaktig blick på Emilia, för att se efter, om hon rodnade; men besynnerligt nog tycktes hon snarare ha blifvit litet blekare, och hon var mycket underlig och talade nästan andfädd, då hon följde sin väninna till tamburdörren.

Det var med stark hjärtklappning Emilia på lördagseftermiddagen begaf sig till Bures. Hon måste

stå stilla en lång stund i portgången, innan hon kunde få mod att gå fram och visa sig för alla dessa unga herrar och damer, hvilkas högljudda, muntra röster hon hörde från gårdsplanen och trädgården. Kaffe-drickningen var visst redan i gång under den stora lönnen. Hade det inte varit löjligt, skulle hon ha vändt om hem igen, men grannarne midt emot hade säkert sett henne gå in genom porten. Nu hörde hon steg på gatan, och för att ej bli öfverraskad måste hon rusa blindt i faran. Adèle kom henne genast till mötes och hennes vänlighet hjälpte henne ett godt stycke öfver de första svårigheterna. I början var hon föremål för en viss nyfiken undran från de ungdomliga gästerna, af hvilka flera voro henne obekanta, men snart började springlekarna, och då fick hon dra sig undan med tant Bure till en trädgårdssoffa, sedan hon först måst energiskt försvara sig mot Adèles och doktor Horners uppmaningar att vara med och kämpas om rummet; hon hade måst lofva sina föräldrar att inte springa eller på annat sätt hetta upp sig; sådant leder bara till förkylning och andra ledsamheter.

»Men då jag, som är läkare, säger att det bara är hälsosamt?» invände Horner ifrigt.

»Jag kan inte ändå; jag har lofvat mina föräldrar.»

»Men om jag springer bort till prästgården och ber edra föräldrar att upphäfva förbudet? Det skall vara gjordt på fem minuter.»

Hon skakade på hufvudet och såg så olycklig ut, att han lämnade henne i fred.

Där satt hon nu och såg på, huru de andra roade

sig, och kände sig så bortkommen och tafatt, som om hon aldrig varit bland folk förr. Ju muntrare skrattsalvorna klingade, desto stelare kände hon att hennes min blef. Och det värsta, tyckte hon, var, att den där doktorn skulle anse henne våpig, han som själf tog del i de glada lekarna yster och bullersam som en pojke. Hvad skulle han tro om henne? Kanske brydde han sig ej om att tro någonting alls, ty hela kvällen såg han knappast åt henne. Han var den vigaste och uthålligaste af alla, ständigt var han på språng, tog häpnadsväckande skutt öfver rabatter och gräsmattor med sina långa ben, svettig och röd i ansiktet och med ett spelande lif i de käcka, bruna ögonen. Och alltid höll han tillsammans med den vackra Ebba, Adèles yngre syster; i änkleken var det nästan omöjligt för de andra att skilja dem åt.

Emilia virkade förtvifladt på sin mellanspets och gaf så bakvända och enstafviga svar på doktorinnans vänliga tilltal, att denna slutligen ledsnade på henne och gick in för att styra i ordning till kvällsmaten. Där satt hon nu ensam bakom bordet med förfriskningarna och kände sig alldeles malplacerad och onyttig, femte hjulet under vagnen; det enda gagn hon gjorde var under »bo för bise», då hon alltid hade någon af flickorna gömd under sig, bakom sina utbredda kjolar. Hon hade många gånger haft svårt för att låta bli att brista i gråt.

Då det skymde på, begaf större delen af den muntra ungdomsskaran sig in i den festligt upplysta våningen, där Adèle lofvat sjunga några visor, medan man hvilade sig efter de ansträngande springlekarna. Några föredrogo dock att spatsera af och an på träd-

gårdsgångarna och se månen gå upp. En och annan ljus sommarklädning skymtade fram mellan rosenbuskarna. Stojet hade tystnat; sommarkvällens drömlika stämning satte sordin på ungdomsglädjens öfverdrifvet spända strängar, gjorde åtbörder och rörelser långsammare, stillfärdigare och rösterna mera dämpade.

Emilia satt just och funderade på, hvilketdera hon skulle göra, sitta kvar eller följa med in och höra på sången; då kom en reslig manlig figur direkt fram till henne och slog sig ner bredvid henne på trädgårdssoffan. Det var doktor Horner.

Han sade ingenting, men hon kände, att han såg på henne.

»Skall inte doktorn gå in och höra på sången?» frågade hon, men blef förskräckt i det samma; det var visst oartigt att köra bort honom så där.

»Nej, jag är inte musikalisk», sade han. »Jag hvilat mig hellre litet från sällskapsnöjena.»

Hon famlade förvirrad efter någonting att säga, men fann ingenting. Hon började syssla med att lägga ihop sitt arbete. Då hörde hon en vek röst säga så tyst, som om det knappast varit meningen att det skulle höras:

»Stackars lilla barn!»

Hon ryckte till och såg upp; var det verkligen han, som hade sagt det? Ja, det fanns ju ingen annan i närheten, och äfven uttrycket i hans ögon sade: »Stackars lilla barn.»

Hon reste sig.

»Nej, vill ni inte sitta kvar ett ögonblick?» bad han. »Jag skulle ju hvilat mig — och jag vet inte hur det kommer sig, men jag tycker, att ingenstädes

borde man kunna hvila ut så som hos er. Bara att se på er är en hvila för sinnet.»

»Ni talar så besynnerligt.»

»Det händer mig ibland i skymningen. Då bli människorna alltid uppriktigare, har ni inte märkt det?»

»Jag vet inte», sade hon, »jag känner människorna så litet, jag lefver så ensam.»

»Men har ni inte märkt det på er själf? Då det blir tyst omkring er och skuggorna komma smygande öfver er så här en vacker sommarkväll och gömma ert ansikte, så att ingen kan studera växlingarna däri, har ni då inte känt ett behof att tala öppet och förtroendefullt till en vän, slå upp hjärtats dörr och lufta ut där inne?»

Det blef tyst; månens mattgula halfklot höjde sig öfver de orörliga trädkronorna, och ett försenadt vinddrag, som gled hän öfver gräsmattorna, kom med en stark doft af rosor.

»Ni är inte lycklig, fröken Emilia», fortfor han efter en stund. »Ni bär på en tyst längtan — jag vet inte efter hvad, det vet ni kanske inte själf.»

»Doktorn tror sig visst vara människokännare?» sade hon med ett tvunget småleende och ett försök att skämta bort den plågsamma förvirring, som kommit öfver henne. »Jag är inte alls sjuk, doktor Horner . . . mig behöfver ni inte känna på pulsen.»

»Nej, jag är visst ingen människokännare och har aldrig sysslats med att försöka se tvärsigenom min nästa, men jag har ju inte kunnat undgå att se, att det ligger ett uttryck af halft omedveten melankoli i edra ögon. Jag har frågat Adèle om er, men hon

säger, att hon inte har märkt något. Sedan har jag funderat på egen hand... och jag har konstruerat upp alltsammans för mig med tillhjälp af de små iakttagelser jag gjort i ert hem. Det är onaturligt att lefva ett sådant klösterlif som ni för, fröken. Ungdomen dör bort i förtid inom er på det sättet. Ni måste vara mera ute bland folk, söka jämnåriges sällskap...»

»Doktorn ordinerar utan tanke på patientens råd och lägenhet», svarade Emilia alltjämt med samma stela leende. »Hela min dag är upptagen där hemma hos mina gamla föräldrar; hvem skulle se till dem, om jag vore ute och roade mig?»

»Då vet jag bara ett medel, och *det* kan hvilken ung flicka som helst komma åt, i hvilka förhållanden hon än lefver. Ni måste laga att ni blir kär. Det skall väcka upp allt hvad som nu håller på att domna bort hos er och förfaga det där uttrycket i edra ögon, som är så hjärtskärande att se.»

Några af de andra gästerna kommo nu fram till dem och föreslogo dem att följa med in; det var visst oartigt att uppehålla sig där ute, då Adèle sjöng. Emilia reste sig, Horner bjöd henne armen och den lilla skaran satte sig i rörelse mot byggningen.

»Lofvar ni att tänka på det jag nu sagt er?» frågade doktorn, då de gingo uppför trappan.

»Ja.»

»Och ni är inte ond på mig för min frispråkighet?»

»Läkare ha ju större rättigheter än andra.»

»Nej, jag har inte talat som läkare, utan som vän, ty jag *är* er vän, har ni inte märkt det?»

De voro redan inne i tamburen, omringade af de andra, och Emilia slapp svara. Under kvällens lopp kom hon ej vidare att tala med doktor Horner. —

Hon hade tryggt kunnat lofva att tänka på hvad han sagt henne. Under den närmast följande tiden tänkte hon nästan icke på annat. Ingen, hvarken man eller kvinna, hade någonsin brytt sig om att visa så mycket intresse för henne eller tala till henne som han. Midt upp i hennes dagliga sysslor, medan hon gick i köket och såg till, att föräldrarnas mat blef tillagad efter alla dietiska föreskrifter, medan hon kammade ut fadrens berömda patriarkhår eller medan hon läste högt för de gamla, kunde det hända, att hon tyckte sig höra en mild röst upprepa de ord, som numera utgjorde temat för alla hennes vakna drömmer där uppe i gungstolen om kvällarna: »Jag är er vän, har ni inte märkt det?» Och då måste hon göra en liten paus; hon blef i en hast så darrhänt och kunde inte behärska sin röst.

Men hon föreföll gladare än hon någonsin gjort. Hennes glädje yttrade sig icke i många ord, och hon skrattade icke mera än förr, men hon gick omkring med ögonen glimmande af en stilla tillfredsställelse, och ibland glittrade det till i dem nästan skälmaktigt, som om hon gått och tänkt på något roligt, en glad hemlighet, som hon ensam i världen visste af. Hon var ömmare mot sina föräldrar än någonsin och outtröttlig i sitt tålmod med deras dagligen växande anspråk på henne. Doktor Horner, som numera gjorde ett och annat besök i prostgården äfven mellan lördagarna, märkte den förändring, som försiggått med

henne, och sade en dag, då hon följde honom ut för att stänga dörren efter honom:

»Ni ser så kry ut nu för tiden, jag är riktigt nöjd med er. Ni föryngras med hvar dag; snart ser ni ut som en sjuttonåring. Men jag borde ändå gräla på er för att ni inte lydt min ordination. Ni lefver ju lika instängd som förr. Kom med på apotekarens bjudning i morgon, så är ni en snäll flicka!»

»Nej, det aktar jag mig allt för», svarade Emilia skrattande. »Jag är inte bjuden!»

»Hvad gör det? Jag skall skrifva recept åt er på bjudning till kalaset, det måste ju apotekaren expediera.»

»Nej, tack . . . dessutom . . .»

»Dessutom?»

»Behöfver jag inte det där utelifvet . . . numera. Jag trifs bäst hemma.»

Han såg på henne helt förbluffad, undrande om hon menade något särskildt. Men då så ej tycktes vara fallet, tog han afsked och gick. I portgången stannade han frapperad af en idé.

»Jag ordinerade henne en sak till», tänkte han, »att bli kär. Har hon följt den ordinationen, och är det därför hon inte behöfver den första? — Dumheter, hvem skulle hon bli kär i? Hon känner ju inga karlar.»

Men han gick i alla fall och såg fundersam ut ett par dagar.

Veckorna gingo hastigt, och innan man visste ordet af, var doktor Bure hemkommen och hans vikarie borta, för att aldrig mera komma tillbaka. Det hela hade gått så fort, att ej ens de påtänkta afskeds-

bjudningarna hunnos med. Horner skulle vara i Stockholm på bestämd dag och kunde omöjligen skjuta upp sin resa. Han fick så brådt om i sista stunden, att hans afskedsvisiter måste bli helt korta. Hos prosten Florenius var han endast inne några minuter kvällen innan han for. Emilia var då händelsevis ute i ett ärende och fick nöja sig med en hjärtlig hälsning från »den rara doktorn, som det riktigt kommer att bli tomt efter», suckade prostinnan.

Ett par dagar därefter kom Adèle in i skymningen för att prata bort en stund med sin vännina och utgjuta sin saknad efter den afreste. Flickorna sutto uppe i Emilias rum och talade med dämpad röst för att ej störa de gamlas »betraktelser» där nere.

»Ja, du har väl fått Johns hälsningar genom dina föräldrar?» sade Adèle, »annars har jag ännu färskare, som han gaf mig nere vid stationen, då han reste. Du hade visst gjort ett mycket starkt intryck på honom. Han talade om dig oupphörligt och förbrådde oss flickor, att vi inte hade tillräckligt jugemang för att uppskatta, hvilken präktig flicka du är, så storartad i ditt tysta, tåliga uppfyllande af dina enformiga dotterliga plikter. Han påstod, att han var den enda i hela staden, som visste, hvad du är värd, och det fast ni talat så litet med hvarandra. Ja, han var alldeles säker på, att om han bara haft tillfälle att vara litet mera tillsammans med dig, så skulle han ha blifvit kär i dig. Vet du, Emilia, jag är riktigt ond på pappa, som inte kunde bjuda John hit i jul — då hade ni kanske blifvit förlofvade. — Du tiger bara som vanligt, har du ingenting att säga om det här?»

»Jag säger», svarade Emilia, »att du har talat

aldeles för högt och väckt pappa med ditt tokprat. Nu får du ursäkta, men jag måste gå ner och ställa i ordning patiencebordet.»

Emilia föll af mycket den vintern. Hennes vackra rosor på kinden bleknade, och läpparna förlorade sin röda färg. Hon kände sig alltid trött och frusen och hade klen matlust. Hon led nästa dagligen af hufvudvärk och hjärtklappning, men hon sade ingenting till föräldrarna, ty hon ville ej oro dem. Det var doktor Bure, som fram på nyåret kom på den idén, att Emilia ej var riktigt frisk. Han anställde nu förhör med henne, lyssnade med stetoskopet på hennes hals och förklarade, att hon hade bleksot i ganska hög grad. Han ordinerade att taga in järn och undvika stillasittande. Det sista var mycket svårt att efterleva, ty föräldrarna tyckte ej om att höra någon annan läsa högt. För att komma i tillfälle att ta sig en promenad hvarje dag, hade hon bedt en gammal fröken, som bodde snedt öfver gatan, tjänstgöra som lektris för de gamla mot pekunier ersättning, men redan den första dagen visade det sig, att detta arrangemang ej kunde komma till stånd. Prostinnan tyckte ej om frökens röst, den var för hård, och så uttalade hon inte de utländska namnen så bra som Emilia. Ett par försök med andra personer utföllo lika olyckligt, och Emilias förmiddagspromenader måste inställas.

Mot våren blef hon sämre, trots allt järn hon förtärt. Till och med föräldrarna sågo nu, att hon var mager och genomskinligt blek. Hon orkadé nu ej vara uppe mer än en timme i taget och måste oupphörligt hvilas, hvad hon än hade för händer. Dok-

tor Bure gjorde henne en mängd frågor om lördagsmorgnarna och förklarade en dag, att hvarken han eller hennes föräldrar längre stodo till svars med detta. Emilia måste byta om luft och omgifning, det var alldeles oundgängligt, att hon for till en badort. Men denna hans utsago väckte häftig oro i lägret. Prosten och prostinnan växlade en förfärad blick, men innan de hunnit säga något, förklarade Emilia i bestämd ton, att en sådan resa var alldeles otänkbar. Hon skulle nog bli kryare, då vårbrytningen var öfver; för henne behöfde ingen vara orolig. Doktorn mumlade något mellan tänderna och gick sin väg vid dåligt lynne.

Men i början af juni råkade han träffa på henne på golfvet ute i salen, afsvimmad af mattighet. Då han fick lif i henne, blef det ett nytt förhör, och nu kom det i dagen, att sådana svimningar alls icke varit sällsynta den sista tiden. Doktor Bure hade nu ett enskildt samtal med de gamla inne i prostens rum; det räckte halfva förmiddagen, och då han kom ut därifrån, meddelade han Emilia, som låg blek och maktlös på soffan i förmaket, att hennes föräldrar gifvit med sig. Hon skulle få resa till någon badort på västkusten. Både landskamrerns och baron Grips ämnade sig dit som vanligt, och hon kunde säkert få följa med någondera af dessa familjer. Under de sex veckor hon var borta, skulle doktor Bures syster, en medelålders ogift dam, som både prosten och prostinnan tyckte mycket om, intaga hennes plats i hemmet och sköta om de gamla, så att det ej behöfde gå den ringaste nöd på dem. Doktorn ville ej veta af några invändningar; saken var nu bestämd.

Emilia sade ingenting. Hon var för klen att orka tänka eller tala. Följande morgon var hon litet kryare, åtminstone så mycket, att hon kunde läsa tidningarna högt för sina föräldrar. I Dagligt Allehandas notisafdelning var det några rader, som särskildt fäste hennes uppmärksamhet. Där stod:

»*Brunnar och bad.* Till underläkare vid Lysekil har för sommaren antagits medicine licentiaten John Horner.»

Hennes bleka kinder fingo färg; hon satt en stund med nedslagna ögon och tidningen skälfvande mellan sina fingrar. Men då hon skulle fortsätta att läsa högt, hoppade hon öfver denna notis.

Följande lördagsmorgon, då doktorn kom, blef det tal om, hvilkendera af de bägge föreslagna familjerna man skulle vända sig till med begäran om resällskap för Emilia. Ja skulle hon säkerligen få på bägge ställena. Grips ämnade sig till Strömstad, landskamrerns till Lysekil.

»Då vill jag helst följa med landskamrerns», sade Emilia. Det var första gången hon uttalat någon egen vilja beträffande hela denna badortsfråga.

Så snart resan blifvit bestämd och landskamrerns samtyckt till att taga Emilia under sitt beskydd både under resan och vistelsen i Lysekil — de skulle anträda färden den första juli —, var det som om den unga flickan fått nytt lif. Krafterna hade kommit tillbaka som genom ett trollslag, och det bleka ansiktet återfick litet af sin forna färg. Hon var i rastlös verksamhet från morgon till kväll, ty utom de dagliga göromålen hade hon också bestyr om sin utrustning i toalettväg, och därät ägnade hon sig med

en ifver och ett intresse, som förvånade alla, icke minst de damer och herrar, som kommo till de gamla på förmiddagsvisit. Tänk, alla flickor voro sig lika, till och med lilla Emilia Florenius var svag för kläder, hon hade bara aldrig haft tillfälle att visa det. Hon var minsann icke trött och klen, då det gällde att gå i butiker och köpa tyger eller stå i timal hos sömmerskan och profva. Man skulle nästan kunna tro, att hennes sjuklighet var alldeles häfd. Men då prostinnan en lördag slog fram till doktorn om något sådant, anställde han en undersökning med stetoskopet och förklarade, att de hvisslande ljuden i halsens blodkärll voro fullt ut lika tydliga som förut och att förbättringen endast var skenbar, en följd af patientens lifliga intresse för förberedelserna till resan. Prostinnan sade ingenting, men hon betraktade sin dotter med en förebrående blick.

Sedan det stora beslutet blifvit fattadt, var det som om förhållandet mellan Emilia och hennes föräldrar undergått en viss förändring. *Hon* var sig lik mot dem, ja, hennes ömhet mot de gamla tycktes nästan ha växt, men de visade sig märkvärdigt kyliga och afmätta mot henne. Isynnerhet prostinnan tog emot hennes tjänster med en min, som nästan skulle kunnat kallas förolämpad. De gamla talade ofta sinsemellan om saker, som tydligen ej voro ämnade för dotterns öron, ty de tystnade, om hon kom i närheten, och sutto där sedan stela och stumma och med sfinxartade miner. Då det kom visiter, lagade de helst så att Emilia var upptagen på annat håll, och ett par gånger, då hon råkade komma in, medan borgmästarinnan och komministerfrun orerade

som ifrigast, blef det en pinsam paus i samtalet. Emilia tyckte, att alla föräldrarnas vänner hade börjat visa sig kantiga och tvära emot henne. Hon brydde sig ej vidare om det — hon hade nu annat att tänka på —, men så fick hon en dag veta, hvad orsaken var. Borgmästarinnan tog henne afsides och frågade henne å egna och alla husets vänners vägnar — ja, hon kunde nästan säga å hela stadens —, om det verkligen var Emilias mening att för sitt eget nöjes skull åsidosätta sina plikter mot sina gamla föräldrar, som stodo på grafvens brädd. Hennes beslut att resa till badorten hade väckt en smärtsam förvåning inom hela samhället. Hon hade varit klen i våras, ja, det var ett faktum, men nu var hon ju alldeles frisk, det syntes nog på hennes skära hy och hennes ifver och uthållighet, så snart det gällde hennes toalettangelägenheter. Hade Emilia betänkt, hvad det ville säga att öfverlämna de gamla i främmande händer? En sådan rubbning i alla deras vanor kunde bli till oberäknelig skada för deras hälsa, ja, kanske skulle det lägga dem i en förtidig graf, och detta var inte någonting, som borgmästarinnan hade tagit af sig själf, nej, de stackars gamla vännerna där inne hade tagit sig *mycket* hårdt af den själfviskhet Emilia lagt i dagen; de kunde knappast sofva om natten af grämselse öfver hennes kärlekslöshet och af oro för den öfvergifna belägenhet, hvori hon ämnade störta dem. Det hade de nyss sagt, Emilia kunde ju fråga dem själfva, om det inte var sant.

Det beslöt den unga flickan också genast att göra. Hon gick direkt in till föräldrarna, medan borgmästarinnan smög sig ut på tå genom tamburen och stängde

dörren ljudlöst efter sig; och nu fick hon besked. Prosten blef mycket förlägen och vaggade sitt hvita hufvud af och an, som om han ej visste hvar han skulle göra af det, men prostinnan tog till ordet med sina vattenblå ögon oafvändt riktade på mannen.

Ja, det var verkligen sant, det hade gjort dem bägge mycket ondt... isynnerhet Florenius hade... hm... och de kunde inte fatta, hur det var möjligt, att Emilia — så frisk och kry som hon nu var... ty doktorn fick säga hvad han ville, det syntes nog på Emilia, att det inte var någon fara med henne... och hela staden tyckte, att det var alldeles oförsvarligt af henne, *alldeles* oförsvarligt... och det tyckte Florenius också.

Emilia brast i häftig gråt och kunde ej säga något på en lång stund. Patriarkerna sutto i samma ställning som förut; prosten såg blott ännu förlägnare ut och prostinnan fattade sakta hans hand och behöll den i sin, liksom för att därigenom hämta sinnesstyrka.

Då Emilias gråtparoxysm var öfver, började hon tala till föräldrarna så bevekande hon kunde. Hon *var* verkligen inte en bit bättre än i våras, fastän det kunde se så ut, i går kväll hade hon åter haft ett långt svimningsanfall på sitt rum, och det var alldeles nödvändigt att hon lydde doktors föreskrift och for till den där badorten, det var långt viktigare för henne i alla afseenden än hon nu kunde förklara för dem. Sex veckor var kanske för lång tid för dem att undvara henne, det medgaf hon, men hon skulle gärna slå af till en månad, ja, tre veckor, bara de nu voro barmhärtiga och läto henne resa. Hon skulle försöka

ställa så bra för dem, att de knappast skulle märka hennes frånvaro. Alla deras vänner skulle nog täfla om att förströ dem, de tre veckorna skulle förflyta som tre dagar, och doktors snälla syster skulle vårda dem precis som hon själf brukade, hon hade redan fått vidlyftiga föreskrifter ända in i minsta detalj, hon visste, huru de ville ha hvarje rätt lagad, Emilia hade satt upp ett schema för henne med noga utsatt klockslag för hvarje saks verkställande, och i nödfall, om föräldrarna efter en vecka eller par funne, att de omöjligen kunde nöja sig med sin vårdarinna, hade de ju bara att skrifva eller telegrafera till Lysekil, så skulle Emilia genast komma.

»Allt det här är godt och väl», sade prostinnan, fortfarande med blicken på sin man, »men hvem skall läsa högt för oss om förmiddagarna? Du vet, att Florenius inte tål höra hvilken röst som helst.»

Prosten, som hittills suttit alldeles tyst och endast vaggat af och an, tog nu till ordet och sade förläget:

»Och hvem skall kamma mig om mornarna? Inte kan jag låta det där främmande fruntimret göra det . . . hon skulle inte kunna det för resten.»

Emilia stirrade på sin far, som om hon ej trott sina öron, gjorde en åtbörd af hopplös trötthet och gick ut ur rummet, utan att säga ett ord.

Under de följande dagarna var hon tyst och blek, men uppgaf ej förberedelserna till resan. Det var nu endast några dagar kvar till den första juli, och ännu voro hennes klädningar ej riktigt i ordning. Hon hade mycket att syssla med uppe på sitt rum; doktors syster hade redan kommit, för att hinna sätta sig in

i förhållandena på förhand, och därför behöfdes Emilia ej så mycket där nere i köket. Men då maten, som hennes blifvande ställföreträderska lagat, kom på bordet, åto de bägge gamla mycket litet af den, fastän den smakade alldeles så som den alltid brukat; de petade litet i den, sågo på hvarandra med bedröfvade miner och lade sedan liksom på kommando knif och gaffel ifrån sig med en suck.

Det såg ut, som om alla stadens damer stämt möte hos patriarkerna dessa sista dagar i juni; det var ett ständigt kommande och gående i deras dörrar, och där Emilia satt och sydde uppe på sitt rum, med feberaktigt glänsande ögon och ett uttryck af spänd, förtviflad energi i sitt ansikte, kunde hon alltid höra dämpade samtal af många röster där nerifrån. Hon undvek noga att träffa dessa främmande; hon visste hvad de tänkte, hon visste hvad de skulle ha sagt henne, och hon ville ej göra det svårare för sig att utföra sitt beslut än det redan var.

Men om hennes beslut också stod fast, skar det henne i hjärtat att se föräldrarna. De riktade nu nästan aldrig ett ord till henne, som inte var alldeles oundgängligt. De sutto hela dagarna inne i förmakssoffan, hand i hand och med blickarna stelt riktade framför sig, utan att säga något. Prostén hade tagit för vana att vagga af och an med sitt hvita hufvud och blinka på ett högst melankoliskt och oroväckande sätt, och prostinnan drog suckar så djupa och tunga, att de läto nästan som stönanden. Vid bordet väx-lades ej många ord. Prostinnan vände sig till doktors syster och talade om i betydelsefull ton, att Florenius ej hade sofvit mer än två och en half timme

i natt; själf hade hon ej fått en blund i sina ögon på flera nätter. Men när man inte äter med aptit, så är det ju helt naturligt, att man ej heller skall kunna sofva. De gamla hade på de sista dagarna ej velat höra läsas högt; de orkade inte, sade de. Till och med patiencekortet fingo ligga orörda om kvälarna. Då Emilia ifrigt bad dem att ej försaka sitt gamla kära nöje och försäkrade, att det skulle krya upp dem, svarade prostinnan, att hvarken hon eller Florenius voro i en sådan sinnesstämning, att de ville *roa sig*.

Den sista juni på morgonen kom borgmästaren och hade en längre konferens inom lyckta dörrar med de gamla. Emilia hade knappast så mycken reda i sitt utpinade och förvirrade hufvud, att hon kunde undra på, hvad detta ovanliga besök hade att betyda. Förmiddagen var huset som vanligt fullt af folk, som tisslade och tasslade, och Emilia träffade ej sina föräldrar. Men vid middagsbordet, där de bägge gamla ej smakade en bit, utan sköto faten ifrån sig med sorgset förebrående miner, då de bjödos dem, vände prostinnan sig till doktors syster och sade:

»Jag kan tala om, att borgmästaren har varit här i dag och hjälpt Florenius och mig att sätta upp vårt testamente. När man redan står vid sin öppnade graf, måste man tänka på att visa sig tacksam mot dem, som ha varit vänliga emot en under ens lefnad. Tacksamheten är en dygd, som är mycket sällsynt... men hos de gamla åtmistone måste den finnas.»

Emilia reste sig hastigt, blek som döden, stödde bägge händerna mot bordet, som om hon ej annars

kunnat hålla sig uppe, och stirrade på modern, medan tårarna störtade utför hennes kinder. Sedan vände hon sig och gick långsamt ut ur rummet. De hörde henne syssla med öfverkläderna ute i tamburen, och då de reste sig från bordet, sågo de hennes nedböjda hufvud skymta förbi fönstret.

»Emilia skall kanske gå till sin sömmerska», sade prostinnan till sin man, i det hon tog hans hand och följde honom in i hans arbetsrum.

Där fann Emilia dem om en stund, då hon kom tillbaka från staden. Hon stannade i dörren och såg på dem med en lång blick. De sågo så bleka och trötta ut, där de sutto hand i hand; de hade ju också hvarken ätit eller sofvit något att tala om på flera dygn.

»Vet du, Florenius», sade prostinnan med sin milda, lågmälda röst, »hvad borgmästarinnan sade till mig i middags, medan du talade med rektorskan? Jo, hon sa', att du hade varit en ovanligt duglig och framstående präst i alla dina dagar, Florenius, och det var bara en enda sak, som du hade gjort illa ifrån dig i ditt lif, och det var att lära din egen dotter fjärde budet.»

Det blef en paus. Men nu låg Emilia på knä framför de bägge patriarkerna med armarna om dem och utropade i förtviflad, utpinad ton:

»Mamma, mamma, säg då inte något så förfärligt! Jag kommer nu från landskamrerns . . . jag har lämnat återbud . . . jag reser inte.»

Mer än tio år ha förflutit sedan den dagen. Patriarkerna ha för länge sedan återtagit alla sina gamla vanor och skapat sig åtskilliga nya. De både äta och

sofva och deras berghälsa är föremål för hela stadens beundran, nästan lika mycket som deras snöhvita hår.

Emilia är också frisk; hennes bleksot var seg, men den gick dock öfver till sist. Hon har åter lagt på hullet och ser helt frodig och hemtreflig ut, där hon sysslar stilla och vänlig som alltid omkring de bägge gamla. Hon börjar bli litet gråsprängd redan, fastän hon endast är fyrtio år. Alla tycka att det är en präktig människa, litet tråkig kanhända, men alla kunna ju inte vara roliga.

Det sägs i staden, att hon har varit kär i den där unge läkaren, som vikarierade för doktor Bure för några år sedan och som nu lär vara gift och bosatt i Skåne. Det sägs också, att prostens nuvarande vice pastor troligen kommer att fria till henne, då patriarkerna en gång falla ifrån — förr var det aldrig värdt, det vet han. Och då får ju Emilia en liten förmögenhet.

Men Adèle, hennes goda vän, vet från säkraste håll, att hon ämnar ge honom morgon. Emilia tänker lefva ogift och börja med en flickskola, då hon ej längre har föräldrarna att ägna sig åt.

De upptaga nu hela hennes dag, mer än någonsin förr. Hon behöfver minsann ej undra, hvad hon skall få att sysselsätta händerna och tankarna med.

Och då hon har lagt patriarkerna till sängs och stoppat om dem och kommer upp på sitt lilla rum, där gungstolen står och väntar henne och hon slår sig ner i den för att tänka, behöfver hon ej undra, hvad hon skall tänka på.

Små orsaker.

Sällskapet hade uppehållit sig alldeles för länge på Tistholmen med att bese de märkvärdiga jättegrytorna, och då »Tärnan» nu lade ut för att segla hem till Lysekil, hade vinden mojnadt så betydligt, att man knappast gled framåt ett par tum i minuten. Focken hängde slapp, och storseglet stod där som en slät, vit vägg, utan att göra synnerlig nytta. Sundet låg nästan blankt, endast med en svag vattring här och där, som då man andas på ett glas, och hafvet klunkade sömngifvande mot båtens sidor.

»Det här går inte, kapten», sade baron Stråle, »vi få ta till granseglen. Jag skall gärna ro en åra med.»

»Ack nej, lät bli det», bad öfverstinnan, »det är så förtjusande att glida fram så här. Tids nog komma vi till Lysekil. Det är så härligt att se solnedgången utifrån sjön.»

»Han friskar nog i, bara vi komma förbi udden», förklarade kaptenen, som satt vid styret.

Och därvid fick det bero.

Men den tröga farten inverkade på stämningen i båten. De unga flickorna, som varit så ystra uppe på Tistholmen och hoppat omkring mellan de kringvräktade stenblocken som nyss lössläppta killingar, slog sig ner i en pittoresk grupp med armarna om hvarandras lif längst fram i fören och sade icke ett ord. En af dem gnolade tyst på en folkvisa, och alla tre sutto där och sände långa, drömmande blickar ut öfver vattenytan, som började skifta i saffransgult med violetta brytningar. Öfverstinnan ordnade tyst sin bukett af angelica, fackelblomster och silene, som hon plockat där uppe på den egendomliga, släta holmen, där tempeltrappornas och parkettgolfvens remnor fyllas af blommor och grönt. Då och då kastade hon en blick på baronen, som satt med bortvänt hufvud, så att hon endast såg en yfvig, gråsprängd mustasch och en brunsteckt kind, dubbelt brun mot den hvita flanellekostymen.

»Det skulle vara roligt att veta, hvad ni egentligen tänker på, baron?» sade hon slutligen och pröfvade en bredbladig alg som bakgrund åt en yfvig angelicakrona. »Åtminstone tänker ni då inte på att vara underhållande.»

»Förlåt mig», sade baronen och vände ett yrvaket ansikte mot henne. »Min fantasi skenar i väg ibland . . . ja, ni kan aldrig tänka er, hvad den nu sysselsatte sig med! Ni minnes kanske, att fröken Dagmar där uppe på Tistholmen gjorde narr af mig för att jag är så förtjust i den platsen, och föreslog, att jag skulle bygga mig ett sommarnöje där. Nåväl, när ni nu väckte mig med er välförtjänta förebråelse,

höll jag i tankarna på att inreda mitt blifvande arbetsrum där och hade nästan bestämt mig för bambumöbel med crétonne à la Pompadour.»

»Det kan väl inte vara ert allvar att ta upp min lilla yrhättas idé?» utbrast öfverstinnan häpen. »Den där ödsliga klippan, där det inte finns en lefvande varelse!»

»Nej, jag är för mycket sällskapsdjur för att fatta ett så förnuftigt beslut», svarade baronen skrattande. »Det är bara ett exempel på, huru beställsamt mina tankar alltid skena långt in i framtiden för att dra ut konsekvenser vid minsta yttre anledning. En sysslöslös rentier som jag har ju inte mycket annat att tänka på.»

»Ni är kanske 'fremsynt', som det kallas i Norge?»

»Bara med den skillnaden, att mina syner ofta inte ä' annat än omöjliga galenskaper, som till exempel nyss. Men ibland har jag verkligen haft nytta af den där vanan eller manien, hur ni vill kalla det. Bland annat har jag den att tacka för, att jag ännu är ungarl — och väl kommer att alltid förbli det.»

»Att tacka?» upprepade öfverstinnan småleende och hotade honom med den färdigbundna buketten. »Jag protesterar som kvinna och mor till tre giftasvuxna döttrar.»

»Ja, jag har min oartiga dag i dag... men sanningen framför allt!»

»Men säg mig, hur kan er lättrörliga fantasi eller er vurm för att dra konsekvenser vara vållande till den olyckan, att ni aldrig har gift er? Eller är det kanske indiskret att fråga?»

»För ingen del. Den lilla historien är nu så gammal, att den luktar mögel och gärna kan behöfva vädras litet. Jo, det var i Marstrand för — ja tänk, det är snart tjugu år sedan! Men jag ber er tro, att jag då ännu var mycket ung. I alla fall tillräckligt gammal för att handla klokt och förnuftigt, som ni genast skall få höra. Jag hade gått och blifvit alldeles ohjälpligt kär . . . nej, inte ohjälpligt, men ovanligt; det käraste jag vet mig ha varit i hela mitt lif, och det vill inte säga så litet. Föremålet var blondt med svarta ögonbryn, jag behöfver inte säga mer. Växt som en parisiska, små fötter, godt hufvud . . . ingen konversationsmaskin. Hon kunde verkligen *tala*, och det är inte alla dockor som kunna det. Hon var lagom ung för mig, lagom musikalisk, lagom rik, och hennes far hade en lagom framskjuten ställning. Det var alltså ett riktigt önskeparti för mig. Och ni må tro, att jag önskade det också! När jag skulle fria, var bara en tidsfråga . . . det fattades bara ett tillfälle. Jag hade föresatt mig, att det skulle ske första gången jag blef ensam med henne.»

»Och ni visste, att edra känslor voro besvarade?»

»Naturligtvis. Det hade hennes bästa väninna anförtrött mig, och hon hade det under strängaste tysthetslöfte från föremålet själf.»

»Nå, kom det något tillfälle?»

»Ja, det kom. Jag satt ganska tidigt en morgon ensam i läsrummet och ögnade i tidningarna; då fick jag utifrån societetssalongen höra en af Chopins polonäser spelas upp — ni vet, en af de allra svåraste, den där smattrande, som Sofie Menter spelar så bedårande, och som låter som en hel orkester. Jag

visste, att Marianne höll på att öfva in den, det hade hon sagt mig dagen förut. Det var således antagligen hon, som spelade. Jag gick och ställde mig i dörren med mitt tidningsblad i handen. Mycket riktigt, det var hon, som satt där uppe vid pianot på estraden, med ryggen vänd åt mig. Det var, som sagdt, tidigt på morgonen, då lokalen alltid brukade vara folktom; hon hade väl enkom valt den tiden för att få öfva sig i fred.

Jag stod där försjunken i beundran af den smärta figurens vackra linier — jag kommer än i dag ihåg, att hon hade en förtjusande klädning af något slags tunt, crêpeartadt tyg, hvitt med små skära och gröna buketter, och en löst nedfallande halskrage af rikt veckade crêmegula spetsar. Det vackra blonda håret var helt provisoriskt hopsamladt i en knut högt upp på hjässan, och ett par ostyriga, vågiga slingor klängde ner öfver ena örat. Tänk, om jag skulle gå fram till henne, afbryta polonäsen och be om det där samtalet? Nej, då skulle hon kanske bli generad, för att jag stått och lyssnat på hennes musik. Det var nog bäst, att hon fick sluta den först.

Polonäsen, ja . . . den är, som sagdt, mycket svår. Hennes små fingrar jagade hvarandra som hvita fjärlilar öfver tangenterna, hennes smidiga öfverkropp gick i vågrörelser, och det blonda hufvudet böjdes oupphörligt ner öfver klaviaturen. Det var isynnerhet en passage, som måtte ha varit mer än vanligt kinkig; ni vet, den här biten» — — han gnolade ett par takter —, »jag kommer mycket väl ihåg den, ty hon spelade om den minst tio gånger å rad, men alltid gick det sönder för henne. Till sist blef hon otålig

och ond och slog med bägge händerna ett misslydande starkt ackord liksom för att tukta pianot, för att det ej ville lyda henne. Sedan började hon om igen, men endast för att afbryta sig midt i en löpning, och hvarje gång hon spelade orätt gaf hon, om jag så får uttrycka mig, pianot en örfil.

Jag blef helt underlig till mods. Jag drog mig in i läsrummet, slog mig ner i ett hörn och lät tankarna löpa så där, som de brukar ibland. I fantasien såg jag mig gift med Marianne; vi hade varit gifta i många år och — vi grälade. Nej, rättare sagdt, hon grälade. Och hon var lika oresonlig och brutal i sina uttryck mot mig, som hon nyss hade varit i handling mot det stackars pianot, som väl inte kunde rå för, att hon spelat galet. Och när jag suttit en stund och stirrat på den obehagliga tafla, fantasien upprullat för mig, började jag resonnera kallt och klart öfver saken. Marianne hade icke själfbehärskning, Marianne var orättvis, Marianne skulle efter några års äktenskap bli en drake, ett huskors. — Och den slutledningen verkade betydligt afkylande på mig, må ni tro. Hvarje gång jag sedan träffade henne, stod den där lilla pianoscenen för mig — och det blef aldrig något frieri af. Min idol har nu varit gift i många år.»

»Nå?»

»Jo, hennes man så godt som bor i Karl XIII:s torg och på Stora sällskapet, då kan ni veta, hur han har det hemma. Då de förekomma tillsammans ute i sällskapslifvet, ser han strykrädd ut för hvart ord han säger. Och hvar gång jag ser honom, tackar jag min lyckliga stjärna, som förde mig in i tidnings-

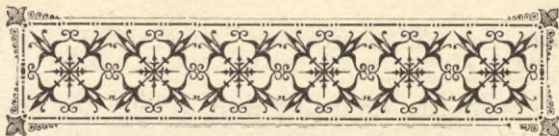
rummet den där morgonen. Annars hade ju jag kunnat vara han!»

Öfverstinnan skrattade, men så blef hon allvarsam i hast och sade:

»Vet ni, baron, den där historien är ganska lärorik. Tillåter ni, att jag talar om den för mina flickor?»

»Tala om den för hvem ni vill. — Här ha vi aftonbrisen nu! Kapten hade rätt. Akta hufvudet, mina unga damer — nu går focken öfver!»

Lifdömd.

Elin stod vid fönstret i hörnkammaren och såg genom tårarnas imma doktorn stiga upp i schäsen — hon hade ej haft styrka att följa honom ut på trappan. Åkdonet rullade genom den djupa, af höstregnet genomblöta sanden omkring rundeln på gården, svängde genom grinden och blef allt mindre och mindre i den långa, gulröda lönnallén, tills det alldeles blef borta. Då först brast Elin i gråt.

Hennes man skulle således dö. Han hade högst ett halft år kvar, hade doktorn sagt. Ja, om någonting stötte till — en häftig sinnesrörelse t. ex.—, kunde han dö knall och fall, ty utom den andra sjukdomen, som hållit honom vid sängen i ett halft år, men som ändå icke var dödlig, led patron Åkeson af ett långt utbildadt hjärtlidande, som han ej själf visste af, och det skulle bli hans bane, kanske när man minst väntade det. Doktorn visste lika väl som hon, huru förfärligt rädd hennes man var för döden, där-

för fick hon nu på inga villkor tala om för honom, att han var lifdömd, det skulle kanske vara det samma som att mörda honom på fläcken. Han hade ju sina affärer i ordning? Ja, Åkeson hade haft sina papper klara i många år, alltsedan han fick det där invärtes lidandet; i chiffoniern låg allting ordnad i sina konvolut, och resten visste länsmannen reda på. Nå, då fanns det ju intet skäl, som tvingade henne att yppa för den sjuke hans verkliga tillstånd. Och efter att ha meddelat några föreskrifter angående patientens skötsel hade doktorn tagit afsked och farit.

Efter en kort och häftig gråtparoxysm började Elin's tårar sakta af och hennes tankar blefvo lugnare och mera ordnade. Underrättelsen hade ju ej kommit så oförberedt, ty hon hade länge anat, att det led mot slutet med Åkeson. Han hade fallit af så hastigt, näsan hade blifvit tunn och skarp och ögonen trängde så underligt ut ur hufvudet. Och hans lynne, som alltid hade varit så svårt, hade saktat af betydligt; det var, som om han ej längre hade lifskraft nog till att bli ond. Misstänksamheten fanns nog ännu kvar, men äfven den tycktes ha tröttnat litet. Elin hade haft jämförelsevis goda dagar under de sista månaderna.

Ja, så var det då snart slut, detta samlif mellan två makar, som aldrig passat tillsammans. Tio år! Tänk, att det var tio år sedan hon första gången steg uppför trappan där ute som fru på Hellesta — då ännu upprorisk i sitt sinne efter den hårda striden med de kloka föräldrarna och hennes eget okloka hjärta, som trånade till en annan. Men dessa år som hustru till den gamle förmögne Åkeson, socknens mest

ansedde jordbrukare, hade tvingat alla trotsiga röster i hennes inre till tystnad. Å, sådana är! Hon ville ej ha dem tillbaka för allt i världen. Hans hårdhet hade varit svår att fördraga, men hans ömhet hade varit ännu värre. Hon hade varit hans hushållerska och en afledare för hans dåliga lynne, hon hade kanske varit honom till litet nytta, ty hon var både praktisk och jämnmodig, det visste hon med sig — men hvad hade han varit för henne? Ja, han hade försörjt henne, det var ju alltid något — och så hade han varit det tuktoris, som drifvit henne till Jesus; honom hade hon kanske aldrig funnit, om inte Åke-son varit just sådan han varit. Så att på sätt och vis hade hon ju anledning att vara tacksam.

I alla fall, huru bittert och tungt det förflutna än varit, kunde hon ej hjälpa, att hennes tårar runno i floder nu, då en obeveklig röst hade sagt henne, att mannen endast hade högst ett halft år till att lefva. Och hon grät mindre af smärta öfver den förestående skilsmässan än af deltagande, då hon tänkte på, huru förtvifladt ångestfullt han hakade sig fast vid lifvet, det usla jordelifvet, som för honom var det enda, var allt!

Hon hörde honom härska sig där inne i sängkammaren på andra sidan farstun; det var ett tecken till att han var otälig. Hon tvättade skyndsamt sina ögon för att plåna ut alla spår efter gråten och gick ut i köket för att koka hans hafrevälling. Först då den var färdig, vågade hon sig in till honom, i hopp att han nu ej skulle märka något misstänkt hos henne.

»Ändtligen kommer du», ljöd hans retliga röst

bortifrån sängen genast då hon kom in med spillkummen, »du har visst glömt bort, att jag finns till.»

»Jag skulle koka din välling», sade hon saktmodigt och slog sig ner bredvid sängen med nacken mot dagern, så att han ej skulle kunna se hennes ansikte alltför tydligt.

»Och sladdra med doktorn», inföll den sjuke i skarp ton, i det han lyfte upp sitt insjunkna, af gräsprängdt hår och skägg infattade ansikte från kudden och lät sina glasartade, utsprängda ögon hvila på henne med ett forskande uttryck. »Det var en lång konferens där inne i hörnkammaren. Det var väl om mig?»

»Ja, jag hade glömt fråga honom, hur länge du skall hålla på med den sista mixturen.»

»Och hur länge jag skall lefva?»

Hon svarade icke, som vanligt då han ville sära henne.

»Hör du inte? Jag säger: frågade du honom, hur länge jag skall lefva?»

»Det hade jag ju ingen anledning till», svarade Elin lugnt. »Jag vet ju lika väl som doktorn och du, att din sjukdom inte är lifsfarlig; med den kan man lefva i många år.»

»Men då kan jag inte förstå, hvad du hade så mycket att prata med doktorn om och hvarför ni talade så tyst. Jag hörde inte edra röster en enda gång.»

»Farstun är ju emellan, och vi talade tyst för att vi ville du skulle få sofva, trött som du var efter undersökningen. Och efter doktorn nu en gång var här, hade jag en hel hop småsaker att fråga honom

om, så sällan som han kommer hit. Dina bad och din diet . . . ja, en hel hop saker.»

»Och du kan försäkra mig, att doktorn inte talade om, hur lång tid jag har kvar att lefva?»

»Sådant säga ju doktorerna aldrig. Det vet Herren allena. Tvärtom, han förvånade sig öfver, att du ännu har så mycket krafter efter en så lång sjukdom. Du har en ovanligt stark kropp, sa' han.»

»Jaså, sa' han det?»

Tonen lät belåten, och det kom ej flera frågor den gången. Efter detta afbrott, som doktors besök åstadkommit, återtog det enformiga hvardagslivet på Hellesta sin vanliga gång. Elin delade sin tid mellan sjukrummet och köket; en och annan gång i skymningen, då Åkeson sof, fick hon i största hast göra en promenad öfver de redan frostbitna gårdarna och kanske i bästa fall gå ett stycke på stora landsvägen utmed Kolmorden, höra ekorrarna skvattra inne i tallskogen, se solen dåsig och gulglåmig krypa ner där borta i Glan, som tindrade fram som ett blankt streck längst bort i väster, och sedan vända om och halfspringa hem, hjärtängslig öfver att kanske ha varit för länge ute. Men ej ens under dessa promenader vågade sig de tankar fram, som värmt hennes glädjelösa ungdom, ensamhetens tankar, som drogo fjärran med skygga vingslag och förde henne bort från de tunga, torra plikterna, som gjorde hela lifvet grått, råkallt som en höstdag . . . nej, hon hade blifvit så invand att ej få vara något för egen räkning, endast en arbetsmaskin för mannen, att hon äfven under dessa ensamma vandringar omotståndligt lät alla sina

tankar kretsas omkring neptunigördlar, mixturflaskor och dietisk matlagning.

Flera gånger hade Åkeson tagit i tu med henne på allvar för att locka ur henne hvad doktorn hade sagt, men hon lyckades alltid slingra sig undan ganska bra, fastän hon ej hade någon vana vid att röra sig med undanflykter, tysta förbehåll och kringgående talesätt. Det syntes tydligt, att den sjuke ständigt rufvade öfver den tanken, att hon visste mer än hon ville säga. Ibland, då hon satt vid hans säng med sitt arbete och trodde, att han sof, kunde hon till sin stora öfverraskning finna, att han låg vaken med ögonen riktade på henne, liksom ansträngande sig att läsa i hennes ansikte.

»Hör du, Elin», sade han en dag i ovanligt blid ton, »jag har tänkt på en sak. Som du vet har jag ärfvt större delen af hvad jag äger, Hellesta har alltid gått i arf inom Åkesonska släkten, och efter vi inga barn ha, har jag velat, att gården efter min död skall tillfalla mina brorssöner; du kan ju gifta om dig, och då ginge Hellesta ur släkten — ja, allt det där vet du. Men efter jag med flit inte har låtit sätta upp något inbördes testamente, så får du efter min död bara din giftorätt, och det är inte mycket. Vore det inte därför skäl i att du, medan jag lefver, skaffade dig en bra uppsättning af kläder? Jag tycker du börjar se så luggsliten ut. En ny päls kan du behöfva, det vet jag. Far in till sta'n och köp dig en riktigt bra päls — gråverk tycker du visst om? Jag ser inte på hvad det kostar; sådant där räcker ju i många år. Och om jag vore som du, skulle jag med det samma köpa mig en uppsättning skodon och linne

och några klädningstyg, så'na som inte ä' beroende af modet — siden t. ex. Det kan vara bra att ha i förslag. Pängar skall du få så mycket du behöfver.»

I början hade Elin blifvit helt rörd och glad öfver denna ovanliga omtänksamhet hos mannen, och utsikten att få en riktigt präktig gräverkskappa skafade henne nästan hjärklappning — hon hade alltid varit svag för fina kläder, kanske just därför att hon aldrig varit i tillfälle att få den lusten tillfredsställd. Men så kom hon att se på Åkeson medan han talade — och hon ertappade honom åter med denna lurande glimt i ögonen, detta uttryck af spänd väntan — — och hon förstod, att alltsammans var en snara.

»Tack, kära Åkeson», sade hon i lugn ton, »men jag behöfver ingenting nu. Och jag är så ovan att köpa så'na där dyrbara saker på egen hand, så att . . . vill du nödvändigt att jag skall ha dem, så vänta vi allt, tills du blir frisk och kan hjälpa mig att se ut ett skinn, som är bra. Det förstår du mycket bättre än jag.»

»Som du vill då.»

En lång stund kände hon mannens blick på sitt ansikte; hon sydde med fördubblad fart och vågade icke se upp. Så dumt af henne, att hon inte kunde låta bli att tänka på den där pälsen, som hon alltid hade önskat sig!

Emellertid hade hon blifvit varnad. Och hädanefter tordes hon knappast köpa det allra ringaste till sin toalett, af fruktan, att hennes man skulle tro, att hon tänkte på hans snart förestående bortgång och sina egna framtida behof. Följden blef, att hon måste lappa och stufva om sina gamla utnötta kläder, som

längesedan varit mogna för att skänkas bort, och ofta hade riktiga bekymmer för att kunna åstadkomma den enkla prydlighet hon, i brist på elegans, fäste så stor vikt vid.

Då hennes man orkade, satt hon långa stunder inne och läste högt för honom. Det var en vana, som de börjat med då han blef sjuk. Men det var ingen liten pröfning för henne att sitta och läsa dessa dumma gamla äfventyrsromaner, som ensamma tycktes ha makt att intressera honom. Romaner hade alltid varit hennes afsky, kanske därför att hennes eget lif alltid varit så olik det, som fördes af dessa diktade hjältinnor. Mycket fanns också i dessa böcker, som sårade hennes religiösa sinne. Och hon blef helt ängestfull till mods, då hon tänkte på, att det var för en döende, som hon läste dessa tomma, världsliga böcker. Hon skulle ha velat offra ett år af sitt lif, om hon fått taga till någon af sina kära, väckande och stärkande uppbyggelseböcker i stället. Men hon vågade icke.

Men så kom det ett tillfälle. Den lektyr, som fanns i huset, hade tagit slut, och hon hade med flit ej skaffat hem nya böcker från lånbiblioteket i staden. Åkeson ville höra läsas. Hon valde i sitt lilla bibliotek ut en kristlig berättelse, ett mellanting af novell och uppbyggelseskrift, och började läsa, sedan hon först ursäktat sig med att ingen annan lektyr för tillfället fanns hemma.

Mannen hörde tankspridd på; han kastade sig af och an i sängen och tycktes vara vid mycket dåligt lynne. Slutligen satte han sig halft upp mot örn-gåttskudden, borrhade ögonen i henne och utbrast:

»Hvad är det där för en litania du har fått tag i? Du tycks anse tiden vara inne att bereda mig till döden?»

Hon kände, att hon både rodnade och bleknade. Han hade genomskådat henne.

»Kära Åkeson», sade hon saktmodigt och lade bort boken, »hade jag haft något annat att läsa, så . . . du kanske hellre vill, att jag skall börja om Miladys son ännu en gång, tills jag hinner få nytt från staden?»

Och hon måste verkligen åter ta i tu med Miladys son, men hon kunde ej hjälpa, att hon darrade litet på rösten. Den sjuke var för öfrigt ej särdeles uppmärksam nu heller; han låg där och fixerade henne med en mörk, forskande blick. Den fixa idéen arbetade som vanligt i hans hjärna.

Tidningarna läste han vanligen själf, emedan han påstod, att Elin ej hade förstånd att välja hvad som kunde intressera honom af deras innehåll, utan trakterade honom företrädesvis med det han ej brydde sig om och hoppade öfver det han hälst ville höra.

En eftermiddag — det var vid jultiden — hade Elin lämnat sin man Norrköpingstidningen, som nyss kommit, tändt lampan på hans nattduksbord och slagit sig ner bredvid sängen med sin söm. Han ögnade i tidningen; plötsligt hörde hon honom säga:

»Ingeniör Dorff står bland anmälde resande på Centralhotellet. Han är nere och firar jul med modern, kan jag förstå.»

Det spratt till i Elins hjärta; hon kunde aldrig höra det namnet utan sinnesrörelse. Kristian Dorff var hennes kusin och ungdoms älskade, den forne fattige studenten, som föräldrarna tvingat henne att

slå upp med för att gifta sig med Åkeson. Ja, han var som vanligt i Norrköping öfver helgen för att hälsa på sin fattiga mor — han tog sig årligen julpermission från sin plats i Stockholm, dit han återvände nyårsaftonen, det visste hon sedan gammalt. Å, de dagarna var det alltid liksom en högtidligare stämning öfver henne, blott därför att hon visste, att han var i hennes närhet.

»Skulle du inte fara in och hälsa på honom?» frågade mannen med spelad välvilja. »Du har ju inte sett din kusin på öfver tio år.»

Att se honom! Höra honom tala ännu en gång! Elin fingrar blefvo så matta, att hon ej orkade hålla i nålen.

»Gör det», fortfor mannen, »res i morgon. Jag kan nog bärga mig några timmar utan dig. Hvem vet, när modern dör en gång, kommer han kanske aldrig mer åt våra trakter.»

Elin tyckte, att hela rummet gick rundt med henne. Hon kunde icke få ett ord öfver sina läppar, och det fastän det sjöng och jublade i henne som med tusen röster: »Ja, ja! Jag reser! Jag vill se honom ännu en gång!»

»Du svarar inte?» sade mannen åter. »Kom ihåg, att då du blir änka, kan du inte söka upp honom; det skulle inte vara passande.»

I ett ögonblick hade Elin återfått sin själfbehärskning, de pöckande, sällhetsdruckna rösterna i hennes inre dogo bort, hon blef kall och lugn, mötte mannens spionerande blick och sade efter något betänkande:

»Nej, Åkeson, det skulle vara lika litet passande nu, att jag reste in ensam och träffade honom, efter

hvad vi en gång varit för hvarandra. Nästa jul kanske — jag nekar inte för att det kunde vara roligt att råka Kristian — nästa jul kunna vi ju fara in bägge två och söka upp honom eller bjuda honom hit ut till oss; det är mera i sin ordning.»

Hon såg ej, hvilken verkan hennes svar gjorde på den sjuke, ty hon kunde ej stå ut längre; hon lade ifrån sig sömmen och gick ut i köket under någon förevändning, och därifrån smög hon sig in i salen. Där satt hon en lång stund i mörkret; hon kände ett omotståndligt behof af att vara allena.

Det hade varit en förfärlig frestelse, denna — säkerligen den största och farligaste, som någonsin mött henne på hennes väg. Under alla de följande dagarna ända till nyårsaftonen, då hon visste, att Kristian skulle resa, gick hon omkring i en sällsam oro, rädd för hvarje ord mannen skulle säga. Han iakttog henne skarpare än någonsin, det kände hon, men han sade ingenting. Först på nyårsaftonens förmiddag frågade han helt oförberedt och med en hastig sidoblick:

»Skulle du inte ändå fara in till sta'n och träffa din kusin?»

»Nej», svarade hon litet häftigt, »jag har ju sagt dig, hur jag tänker. En annan gång, då du blir frisk — aldrig utan dig.»

Hon tyckte, att det spred sig ett uttryck af innerlig belåtenhet öfver mannens ansikte. Tänk, om han nu blifvit öfvertygad, om alla hans misstankar, att hon visste mera om hans lifslängd än hon ville säga, nu voro skingrade? Om han nu skulle kunna framlefvä sina få återstående dagar utan ångest? Då

skulle hon tacka Gud för att hon blifvit utsatt för denna frestetse och för att hon kunnat besegra den.

Åkeson tycktes verkligen bli lugnare från den dagen. Sedan han utsatt henne för detta sista förfärliga prof och hon bestått det, hade han tydligen blifvit kvitt sin frätande ångest, sin fixa idé att han skulle dö. Han gjorde henne ej längre några snärjande frågor, sof mer än vanligt och hade ej mera detta förfärade uttryck i blicken, som hon ofta er tappat honom med, då han låg tyst och tänkte. Elin fördubblade sitt nit och sina omsorger, men hon kunde dock ej hindra sig från att se, att hans krafter sjönko dag från dag; hans händer hade fått denna elfbenshvithet, som är dödens förebud.

Fram i slutet af januari blef Elin tvungen att resa till staden i bankaffärer för mannen. Hon hade äfven litet uppköp att göra för sin egen räkning, ty hennes hvardagsklädning kunde nu ej lappas längre, den höll knappast ihop.

Hon skyndade sig med sina uträttningar så mycket hon kunde, och redan vid tolftiden inträdde hon i sängkammaren med sina paket, rosenkindad efter den friska åkningen på det klingande föret. Hon hälsade på mannen, redogjorde för bankaffärerna och ämnade gå ut i köket för att bestyra om middagen, då Åkeson ropade henne tillbaka.

»Nå, fick du något bra klädningstyg?»

»Ja, jag är rätt nöjd med min handel.»

»Får jag se det!»

»Sedan — nu har jag inte tid», svarade hon litet förlägen. Just nu slog det henne som en blix, att hon begått en förfärlig oförsiktighet, och det hade

hon ej tänkt på förr än nu! Hon hade varit alltför praktisk denna gång.

»Hvarför kan jag inte få se det nu?» envisades mannen. »Sjuka ä' ju alltid nyfikna, som du vet.»

Hon stod stilla ett ögonblick; hon tänkte: dröjer jag, får han misstankar och då blir det värre. Hon gick efter paketet, skar upp snörena med litet darrande hand, tog af papperet och rullade upp tyget framför den sjuke.

»Det är rätt bra vara... mörkt, som du ser... jag börjar bli för gammal att gå klädd i ljusare färger»...

Han satte sig häftigt upp i sängen, ögonen tycktes vilja tränga ut ur sina hålor, kallsvetten rann i stora droppar, han rörde munnen för att säga något, men fick icke fram ett ljud. Slutligen stönade han:

»Svart!... Du har köpt svart!...»

Han grep krampaktigt tag med vänstra handen i nattskjortan midtöfver hjärtat och föll baklänges i sängen utan ett ljud.

Då hon förfärad lutade sig ner öfver honom, var han redan död.

I skuggan.

Slätten låg och dallrade i augustihettan, utan skydd mot förmiddagssolen, hvars strålregn obarmhärtigt trängde in öfverallt. Åkerfälten hade delvis blifvit befriade från sina hvitnade skördar och lågo där nu stubbade och taggiga. Här och där syntes dock några hvita skjortärmar syssla med de sista hafrelassen. Himlen stod hög och mjölkblå med små trasiga hvita ulltappar öfver den idylliska landskapstaflan med sina åkerfält i regelbundna rutor, sina välbyggda gårdar, omgifna af syrén- och fruktträd, sin gamla klumpiga kyrka, som lyste skärande hvit i solskenet, och sin grågula rännil, som kröp fram mellan åkrar och trädgårdar, jämbred och lat.

Uppe i skogsbacken, som kantade slätten, lyste det skärt, hvitt och ljusblått som en hel blommande rabatt; det var socknens ungdom, som var på väg upp till »sjön», herrar i ljusa dräkter och unga damer i brokiga sommarklädningsar med parasoller i alla regn-

bågens färger. Löjtnant Eckhoff gick i tåten, lastad med filter och sjalar; efter kom licentiaten Törne, som vanligt omgifven af alla flickorna, och sist Fanny, löjtnantens unga fru, arm i arm med stockholmspoeten, Karsten Törnes yngre bror.

Det var till de bägge brödernas — ja, egentligen mest till licentiatens — ära som man arrangerat denna utflykt. Han skulle resa i morgon — brodern också, förstås —, och nu hade flickorna kommit öfverens om att, innan han försvann, kanske för alltid, skulle man ha en riktigt glad dag tillsammans ute i det gröna, där man kunde få ha honom alldeles för sig själf och slapp dela honom med föräldrar, farbröder och tanter. På kvällen — ack, den sista kvällen! — kunde man ju ej få rå om honom, den skulle han tillbringa i komministergården, där han varit inackorderad hela sommaren med sin bror och omfattats med så mycken vänlighet. Det fanns således ingen annan utväg än att ställa till med en liten picknick i det gröna. Målet för utvandringen var gifvet på förhand, det var alltid den lilla skogssjön, ty där var det enda ställe, där man kunde få vara i skuggan. Och skugga, det var hvad man alltid längtat till hela denna torra och heta sommar.

Nu hade man kommit öfverens om, att all ungdomen, som fanns i socknen, skulle mötas uppe vid sjön vid elfvatiden, äta middag af medförda förråd och stanna däruppe, så länge festens föremål ansåg sig ha tid, till inemot solnedgången åtminstone. Hvar och en skulle ha med sig en butelj öl, ett paket påbredda smörgåsar och en öfverraskning, som ingen fick veta om på förhand; det var hela välfägnaden.

Helst skulle man velat ha det på ett helt annat sätt; inga läckerheter voro goda nog att fira ett så afhållet festföremål som licentiaten Törne, men han hade själf bestämt matsedeln, och att opponera sig mot hans vilja kunde icke komma i fråga. Den ende, som hade innerlig lust att göra det, var löjtnant Eckhoff, ty han var minsann ej van att lefva af påbredda smörgåsar en hel dag, men hans hustru var ju alldeles förtjust i arrangemanget, och då hade han ingenting annat att göra än att knyta handen i byxfickan och se glad ut.

Det var förmodligen för att slippa se glad ut som han trafvade ett långt stycke framför de andra. Där kunde han till och med få gå och småsvära litet för sig själf och nedkalla alla onda makters straffdomar öfver »kvinnfolkens dumheter». Nog var Karsten Törne en hyggelig och trefflig pojke, ja gudbevars, men fruntimmerna — hans egen lilla Fanny icke minst — skämde ju alldeles bort honom. Gud vet, om de inte voro pin kära i honom allihop.

Löjtnant Allan kom så väl ihåg, huru förändrade alla människor här i socknen hade förefallit honom, då han kom ner i juli som vanligt för att tillbringa några veckor hos släktingarne på Glimsta. Det var som om de ungas alla andra intressen hade slocknat ut i ett tag för att lämna rum för det enda, stora, allt absorberande intresset: »hvad har han för sig i dag, går han ut och går i kväll, tar han sig ledigt om söndag, få vi träffa honom snart?» »De unga», det var detsamma som flickorna, ty någon ungherre fanns icke i socknen, och »han», det var naturligtvis Karsten Törne. Och det var märkvärdigt att se, hvil-

ken förändrad ton det blifvit på bjudningarna. Karsten dominerade allt och alla, utan att göra något för det — han gjorde ju egentligen aldrig något väsen af sig, det måste erkännas. Men det hindrade inte, att i det rum, där han var, där blef det genast fullt af ljusa sommarklädningar och klara, lystrande flickögon, som alla hängde fast vid ett och samma mål, den där solbrände, reslige, bredaxlade, ljushårige unge mannen, som såg ut långt mera som en vacker bonddräng än som en skolfux, hvilket han ju egentligen var.

Och så snart det blef fråga om, hvad man skulle roa sig med, var det alltid honom man frågade först. Och antingen han lät höra sin åsikt eller icke, blef alltid resultatet, att man bestämde sig för den sysselsättning, den lek, den dans, som man *trodde* att han tyckte bäst om. Såg han ut att vara i danstagen — det kunde man se på ett visst slags glitter i hans ögon, påstod Fanny, den token — ja, då spelades vanligen en kraftig hambo upp på pianot, och i samma minut svängde hans atletiska gestalt omkring på golfvet, med de stora, bruna näfvarna om livvet på första bästa tös han fick fatt i — ty han utmärkte ingen af flickorna särskildt, det var en treflig sida hos honom, och det var ju också helt naturligt, eftersom karlen var hemligt förlofvad. Med hvem, ja, det visste ingen, men han bar en slät ring på högra handens ringfinger, och på hans skrifbord stod ett kabinettsporträtt af en bedårande vacker flicka; Allan hade visserligen inte sett det, ty då det var främmande i komministergården, var porträttet alltid försvunnet, och det var ju ett tydligt bevis på, att saken var sjuk;

men Fanny hade sett det i går kväll, då hon i maskopi med komministerns dotter Lina smugit sig in i unge herrns rum ett ögonblick, medan han var ute i trädgården och tog ner de sista bigaräerna åt Allans systrar, som kommit dit på besök i sällskap med sin svägerska.

Ja, det var märkvärdigt, hvad systrarna ofta hade ärenden till komministergården nu för tiden! Fastän den låg tjugufem minuters väg från Glimsta, gjorde de den promenaden minst tre gånger i veckan. I början hade de gått tillsammans, men ju längre det led på sommaren, desto mera tycktes de finna smak i ensliga promenader. Så snart det gällde att gå till komministergården, var det rent af som om de skytt hvarandras sällskap. Hortense, som aldrig förr tagit i en bok, så vida det inte stod Marlitt eller Ohnet på titelbladet, hade fått en högst förvånande smak för gedigen litteratur och kom oupphörligt hemkåkande från komministergården med arbeten i samhällslära och populär naturvetenskap, som hon lånat af licentiaten — eller doktorn, som hon kallade honom. Om hon läste dem? Ja, det var en annan fråga. Det gick i så fall med snälltågsfart, ty det dröjde ej många dagar, förrän hon var färdig att »byta om bok», och märkvärdigt nog alltid då syster Klara var ur vägen eller hindrad att följa med.

Klara å sin sida hade oupphörligt förfrågningar att göra i staden, och som det ej fanns telefon på Glimsta, måste hon ju gå till komministergården. Visserligen satt telefonen inne i farbrors rum, men man kunde ju aldrig veta... och så bodde ju unge herr Karsten i rummet bredvid, och om man riktigt an-

strängde sig att tala högt i telefonen, kände han nog igen rösten och . . . ja, det hade verkligen hänt ett par gånger, att han kommit ut. Komministern, den spjufvern, berättade, att Klara tycktes ha svårt att hitta på ämnen för sina stadssamtal; de dagar, då hennes fantasi var alltför steril, nöjde hon sig med att ringa på hos än den ena, än den andra väninnan och fråga, hur de mådde. Hemma på Glimsta fick hon uppbära mycken smälek för det varma intresse hon i en hast fått för sina väninnors hälsa, och hon blef därför tyungen att i stället hemsöka stadens modister och manufakturhandlare med spörsmål om de otänkbaraste artiklar, som till hennes stora förvåning aldrig funnos på lager.

Fanny påstod, att alla de andra flickorna i socknen voro precis i samma fördömelse. Länsmannens bäge döttrar, som hade starka anlag för fetma, hade törstat och svält hela sommaren, så att det var både ynkligt och löjligt; de vågade knappast smaka en droppe vatten; också hade alla deras klädningslif blifvit så vida, att de slogo veck både fram och bak. Komministerns lilla Lina, hvars specialitet var det husliga, gjorde ej annat än studerade kokböcker från morgon till kväll. Karstens favoriträtter hade hon på sina fem fingrar, och hon visade en rörande läraktighet, då det gällde att tillreda den eller den rätten precis så som hans mor brukade laga den. Hon hade till och med öfvertalat hans bror, poeten, att i hemlighet skriva till modern, prostinnan Törne i Luleå, och be om upplysning rörande en dunkel kåldolmfråga och till belöning fått det erkännandet af Karsten, att så, just så smaka mammas kåldolmar.

Ja, till och med barn och öfveråriga tycktes ej ha gått fria för påverkan af det magnetiska fluidum, som tycktes utstråla från den hederlige Karstens glada och trohjärtade blå ögon. Lilla Maggie Silfverfelt på Stora Björnö, som i våras fått sin första långa klädning, — »pyret», som Karsten kallade henne — blef alldeles vild, då hon var i hans sällskap; hon rodnade och bleknade i hvar minut, pratade och skvatttrade som en liten fågel i vårsolen, och då hon någon gång teg, följde hon honom med långa, tillgifna hundblickar i sina svarta stenkolsögon. Om han bedt henne gå på styltor eller hoppa kråka mellan Björnö och komministergården, skulle hon bestämdt ha försökt det.

Och hennes guvernant, fröken Malm, äfven Domsbasunen kallad på grund af sin starka, skrällande sångröst . . . också hennes fyrtioåriga hjärta hade råkat i sken. Men det förstas, hennes varma känslor tycktes vara fördelade någorlunda lika mellan bägge bröderna Törne. På bjudningar, då man för artighets skull och af gammal vana bad henne sjunga, var det visserligen på Karsten hon under förspelet lät sina drömmande ögon hvila för att få inspiration, men sedan lät hon helt opartiskt blickarna spela från den äldre brodern till den yngre, medan hennes spruckna domsbasun dämpade sig till ett flöjtlikt *dolcissimo* för att framkuttra den evinnerliga, bevekande samvetsfrågan: »Vill ingen af er, fåglar små —?»

Antagligen var det ingen af de små fåglarna som ville, ty innan andra versen börjat, voro de vanligen bortflugna.

Fröken Malm var för öfrigt den enda af socknens damer, som bevärdigade den yngre af bröderna

Törne med någon uppmärksamhet. Han var blott ett bihang till sin bror, som helt och hållet öfverglänste honom i allt. Lille Agathon var poet, sades det, och hade skrivit små pessimistiska lungsotsdikter i en studentkalender. Då Karsten inackorderat sig på landet för att få vara i fred och skriva på sin doktorsafhandling, hade brodern följt med för att få dikta ostörd i naturens sköte. Han var nästan aldrig hemma, han låg hela dagarna i sin hängmatta uppe i skogsbacken. Det var en sådan skön barrdoft där uppe, och det behöfde han både för sin diktning och för sitt bröst, sade han, ty han inbillade sig vara lung-siktig, och utan denna melankoliska illusion skulle han ej ha kunnat åstadkomma någonting inom den gren af lyriken, som han en gång valt till sin specialitet. Han ville aldrig visa eller läsa upp något af sina verser; bad man honom därom, rodnade han som en flicka och skakade på hufvudet, så att den långa, svarta, konstrikt neddragna poetlocken kom alldeles i olag, men Karsten försäkrade småleende, att broderns poesi alls icke passade till sällskapsnöje, den luktade granris som portgången i ett sorgehus.

I dag hade fru Fanny tagit poeten om hand. Hon stödde sig lätt på hans arm, medan de gingo uppför den branta backen i björkarnas glesa skugga. Hon såg ovanligt skälmaktig ut, lilla Fanny; det var bestämdt någonting hon tänkte på, ty medan han med sin entoniga, alltid i moll stämnda röst höll ett litet föredrag om den italienske skalden Leopardi, den pessimistiska poesiens fader, om hvilken hon förrädt en straffbar okunnighet, gick hon och såg tankspridd ut, svarade ja, nej och ja så på alldeles oriktiga ställen

och kunde ej ta sina klippska ögon från den grupp, som hon hade framför sig i backen: licentiatens eldröda filthatt och breda rygg, dominerande en hel myllrande svärm af ifrigt trippande och klättrande ljusa sommarklädningsar. Plötsligt tycktes hon komma på en idé och vände sig till Agathon i afsikt att göra honom en fråga, men så hejdade hon sig: det var för sent. Sjöns blanka spegel blixtrade redan fram mellan de hvita björkstammarna; man var vid målet.

På en stor, mossig sten alldeles nere vid vattenbrynet stod en liten vitklädd, älflik skepnad och viftade med en skär parasoll; det var »pyret», Maggie Silfverfelt. Nedanför stenen hade Domsbasunen, klädd i himmelsblått med små hvita rosetter på alla möjliga och omöjliga ställen, intagit en drömmande poetisk attityd och viftade ett largetto amoroso med en röd sjal. De bägge bantande länsmansdöttrarna anlände nu också från sitt håll, flåsande af ifver och embonpoint och eskorterade af en piga, som bar matkorgen och sjalarna. Nu voro således alla församlade.

Det var onekligen en vacker plats. Den lilla sjön med sina gräsbevuxna stränder låg där som en oval spegel infattad i en smal ram af grön plysch. På den sida, där sällskapet slagit sig ner, hade man en tät, frodig björkskog tätt bakom sig, full af förtjusande små grupper af mossiga stenar och ormbunkspartier. På andra sidan sjön reste sig en lodrät bergvägg, krönt af allvarliga tallar, som stodo nästan svarta mot den blåhvita himlen. I en vassrik liten bukt låg en ökstock fastgjord vid en murken brygga. Ett par hvita näckrosor hade glömt sig kvar, där skuggan var djupast nära andra stranden, och lyste nästan onatur-

ligt stora i sitt halfmörker. Längre ut öfver sjöns släta, blå yta dallrade förmiddagens varma ljus, och där surrade en och annan slända och lät sina gröna, glasartade vingor glittra i solskenet.

Ännu var det jämförelsevis skuggfattigt på den sida om sjön, där björkarnas rike låg och där sällskapet slagit sig ner, men på eftermiddagen skulle där bli så mycket svalare och behagligare. För öfrigt kunde man alltid finna skugga ett litet stycke inåt skogen, och där bredde man också ut sina sjalar och filtar.

Men nu blef det en svårighet. Agathon var inte alls nöjd. Om han vetat, att det var i en björkskog man ämnade slå läger, hade han inte alls följt med; han var van att andas barrdoft, det var ju därför han var på landet. Här fanns ju ingen plats för honom att knyta upp sin hängmatta, som han enkom släpat med sig den långa vägen. Och med ett bortklemadt barns tjurande min såg han öfver till tallarna på andra stranden, som om han halft funderat på att skilja sig från det öfriga sällskapet och bege sig dit.

»Följ med mig», inföll fru Fanny hastigt, »jag vet en bergknalle ett litet stycke inåt skogen här — bara ett par minuters väg — där det växer både tall och gran.»

Poeten antog förslaget med tacksamhet, och de båda begåfvo sig i väg. Nu fick Fanny ett ypperligt tillfälle att komma fram med det hon haft på hjärtat.

Hon började tala om, huru ledsamt det var, att de bägge unga herrarne nu skulle resa, och huru tomt det skulle bli efter dem, så mycket tommare som man ju ej hade det ringaste hopp, att de någonsin

mera skulle komma tillbaka till dessa bygder. Ja, herr Agathon kanske, men alls inte hans bror, ty om han disputerade och blef filosofie doktor i höst, eklaterade han naturligtvis genast sin förlofning, och innan nästa sommar vore han kanske redan gift.

Vid ordet förlofning fick Agathon ett spändt uttryck i ögonen och kring munnen, som om någon hviskat till honom ett »gif akt!»

»Ja, det är mycket troligt», svarade han.

»Tycker ni inte det är bra ovänligt af er bror», fortfor fru Fanny och betraktade honom med en lurande sidoblick, »att han gått här hela sommaren bland oss som ett hemlighetsmagasin och inte velat tala om för någon här, *hvem* han är förlofvad med? Åtminstone kunde han väl ha sagt det till mig, så goda vänner som vi ha varit, han och jag! Jag kan inte neka för, att det har retat mig kolossalt. Ser ni, herr Agathon, det är min specialitet att vara allas förtrogna i kärleksaffärer. Under de år jag tillbragt somrarna och julveckorna här i socknen, har jag varit van att läsa i allas hjärtan som i en uppslagen bok... det måtte vara något hos mig, som rentaf tvingar folk att komma till mig med sina förtroenden, och det roar mig, det erkänner jag. Ni kan aldrig tro, så många partier jag ställt ihop i Stockholm! Partier af prima kvalitet, fina och solida, hållbarheten garanteras... alls inte shoddy! Och därför kunde er bror gärna ha varit uppriktig emot mig, tycker jag.»

»Han har kanske haft sina skäl.»

Hon gaf honom en gnistrande blick och knöt handen, som om hon velat slå honom, men i stället fattade hon hans arm, såg på honom med sitt bli-

daste, mest förföriska småleende och sade i smekande ton:

»Hör nu, kära herr Agathon, jag tycker, att ni och jag ha blifvit så goda vänner på den här tiden...»

»... att jag gärna kan skvallra om Karstens hemlighet för er?» afbröt han. »Ja, men det gör jag inte, för det har jag lofvat honom.»

Hon släppte genast hans arm och for ett stycke åt sidan, som om hon bränt sig på honom.

»Jaså, ja, som ni behagar», sade hon isande kallt. »Då skall jag tala om för er, att er brors hemlighet alls inte är någon hemlighet — för mig åtminstone. Den, som vill lura mig i sådana fall, får allt vara ovanligt slipad. Jag vet mycket väl, att er bror inte alls *är* förlofvad, hvarken hemligt eller eklat; porträttet på hans bord föreställer *inte* hans fästmö, och ringen han bär på högra handens ringfinger — ja, hvar han fått den ifrån, skall jag veta, innan vi skiljas i kväll!»

Därmed snurrade hon i väg och lämnade Agathon åt sitt öde, förbluffad, med gapande mun; han kom sig ej ens för att ropa efter henne och fråga, hvar de där tallarna växte, som han skulle kunna binda upp sin hängmatta emellan, men antagligen hittade han dem på egen hand, ty han kom ej ner till de andra, förrän det led till middagsdags.

Fanny återvände ner till stranden, men hon gick med flit ej den genaste vägen, ty hon var så ond, att hon behöfde svalka sig litet, innan hon kunde visa sig för de andra.

Å, hon hade minsann skäl att vara ond! På licentiaten, på lungsotspoeten, på Allan, som inte velat

hjälpa henne en enda gång med att sondera, och allra mest på flickorna — ja, hela skocken! Det var som om de i sommar hade sammangaddat sig mot henne för att hon ingenting skulle få veta. Annars hade de minsann haft brådtom att komma till henne med sina förtroenden, men nu? Trodde de kanske, att de hade en rival i henne, därför att licentiaten pratat så mycket med henne under promenaderna efter kvällsmaten, då ungdomen från de olika gårdarna så ofta »händelsevis» sammanträffade på landsvägen? Å, det var skamligt, och hon skulle minsann hämnas på dem, innan hon reste hem till Stockholm i september. För öfrigt, inte var det den minsta konst för en psykolog som hon att genomskåda dem allesamman — de voro kära samt och synnerligen, det var inte tu tal om det —, men hvarför kunde de inte helt ärligt tala om det? Och när någon af dem träffat honom enskildt och Fanny frågade hvad han hade sagt, hvarför skulle hon då få undvikande svar? Hvarför skulle hon hållas utanför? Hvarför kunde hon inte få veta, hvad det var han hviskade till Hortense vid kyrkporten i söndags och hvad han skref i Domsbasunens poesialbum häromdagen? Ja, till och med det där lilla lindebarnet Maggie blef stum och inbunden som en bok med sju insegel, så snart Fanny gjorde det minsta försök att lyssna med den moderliga vänskapens stetoskop på hennes flämtande lilla hjärta. Och Lina sedan i går kväll, hur hade hon inte låtit tigga och be sig, innan hon lät Fanny slippa in i licentiatens rum en enda minut och kasta en blick på det famösa porträttet? Hon skulle bara ha vetat, hvilken upptäckt just det där porträttet då gaf anledning till!

Men gudbevars, om de andra tego, så nog kunde hon tiga också. Och innan man skildes i kväll, skulle allt vara klart — *allt*.

Nu var hon nere vid stranden, där sällskapet låg i pittoreska grupper och knappast tycktes märka hennes ankomst, så upptagna voro alla af att lyssna på någonting, som Karsten Törne berättade. Endast Allan låg litet afsides och föreföll långt mera intresserad af sin cigarr.

Den omotståndlige licentiaten satt där bekvämt lutad mot en sten och höll i en garnhärfva, som Klara nystade, medan den ena länsmansdottern satt bakom honom och balanserade sin parasoll så, att solen, som strömmade in mellan björkarnas hängande festoner, ej skulle lysa honom i ansiktet. Han var i farten med att beskrifva, huru roligt han haft förra sommaren, då han varit inackorderad på ett bruk i Värmland, där det fanns ungdom i parti, och där han för idel nöjen ej kommit åt att tända flitens lampa förrän efter midnatt. Det var en nästan totalt förspild sommar, men, å, så livvadt han haft! Och medan han berättade, lyste ett lefnadslustigt leende i hans ögon och under de långa, ljusa mustacherna.

Glanspunkten under hela sommaren tycktes ha varit en sjödrabbning, som levererats i ökstockar på stora bruksdammen mellan all ungdomen i socknen, herrar och damer, utstyrda i gamla aflagda kläder och med öskar och skopor till vapen. Å, sådana skrattsalvor, då det kom en riktigt väldig vattenstråle hvinande genom luften och dränkte någon af herrgårdsfröknarna från topp till tå, så att det rann floder ur håret och från näsa och haka, eller då hon beta-

lade med samma mynt, men i följd af ansträngningen tog en öfverhalning och ramlade ur ökstocken, hvarvid alla herrarne på en gång kastade sig i vattnet och pulsade fram till henne för att »rädda», medan hon stod på bottnen med vatten upp till hakan och skrattade, så att hon knappast kunde hålla sig uppe på benen.

Ja, det hade inte varit tråkigt den gången heller, då ungdomen till häst gjort en utflykt upp till en större by någonstädes uppe i bergstrakten. Knappast någon mer än Karsten kunde rida, de andra hade lånat sig de sedigaste bondkampar de kunde komma öfver, och i brist på sadlar hade nästan alla flickorna måst kläda sig till karlar för att kunna rida barbacka. Par om par hade den komiska kavalkaden dragit fram genom bygden under nästan oafbrutna skrattsalvor och väckt ett kolossalt uppseende, hvar de dragit fram. Och då de anländt till byn, hade de släppt hästkra-karna i vall på en stund och gått in i den enda handelsboden, som fanns där, och . . .

Ja, hvad de hade gjort där, det fick man icke veta, trots all nyfikenhet och alla lystna frågor, ty Karsten afbröt sin berättelse, som om han plötsligt upptäckt, att han redan pratat bredvid munnen. I stället föreslog han, att någon skulle läsa högt, och då Domsbasunen äntligen efter mycket krus lät förmå sig därtill och tog fram Malmströms dikter, lade han sig bekvämt till rätta med hufvudet på en hoprullad filt. Hortense bredde öfver honom sin tunna, röda sjal, och där låg han nu med tillslutna ögon under Klara Eckhoffs parasoll, och det var inte alldeles sä-

kert, att han inte tog sig en liten lur, vaggad af Domsbasunens skrällande toner.

Solen stod högt på himlen och förkunnade, att det var middagsdags. Nu väckte Lina den slumrande Endymion med tre grässtråkittlingar på de fylliga, röda läpparna, och det blef ett skratt och oväsen, då det befanns, att han verkligen sofvit. Men ingen hade hjärta att bli stött på honom, ej ens föreläserskan.

Man dukade på en liten öppen plats inne i skogen, löjtnant Eckhoff skickades af sin hustru att ta reda på poeten, och under tiden ordnade man ölbuteljerna och de påbredda smörgåsarna. Först då man gjort heder åt de senare, skulle »öfverraskningarna» få komma i dagen. Lina var den som gjorde början och aftäckte ett fat med de läckraste gulbruna gräddmunkar, som hälsades med ett mångstämmigt utrop af det mest odelade missnöje. Ty nu befanns det, att flickorna Eckhoff *också* hade fört med sig munkar, länsmansdöttrarna likaså, ja, i hela sällskapet var det endast en, hvars uppfinningsförmåga gått i annan riktning; det var löjtnant Allan, och hans öfverraskning bestod i en stor flaska likör, som i följd af ödets sällsamma nyck *också* befanns vara »munk»!

Nåja, men så var det *också* bra oförsiktigt af Karsten Törne att på bjudningen hos länsmannens häromdagen förklara med hög och ljudlig stämma, så att hvarenda människa hörde det, att »gräddmunkar var det bästa han visste».

Där reste sig nu hela berg af gräddmunkar på duken, pösiga och tillplattade munkar, feta och magra, blonda och brunetta, munkar med socker och munkar med sylt, och man hade ingenting annat att ta sig

till än att göra chock på dem. Karsten måste nödvändigt smaka på alla de olika sorterna, och det tycktes han göra med nit och opartiskhet. Man åt munkar, fuktade dem med en liten klunk likör då och då, Fanny höll ett litet humoristiskt tal för de bägge hedersgästerna, man hurrade och klingade. Karsten svarade med några få, men hjärtliga ord och hade sedan all möda i världen att få bukt på Agathon, som hade druckit för mycket likör och nödvändigt ville klifva upp på en sten och improvisera några alnar lungsotspoesi.

Och så var middagen slut, och alla spår däraf röjdes undan i största hast. Flickorna hade fått varm färg på kinderna och en tindrande glans i ögonen. Karsten satt där mätt och belåten och lät sina blickar hvila på en viss person i sällskapet — hvem, det undgick ej Fannys vaksamma ögon. Poeten gick af sides ett stycke nedåt stranden med stora gester, midt i det gassigaste solskenet, och löjtnant Allan passade på och smög sig uppåt skogen för att ta sig en grundlig middagslur i hans hängmatta.

Men så föll det någon af flickorna in, att hon ville ut på sjön. Som artig kavaljer erbjöd Karsten sig naturligtvis att ro. Men nu befanns det, att *alla* flickorna ville bli rodda. Som den lilla rankiga öckstocken ej rymde mer än två personer, kunde problemet ej lösas på annat sätt, än att Karsten lofvade att ro dem allesamman i tur och ordning, en liten stund hvar. Men ordningsföljden ville han själf bestämma. Det antogs med acklamation, och man undrade just med klappande hjärta, hvem som skulle bli den första lyckliga.

»Numro ett: fru Fanny Eckhoff», förkunnade han.

»Nej, tack», inföll Fanny, »jag afstår helt och hållet från äran och nöjet — ja, på ett villkor, förstås: att herr Karsten blir min kavaljer på hemvägen.»

Karsten bugade sig artigt samtyckande, och det blef Klara, som först steg i ökstocken.

Det öfriga sällskapet slog sig ner i gräset vid stranden, dit skuggorna nu för längesedan hunnit. Handarbetena togos fram, men fingrarna gingo trögt och tankspridt och hvilade ofta, medan ögonen följde ökstockens lekfullt vinglande rörelser där ute på den stålblå vattenskifvan.

Fanny satt och såg på lilla Maggie, som i dag alls icke var sig lik. Förkänslan af den snart förestående skilsmässan hade hos de andra tagit sig uttryck i ett forceradt otvunget sätt, ett stelt leende och små kvädda suckar, men hos det sextonåriga lilla »pyret» fanns ingen förställning eller beräkning, hon visade sig alldeles sådan hon var, lade alla sina känslor och intryck utanpå sig, och de voro i dag idel sorg och bedröfvelse. Hon hade knappast sagt ett ord på hela dagen, hon som eljes var en sådan liten pladderskata. Inga ystra killingsprång, inga kvittrande skratrullader, inga elektriska gnistor i de svarta stenkolsögonen. Alla det lilla hjärtats strängar tycktes vara slappa och ostämnda. Hela dagen hade hon suttit där blek och allvarsam och följt Karsten med stora, sorgsna blickar och bara sväljt och sväljt för att tvinga tillbaka tårarna. Den enda gången hon sett glad ut var under middagen, då han tog två af hennes munkar, men bara en af de andras. Och nu satt hon där igen med händerna liksom halfdomnade i knät

och såg utåt sjön, där en annan flicka redan aflöst Klara i ökstocken, och det kunde inte hjälpas, att en klar tår långsamt smög sig ner öfver hennes bruna kind och stannade där nere, där den vackra skrattgropen annars brukade vara. Lyckligtvis var det ingen annan än Fanny, som såg den.

Nästa ökstockspassagerare blef fröken Malm. Men kan man tänka sig en sådan listig gammal kokett! Då farkosten kommit några årtag från land, såg man henne ta upp någonting ur piratens mystiska djup, och hvad var det, om inte ett gädd-drag! Så förtänksam hade ingen af de andra varit. Nu fick hon ju vara på tu man hand med den medgörlige Karsten i tre kvarts timme, medan de andra endast fått knappa tio minuter hvar. Han hade då verkligen en ängels tålmod, där han satt och kafvade af och an på sjön, från den ena ändan till den andra, och sedan draget väl kommit i vattnet, såg hon inte åt det en enda gång, den otäckan! De talade oupphörligt, men man kunde inte urskilja hvad de sade, och det fastän det var så tyst på stranden, att man hörde sin egen andedräkt.

Men det strecket hade Domsbasunen inte gjort för intet! När hon kom i land, möttes hon genast af en skärande ironisk fråga från Hortense:

»Nå, han ville inte nappa, tror jag?»

»Han — hvilken han?» frågade fröken Malm djupt förolämpad.

»Fisken, naturligtvis!»

Men hade Karsten nyss blifvit öfverlistad af guvernanten, så tog han nu sin skada igen. De öfriga flickorna expedierade han i en handvändning — ett

par tre raska årtag och så tillbaka igen genom vassen fram till bryggan. De tjocka länsmansdöttrarna afstodo frivilligt, de voro rädda att gå i båt.

Och nu var det endast lilla pyret kvar.

Fanny såg, att han hjälpte henne i ökstocken så varsamt och ömt, som om hon varit hans gamla mor — de andra flickorna hade fått hjälpa sig själva, de —, och så sköt ökstocken som en pil öfver den lilla sjön, ända bort till det branta berget, och där gled den långsamt af och an med ljudlösa årslag i den svala sköna skuggan, och långa stunder stod den alldeles stilla. De sysslade med någonting därborta, men man kunde inte se hvad det var. Men då ökstocken äntligen efter nära en timmes förlopp kom sakta, liksom motvilligt, glidande mot bryggan, såg man, att Maggie hade fäst den ena af de jättestora näckrosorna på bröstet, och han hade den andra instucken under snöret kring sin eldröda filthatt.

»Det var förskräckligt, hvad ni ha varit länge», smattrade Domsbasunen med knappast dämpadt ursinne.

»Jag började nästan tro, att Maggie *också* hade tagit fiskredskap med sig», inföll Hortense.

Men Fanny teg och konstaterade endast, att pyret såg lika hopplost olycklig ut nu som förut, kanske en enda liten nyans mindre ledsen vid lifvet. Äfven öfver Karstens ansikte låg en skugga af manligt allvar, som klädde honom.

Nu blef det uppbrott i en hast, ty solen lutade starkt till nedgång; den satt redan i toppen på en af de högsta björkarna bakom dem. Efter mycket hojtande fick man äntligen fatt i Agathon, som kom-

mit öfver Malmströms dikter och fördjupat sig i dem, liggande på magen i blåbärsriset och läsande sida efter sida med ett uttryck af öfverlägset hån och förakt. Honom skickade man att ta reda på löjntanten, som mycket riktigt upphittades, sofvande i poetens hängmatta, och efter tämligen lång väntan satte den ungdomliga skaran sig i rörelse.

»Ja, herr Karsten blir min kavaljer, det är öfverenskommet», sade fru Fanny. »Gå ni, flickor, vi bilda eftertruppen.»

Det var ingen hjälp, de måste lyda, men ingen kunde hindra dem från att oupphörligt vända på hufvudet, åtminstone så pass mycket på sned som ett fruntimmer behöfver för att se hvad som tilldrar sig bakom henne. Och alltid såg man Fanny sist med sin kavaljer, och afståndet mellan dem och den närmaste gruppen växte allt mer och mer; sannerligen såg det inte ut, som om hon ville ha honom alldeles för sig själf.

Det ville hon också, och det hade hon helt öppet sagt honom.

»Sakta farten, så är ni snäll . . . jag har något att säga er, som de andra inte få höra.»

»Hvad kan det vara?» frågade han i tankspridd ton och plirade med ögonen för att bättre kunna se någonting där framme, där de andra gingo.

»Jag var inne i ert rum i går kväll och såg det där porträttet, som står på ert skrifbord.»

Han småskrattade för att dölja, att han blef litet förlägen.

»Fästmöporträttet, det är ju så det kallas?» sade han.

»Ja, det har ni med flit låtit oss tro. Men inte var det särdeles diplomatiskt att just sätta dit ett aktrisporträtt, som jag naturligtvis genast skulle känna igen, jag som gammal stockholmska.»

»Jag hade verkligen aldrig vågat drömma om, att ni skulle göra mitt rum den äran — då jag inte var inne.»

»Ja, men det *borde* ni ha tänkt er, så nyfiken som jag är, och så mycket som det har pratats här om det där porträttet.»

»För öfrigt vet jag inte, hvarför inte jag har lika stor rättighet att ha Sigrid Arnoldson på mitt skrifbord som ni att ha Ödmann i er brefpress, i er medaljong och i er psalmbok?» inföll han skälaktigt.

»Det är inte sant!» utbrast hon häftigt.

»Då narras Allan.»

»Ja, men det var innan jag var gift!»

»Jag är inte heller gift.»

»Seså, låt oss nu inte skena i väg på sidan om saken. Här är inte fråga om, att det skulle vara otillbörligt af er att ha Sigrid Arnoldsons porträtt på ert skrifbord... men när de okunniga landtlollorna här inbilla sig, att det är er fästmö, då skall ni inte låta dem gå i den tron en hel sommar. Så vida ni inte har särskilda skäl.»

»Jag *har* särskilda skäl.»

»Låt höra.»

»Jag blef helt förskräckt, då jag kom hit till socknen och fann, att här var så mycket ungdom. Jag mindes, huru det hade gått med min läsning förra sommaren. Och när jag så hörde att man, med an-

ledning af det där porträttet, trodde mig vara förlofvad, så grep jag fast i det nödankaret . . .»

»För att inte flickorna här, de rofgiriga sirenerna, skulle dra i väg med er?»

»Nej, för att inte min obetänksamhet och smak för nöjen skulle hindra mig att skrifva min afhandling färdig. Nå, den slutade jag, gudskelof, i natt. För öfrigt var hela den där porträtthistorien dum, det erkänner jag villigt; är ni nöjd då?»

»Nej.»

»Inte ändå! Hvad vill ni då mera?»

»Jag vill veta, hvad det är för en ring ni så skrymtaktigt har gått och burit på er högra hand . . . hvad ser jag, den är borta!»

»Ja», sade han litet förlägen, »jag tog af den nyss i båten.»

»Hindrade den er från att ro?»

»Nej, det var inte det . . . det var ett annat skäl.»

»Återigen en hemlighet, som ingen kan få höra.»

»Ja.»

»Ni är odräglig med edra hemligheter! Men ni kan väl åtminstone säga mig, hvem ni har fått den där ringen af? Ty ni skall aldrig försöka inbilla mig, att det är en förlofningsring. Jag har i dag oupphörligt sett på den, och det skulle förvåna mig mycket, om den vore af guld.»

»Det är den inte heller. Det är en giktring.»

»Jaså, ni är giktbruten redan?» fnyste Fanny med ett ironiskt skratt.

»Nåja, nu kan jag ju gärna tala om det, efter det är sista kvällen. Bara ni lofvar mig att inte låta historien gå vidare.»

»Jag lofvar ingenting.»

»Då säger jag heller ingenting. Alla här ha visat mig så mycken vänlighet, och jag vet inte, hvarför jag skulle förspilla deras vänskap för mig och reta dem i onödan, bara för att tillfredsställa er nyf...»

»Nyfikenhet. Nej, det kan ni ha rätt i. Nå, jag lofvar då.»

»Jo, ser ni... ni hörde historien jag berättade om den där kavalkaden uppe i Värmland förra sommaren? Nåväl, när vi kommo in i handelsboden, kom någon galenpanna på den idé, att vi alla skulle köpa giktringar, som funnos där, och så förlofvade vi oss på stående fot allesamman, midt för handelsmannens näsa, hvar ryttare med sin dam. Aldrig glömmar jag bodpojken häpnad min — han förstod inte, han, i sin oskuld, att det var ett skämt. Och när vi kommo hem till bruket, uppträdde vi vid middagsbordet som fästfolk, och brukspatronen höll festtalet, och förlofnings-skålen dracks i champagne. Och hvarje herre lofvade sin dam att bära ringen på högra handens ringfinger ända till den dag, då han upptäckte, att han var kär i en annan — riktigt kär, inte bara på lek.»

»Och det har ni upptäckt i dag?» utbrast Fanny och blef så ifrig, att hon stannade midt på vägen.

Han blef alldeles mörkröd i ansiktet och kunde inte få fram ett ord. *Så* hade han då aldrig pratat bredvid munnen som i dag! Han måtte visst inte vara vid sina sinnen.

»Seså, lugna er», sade hon, »nog vet ni, att ni kan lita på mig. Jag skall inte förråda er och inte bry er heller. Vi kunna ju låtsas, som om den där ofrivilliga bekännelsen aldrig blifvit gjord.»

»Å, ni är en riktig hederspojke, fru Fanny», sade Karsten, ännu med helt olycklig min, »och jag är ett nöt, ett ärkenöt! Men ni vet nog själf... när hjärtat är fullt...»

»Så läcker det. Ja, jag vet.»

»Men det är i alla fall ingen ursäkt. Hela detta förhållande... nej, inte förhållande... jag menar denna känsla, denna — ja, låt oss säga stämning, är ännu någonting så alldeles nytt och spädt och skört; den tål inte att man andas på den; skall det bli något mera af den, borde den ha fått växa osedd, djupt in i skuggan.»

»Liksom näckrosen...»

Han såg på henne med en bedjande blick.

»Nej, jag skall inte säga ett ord. Men ni kan tro mig, då jag säger, att jag förstår er fullt, och att jag är er vän och vill handla som en vän. Litar ni på min takt och min kvinnliga instinkt?»

Han svarade ingenting, men han räckte henne handen i ett anfall af omotståndlig rörelse.

»Ni kommer tillbaka nästa sommar, inte sant?»

»Jag tror det.»

»Hvem beror det på?»

»Kanske på er.»

»Tack för det ordet. Och nu ger ni mig fullmakt in blanco att arbeta för er på mitt sätt, efter mitt eget hufvud och hjärta, och att tiga eller tala, hemlighålla eller förråda hvad jag kan finna för godt af det samtal vi nu haft.»

»Ni begär mycket», sade han dröjande.

»För mycket?»

»Nej, jag känner er ju... säg hvad ni vill.

Helst skulle jag ta saken helt och hållet i mina egna händer, men allt detta kom ju så i sista stunden, och nu måste jag resa.»

»Kan ni inte stanna en vecka till?»

»Omöjligt. Min mor väntar mig i Stockholm i morgon med alla sina flyttsaker, hon kan inte undvara mig.»

»Nå, då blir det jag, som skall förfäktat edra intressen här. Nej, tacka mig inte än — spar det till nästa sommar.»

»Nästa sommar!» Han suckade, men hans ögon lyste som barnens, då de tänka på julaftonen, som ännu är så oändligt långt borta.

De hade nu hunnit upp det öfriga sällskapet, som stannat utanför grinden till komministergården. Lina och poeten hade redan sagt godnatt till de andra, man väntade blott på dem.

Det blef intet vidlyftigt afskedstagande, ty man skulle träffas vid stationen i morgon bittida, det var öfverenskommet. Snart var den röda filthatten försvunnen inne på verandan, och den sammansmälta skaran fortsatte sin väg.

Fanny hade tagit sin mans arm; hon ville icke, att flickorna redan i kväll skulle få tillfälle att ansätta henne med frågor, hvad hon och Karsten talat om. Utanför Glimsta grindar skildes hon från dem, och hon kunde ej annat än skratta i sitt sinne, så snäva voro deras miner, då de sade godnatt.

Lilla fru Fanny var tankspridd hela kvällen och gick till sängs med samma grubblande min, som suttit på hennes ansikte alltsedan hon skildes från Karsten Törne. Men då ljuset var släckt och det

var mörkt omkring henne, arbetade hennes hjärna med dubbel kraft. Och plötsligt kom den idé hon väntat på. Hon blef så glad, att hon brast i skratt — men hon skrattade tyst, med hopbitna tänder, för att ej väcka Allan, som redan sof.

»Nu vet jag, hvad jag skall säga, då de fråga mig hvad vi talade om! Jag skall passa på, då de alla äro församlade, och anförtro dem, att Karsten är kär i *någon* här — namnet sade han inte —, och att han kommer igen nästa sommar. På det sättet skall lilla pyrets brinnande låga ha olja och näring för hela den långa vintern, ända tills han kommer själf — och flickorna ska få gå och undra och gissa och ångra sig, att de inte hållit sig väl med mig i sommar. Jag skall inte säga det förr än samma dag jag reser härifrån; det skall bli min hämnd, min partiska pill! — Å, gudskelof, nu kan man då ändtligen komma i jämnvikt igen!»

Och innerligt belåten med sig själf och hela världen vände fru Fanny sig åt väggen och somnade som ett godt barn. Och hon drömde, att hon satt hemma i sin trefiga salong i Stockholm och broderade en kudde till lysningspresent åt Maggie och Karsten, två kolossala hvita näckrosor på sjögrön botten...

Lifvets prosa.

De äldre herrarne hade dragit sig in i doktorsrum och sutto nu vid virabordet. Jungfrun, som gick ute i salen och dukade till supén, uppfångade i förbifarten de kabbalistiska speltermerna, som trängde ut genom den öppna dörren, framslungade i en djupt allvarlig, betydelsefull ton, som om de utgjort lösningen på tillvarons gåtor. De unga höllo till i Ellis lilla flickrum, och fruarna sutto med sina handarbeten kring lampan i salongen.

Midt upp i hofrättsrådinnan Askers långgrandiga redogörelse för sista federationssammanträdet öppnades dörren till jungfruburen, och Elli kom inrusande, upphettad, med sprakande ögon och det svarta, kortklippta håret på ända.

»Jag står inte ut längre!» utbrast hon. »De där nyförlofvade reta gallfeber på mig!»

»Nånå, Elli!» förmanade doktorinnan med en blick på sin svägerska, professorskan, som ju var mor till fästmon.

Den unga flickan gjorde ett försök att lugna sig och sade i litet mera dämpad ton:

»Jag kan rakt inte hjälpa det.»

»Jaså, Elli blir nervös af att höra turturdufvor kuttra», sade professorskan med ett godmodigt leende.

»Kuttra!» utbrast Elli ånyo häftigt. »De tala ju bara om möbeltyg, mattor och portiéer! Om man bara hörde dem och inte såg dem, kunde man tro, att det vore en tapetserarefru, som talade med sin gesäll.»

»Du kan väl inte begära, att Bertha och hennes fästman ska' tala om sin kärlek, så att du och de andra flickorna höra på», sade doktorinnan.

»De tala ju inte alls med oss, de sitta i fönsterischen alldeles för sig själfva, och vi flickor prata för full maskin bara för att öfverrösta dem och visa, att de kunna vara alldeles ogenerade. För oss kunna de gärna tala idel ömma hemligheter, och ingen skulle höra det eller på minsta sätt störa dem. Det är precis som om de vore ensamma i rummet. Men det är just det retsamma, att så snart det blir en aldrig så liten paus i vårt samtal, så höra vi genast de där otäcka tapetseraretermerna från fönstersmygen. Två nyförlofvade, som sitta med armarna om hvarandras lif och hviska om krollspint och patenterade amerikanska rullgardiner . . . är det inte så man kan springa i tusen bitar?»

Hennes näsborrar skälfd, ögonen sköto elektriska gnistor, och hela den lilla varelsen såg i högsta grad explosiv ut, där hon stod i det röda lampskenet.

»Det är ju så vanligt, att unga flickor förakta lifvets prosa», sade doktorinnan i urskuldande ton, vänd till sin svägerska.

»Inte alla, tycks det», inföll Elli bittert. »Kusin Bertha är ju också en ung flicka. Och det du nyss sa', mamma, påminner mig om ett uttryck, som jag läste i Malmströms litteraturhistoria häromdagen: den kvinna, som inte tänker poetiskt, åtminstone då hon tänker på kärlek, är allt igenom prosa.»

»Ni kunna ändå inte komma ifrån prosan, ni svärmiska ungdomar», sade justitieråddinnan Asker med en suck. »Förr eller senare kommer den och tar er.»

»Jag är inte något litet barn, och jag är inte rädd för busen», sade Elli litet trotsigt. »Jag kan nog försvara mig.»

»Det låter som det vore fråga om en fiende», sade professorskan i sin lugna, litet skälmaktiga ton. »Men jag vet af egen erfarenhet, att livvets prosa kan behandlas så, att den blir en riktigt hemtreflig och gemytlig gammal vän, som man visserligen inte älskar af hela sin själ, men som ändå på sin anspråkslösa plats bidrar till ens lycka och välbefinnande. Ja, jag vill inte hålla något försvarstal för Bertha och inte för prosan heller — det behöfs inte —, jag vill bara tala om någonting för dig, min lilla Elli... någonting, som har händt mig själf i min ungdom och som inte är utan sin lilla sensmoral, just passande för det här tillfället.»

Professorskan tog åter till sitt arbete, som en stund legat i hennes knä, och lät virknålen löpa med samma jämna fart som tungan.

»Jag var bara nitton år, då jag gifte mig», började hon, »och min man var femton år äldre. Han var professor redan då och nästan samma lärda, allvarsamma och tankspridda herre som nu. Jag hyste

en kolossal respekt för honom, och det föll mig aldrig in att besvära honom med något så tarfligt som hushållsangelägenheter och dylikt. Det skulle ha varit att kränka hans värdighet, tyckte jag. Om bosättning hade vi aldrig behöft växla ett ord, ty han hade sitt enkla hem fullständigt ordnadt sedan många år tillbaka, och jag hade bara att flytta in.

»Vi höllo innerligt af hvarandra, och jag törs påstå, att inte många äktenskap byggts på en så solid grundval af inbördes kärlek och aktning som vårt. Men huru det var, hade jag ibland en dunkel förnimmelse af, att det var liksom ett litet tomrum emellan oss. Vi kunde tala med hvarandra om allting; det fanns ingen fråga så hög och djup, att han inte bevärdigade mig med att anförtro mig hvad han tänkte om den, och jag svarade så godt jag kunde; på det sättet lärde vi känna hvarandra utan och innan, och samhörighetsförhållandet stärktes och växte för hvarje dag som gick. Men det fanns ett område, där jag måste vara sysselsatt hela den tiden, då han ägnade sig åt sin vetenskap, och dit jag inte kunde sätta i fråga, att han skulle följa mig. Du förstår, lilla Elli, det var hela det där stora, torra och blomsterfattiga fältet, som kallas livvets prosa. Alla mina tankar, funderingar och planer, som gingo i den riktningen, måste jag behålla för mig själf. Jag insåg, att det inte kunde vara på annat sätt, men jag kan inte neka för; att det plågade mig litet. Jag hade ett sådant behof af att vara fullständigt öppen och förtrolig med Hans, antingen det gällde stort eller smått. Men nu hände det väl tjugu gånger om dagen, att jag måste hejda ord, som jag redan hade på

tungan, och säga till mig själf: »Nej, håll inne med det där . . . det intresserar honom inte, det anser han vara af underordnad betydelse, det kanske rent af plågar honom, och om du talar om sådant, anser han dig för en hvardaglig, stoftbunden, prosaisk varelse.» Och jag teg, men jag hade i detsamma en förnimmelse af, att jag i den stunden inte var naturlig, inte mig själf . . . och det besvärade och pinade mig.

»Vi hade väl varit gifta ungefär ett år, då jag gjorde den upptäckten, att mattan, som låg under divansbordet i vår salong, var utnött och behöfde ersättas med en ny. Vi hade ganska enkelt på den tiden, ty en del af min mans lön måste tas till afbetalning på hans skulder från studietiden, och därför hade vi ej råd till någon lyx. Men en snygg matta *måste* vi ju ha; det tyckte Hans också, då jag ändtligen tog mod till mig och frågade honom där-om, och så blef det beslutadt, att vi skulle köpa oss en ny vid tillfälle. Men detta tillfälle lät vänta på sig. Hans glömde bort hela saken, och jag vågade inte påminna honom. Jag ångrade mig, att jag inte hade bedt honom om pengar till mattan med detsamma, då kunde jag ha köpt den på egen hand, och så hade det bekymret varit afhjälpt. Men nu gick jag som katten kring het gröt i flere veckor och kunde inte komma mig för att påminna Hans . . . och där låg den gamla mattan som en skamfläck, och varpens grofva trådar började titta fram på allt flere ställen. Jag blef vid misshumör bara jag såg åt den.

»Så voro Hans och jag ute och promenerade en eftermiddag fram på vintern. På Drottninggatan gingo

vi förbi en butik, i hvars fönster en hel mängd divansmattor i vackra, moderna mönster voro exponerade. Jag stannade nästan omedvetet och tittade in på alla härligheterna. Hans hade också stannat, och nu dök det upp ett minne hos honom.

»Hur var det», sade han, »skulle vi inte köpa oss en ny matta?»

»Jo, det behöfs verkligen mycket väl.»

»Då kunna vi ju göra det nu strax, efter jag händelsevis har godt om pengar i dag.»

»Jag var inte sen att nappa på, och så gingo vi in i butiken. Affären var snart uppgjord . . . alldeles *för* snart; jag skulle gärna ha velat dra ner hela lagret, pröfva, jämföra och pruta, men jag torde inte uppehålla Hans, jag var rädd, att han skulle bli otålig, och så bestämde jag mig för en med havannagul botten och små röda buketter — ja, vi ha den kvar än för resten, fastän den nu ligger inne i mitt lilla kabinet. Då vi kommo hem, var mattan redan kommen från boden, och jag lade genast på den i stället för den gamla, och du må tro, Elli, att jag kände mig glad och lycklig, som om jag fått ett helt konungarike. Vacker var den, där den låg; men inte ett ord sade vi till hvarandra om den. Det var, som om det varit en tjufsak; men nu *hade* vi den i alla fall.

»På kvällen, då vi hade ätit, gingo vi som vanligt in i salongen för att sitta litet bekvämare, medan vi språkade. Jag brukade annars aldrig tända taklampan, men det gjorde jag den kvällen, ty jag ville se, hur den nya mattan skulle ta sig ut i starkare belysning. Hans satt i gungstolen, det var hans van-

liga plats, men jag slog mig ned på en stol borta vid kakelugnen; därifrån kunde jag bättre se mattan än från emman, där jag annars brukade sitta. Jag minns, att jag var mycket tankspridd den kvällen; jag kunde inte tänka på annat än mattan. Jag hörde knappast på hvad Hans talade om, jag satt hela tiden och njöt af, huru den nya mattan hade förvandlat hela rummet; den gaf det hela liksom en mera förnäm prägel, nu kunde man riktigt se, att man var hos folk med skönhetssinne och aktning för sig själfva, tyckte jag. Men besynnerligt nog gjorde jag den iakttagelsen, att äfven Hans hela tiden höll sina ögon fästade på mattan. Han tänkte kanske inte alls på den, visste kanske icke ens, att han såg på den, det var väl bara därför att hans ögon ej voro vana att se den, som de omedvetet drogos dit bort, men det förvånade mig litet i alla fall. Den kvällen sutto vi ovanligt länge inne i salongen, och det var inte Hans, som gjorde uppbrott.

»Ibland, då min man hade brådtom och behöfde sitta uppe länge vid sitt arbete, lät han bädda åt sig på soffan i sitt arbetsrum, för att inte jag skulle bli väckt, då han gick och lade sig. Så var det också den kvällen, och vi sade hvarandra god natt vid elfvatten. Jag låg vaken ganska länge och funderade på, att det bestämdt varit en stor dumhet af oss att köpa mattan vid ljus; tänk om färgerna toge sig helt anorlunda ut vid dager och ej harmonierade med möbelyget? De klarröda buketterna skulle kanske alls inte passa ihop med den mörkare röda ripsen på soffan och stolarna. Näja, i värsta fall kanske jag kunde

få byta om, och det kunde nog ske, utan att Hans behöfde besväras med några öfverläggningar.

»Min första tanke, då jag vaknade om morgonen, var mattan. Tack vare kvällens nattvak hade jag sofvit längre än vanligt; klockan var redan öfver åtta. Jag steg upp och började kläda mig, men jag fick ingen ro för mattan. Hur i all världen skulle den ta sig ut vid dager? Jag kunde inte stå emot min nyfikenhet, och klädd i underkjol och kamkofta öppnade jag sängkammardörren och tittade in i salongen. Det var stora ljusa dagen därute, och solskenet strömmade in öfver golvet och lyste på den nya mattan, som låg där så vacker och präktig, dubbelt vackrare vid dager och inte alls fiendtligt stämd mot de öfriga färgerna i rummet.

»Innerligt belåten med resultatet af min granskning, ämnade jag dra mig tillbaka och fortsätta med min afbrutna toalett, men då jag vände på hufvudet, blef jag så häpen, att jag ej kom mig för att röra mig ur fläcken. I dörren till min mans rum, som låg på andra sidan om salongen, midtför sängkammardörren, såg jag en snöhvit gestalt: det var Hans, klädd i tofflor och för öfrigt bara två plagg. Han såg mig icke . . . och han stod alldeles försjunken i beskådande af den nya mattan, han också! Det riktigt »klack» till i mig af glädje, och jag kunde inte låta bli att skratta till. Han blef litet förlägen, då han fick se mig, och den hvita uppenbarelsen försvann skyndsamt, men så snart jag kastat på mig morgonrocken och satt upp håret litet, var det jag som kom instormande till gunstig herrn och tvingade honom att bekänna kort. Å, hvad vi skrattade! Och nu

kröp det fram, att han i går kväll hade varit precis lika intresserad som jag af den nya mattan, fastän han skämts för att visa det, och riktigt långtat efter att få se den vid dager, och på natten hade han drömt, att han slagit ut sitt bläckhorn öfver den, och nu hade han velat öfvertyga sig om, att det verkligen bara var en dröm. Hur det var, gaf det ena ordet det andra, och jag fick mod att tala rent ut med honom om det där tomrummet, som jag hade känt mellan honom och mig. Han klappade mig på kinden, som han brukade, då han var riktigt vänlig, kallade mig en liten toka och förklarade, att han alls icke hyste något så förnämt förakt för livvets prosa, som det kunde se ut... det berodde helt enkelt på hans uppfostran, det hade varit tonen i hans föräldrahem, att man skulle tala så litet som möjligt om hvardagliga saker... för min del tyckte jag, att det var ett slags intelligenssnobberi, och det tyckte visst Hans också, fast han inte sade det.

»Från den dagen var det, som om Hans och jag riktigt hade funnit hvarandra. Vägen mellan oss låg nu rak och bred och fri. Jag hade inte längre en tanke, som jag inte kunde uttala till honom... det var inte sagdt, att jag alltid gjorde det, men blotta medvetandet, att jag kunde det, var nog för att åstadkomma en hel förvandling med mig. Jag kände mig ej längre skygg och främmande, jag kunde få vara naturlig och fullt mig själf i hvar minut... och du vet inte, lilla Elli, hvad det kan verka förädlande! Jag tror bestämdt, att jag blef en mycket bättre hustru från den dagen. Hvad Hans beträffar kunde han inte bli bättre än han var, ty han var ju redan full-

komlig, men jag tror nog, att han liksom jag kände sig mera fri och otvungen, sedan den sista skrankan hade fallit mellan oss. — Och allt det där var den nya mattans förtjänst.»

Professorskan hade slutat sin berättelse. Hon lät virkningen sjunka och betraktade med sitt älskvärda småleende Elli, som hört uppmärksamt på och nu stod där stödd mot en emma med ett tankfullt uttryck i sina mörka ögon.

»Tack för den där historien, faster», sade hon slutligen. »Den kan nog vara lärorik, men . . . jag ger mig inte i alla fall. Jag *har* rätt, det känner jag, det vet jag. Jag skall lägga på minnet det du nu har talat om för mig . . . och en gång längre fram, då jag blir äldre, då busen har *tagit* mig, som tant Asker hotade . . . då skall din historia kanske bli mig till nytta. Men inte nu . . . nej, inte nu!»

Hon gjorde en kastning på hufvudet med en kvarlefva af sitt gamla trots och gick mot dörren till sitt rum. Hennes mor såg efter henne med orolig min. Professorskan höjde på axlarna med skämtsam resignation och frågade:

»Skall du nu gå dit in och reta upp dig igen och låta Bertha och hennes fästman med sina amerikanska rullgardiner stänga ut det ljus, som jag velat släppa in i din hjärtekammare?»

»Nej», svarade Elli med handen på läsvredet, »jag ämnar be dem komma hit ut och göra litet musik för oss. Jag kan inte komma i jämvikt i kväll, förrän jag har hört de nyförlofvade sjunga kärleksduetten ur Romeo och Julia. Skratta åt mig, om

du vill, men för mig är *det* medikamentet visst mera verksamt än din historia.»

Och så gick hon.

Professorskan smålog och sade för sig själf:

»Ungdom!» . . .

Det var en svag nyans af vemod i tonen.

Öft åferseende.

En gassig eftermiddag i juli med dallrande luft och icke en sky på den hvitblå himlen. De stora askarna vid grinden stå och sofva med orörliga blad, fåglarna sitta gömda inne i syrenhäckarna och tiga, de prunkande petunierna på sina cirkelrunda rabatter sträcka törstigt ut sina bågare. Icke ett ljud; blott en ensam humla surrar i de blodröda pelargonerna omkring verandan. Midt för trappan ligger en liten gul, svartnosig hund och steker sig i solhettan; då någon af hans dödsfiender flugorna kommer honom för nära, orkar han endast plira med det ena ögat, men sluter det genast igen med en suck af välbehag.

I skuggan af granhäcken är kaffebordet dukadt, och där sitta alla familjens medlemmar i sina svalaste sommarhabiter, herrarne utan löskrage och halsduk, damerna barhufvade, alla med tunga ögonlock och svettpärlor i hårfästet. Det är redan en lång stund sedan husets gifta dotter sade någonting om den starka hettan; sedan har ingen yttrat ett ord. Hennes far,

patron Hofberg, sitter och skramlar omedvetet med sin nyckelknippa, ty hans händer äro ogärna utan sysselsättning, frun i huset dricker halfsofvande sin påtår, och mågen sitter makligt i hörnet af järnsoffan med de långa benen utsträckta i gräset och ögonen med ett tomt och tanklöst uttryck stirrande bortåt bakgården, där en lång rad af höns sitta nedhukade i den smala skuggstrimman utmed visthusväggen.

Plötsligt glimtar det till i unge herrns ögon, och han tycks vakna. Han har sett ett hufvud stickas fram vid spannmålsbodens knut. Han är inte riktigt säker på, att det ej är en hallucination.

»Ser du någonting där borta vid knuten, Ida?» frågar han tveksamt sin hustru.

Men Ida ser ingenting, ty hufvudet har genast dragits tillbaka igen. Nu dyker det åter fram, och nu kan hvem som helst se, att det är en bondgumma i svart silkessalett, som står där och håller utkik och inte törs fram.

Ingen låtsade om henne, och då måste hon gripa sig an till sist. Hon kom långsamt seglande framåt sandgången, en lång, mager, helgdagsklädd figur med ett hopvikt kläde mellan de brunstekta, ådriga händerna. Hon såg rakt framför sig och stannade slutligen midtför det lilla kaffesällskapet, halft undanskymd af ett äppelträd. Hon såg ej på någon af dem och sade icke ett ord. Efter en stund fann fru Hofberg sig föranledd att bryta tystnaden och frågade:

»Hvem är det som söks?»

»Ä de när flicke här, som heter Augusta?» sporde den främmande, fortfarande med bortvändt ansikte.

»Ja, men hon är inte hemma för tillfället, hon är i hagen och mjölkar.»

»Jaså.»

Längre paus. Man hör endast ringningen af patron Hofbergs nyckelknippa.

»Kanske det är någon släkting till Augusta?» frågade frun i huset och satte koppen ifrån sig.

»Ja, jag ä henneses mor.»

»Stig då upp på verandan och vänta. Augusta kommer nog snart.»

Gumman satte sig långsamt i rörelse, men blef stående som en träbild nedanför trappan, som det tycktes försjunken i djupsinnigt betraktande af den halfstekta hunden, som sneglade på henne med ett sömnigt öga och tydligen dagtingade med sig själf, om han kunde slippa ifrån den ansträngningen att skälla.

Man gjorde uppbrott från kaffebordet. Herr Hofberg gäspade, skakade på sig, stoppade in nyckelknippan och gick till sina sysslor. Hans fru började plocka i ordning kopparna på brickan och sade:

»Nu skall Augusta bli något glad; hon har inte sett sin mor på öfver fem år.»

Därmed steg hon upp och gick in. I förbifarten nödgade hon bondgumman att stiga upp på verandan och slå sig ner där. Huspigan kom ut och tog bort kaffebrikan. Unga frun kröp upp på järnsoffan, så lång hon var, och somnade med hufvudet i sin mans knä; han hade tappat sin slocknade cigarr och gjorde besynnerliga rörelser med hufvudet, som tycktes sitta löst och slankade än upp och än ner, än åt höger och än åt vänster.

Nu kom fru Hofberg ut på verandan med en stor kaffekopp, omgärdad af hvetbrödsskifvor. Hon försökte inleda ett samtal med den främmande, men det hade sig icke så lätt, ty gummans alla själsförmögenheter tycktes koncentrera sig på tråkteringen. Men då kaffet var urdrucket och den sista långa brödskifvan samvetsgrant uppäten, reste hon sig, neg och tackade och tog i hand, och sedan var det, som om hennes tungband lossnat.

Hon berättade säffligt och entonigt, att hon och hennes gubbe hade haft ett angeläget ärende in till Norrköping och farit hemifrån klockan tre i morse. Det var en lång resa, tre hela mil, men se, de måste nödvändigt tala med en advokat, för en elak granne ville ta ifrån dem ett stycke hagmark, och nu skulle det bli process af, och efter de voro så pass nära Augusta och inte hade sett henne på öfver fem år, ja inte se'n hon gick och läste, och efter de där affärerna hos advokaten hade blifvit utträttade fortare än de tänkt sig, så hade både hon och hennes gubbe tyckt, att de gärna kunde fara och hälsa på flickungen; det blef förstås sex fjärdingsväg längre för Grållan att springa, men det var söndag i morgon, och då fick hon hvila sig hela dagen.

Sedan började hon göra frågor om sin dotter, ville veta, om hon hade hälsan, om hon skötte sina sysslor ordentligt, om hon gick i kyrkan hvar söndag, hur ofta hon gick till nattvarden, och om hon läste i testamentet och psalmboken, som hon hade fått, då hon konfirmerades. Hon måtte väl inte för all del ha råkat ut för babbetister och gotemplare, för det var den största olycka, som kunde hända en kristen.

Slutligen frågade gumman, om Augusta hade någon fästman.

»Ja, nog hade hon en i våras», svarade fru Hofberg och såg litet brydd ut, »men jag tror visst, att hon gjort slut med honom.»

Det var ju sanning på sätt och vis, ty Augusta gjorde slut med sin trädgårdsdräng hvar gång han hade varit *för* mycket drucken, men det tog upp sig igen nästa lördagskväll på dansbanan borta vid kyrkbacken. Han var ett dåligt subjekt och en slagskämpe, hennes Oscar, men besynnerligt nog tycktes hon ha blifvit dubbelt kär i honom, sedan han fått sitta hela försommaren på cellfängelset för sina våldsbargder. Nu satte hunden upp hufvudet och gläfsste till; han hade hört röster från bakgården. Men då han såg, att det bara var Augusta, som kom springande, sträckte han ut sig igen.

Hon sprang, så att förklädet och det kortklippta bruna håret flaxade efter henne. Hon såg själaglad ut, och de bara fötterna trafvade framåt sandgången, så att det lät som en liten jordbäfning. Gumman såg henne redan på afstånd genom verandans glasväggar och reste sig upp; det kom lif och uttryck i det slöa, garfvade ansiktet. Augusta tog ett språng öfver hunden och stod nu framför modern, upphettad, med skrattande hvita tänder och de stora bruna ögonen lysande som eldslågor.

»God dag, mor! Är ni här?» ropade hon gladt och räckte henne handen. »Det var då riktigt roligt att se er!»

»God dag, kära barn!»

Hon kramade eftertryckligt dotterns hand och

hade litet svårt för att släppa den. Ingendera tycktes tänka på kyssar, omfamningar eller andra varmare ömhetsbetygelser.

Augusta betraktade sin mor en liten stund, hvarunder ingendera sade något. Men så började det rycka i flickans mungipor och hon brast i häftig gråt.

»Kära Augusta, hvad gråter du för?» sade modern och klappade henne tafatt på armen. Men Augusta snyftade ännu våldsammare än förut, torkade sig oupphörligt med förklädet i ansiktet och kunde ej få fram ett ord.

»För all del lugna dig», sade fru Hofberg.

»Jag kan då rakt inte begripe, hva ho liper för», sade modern och såg helt generad ut.

»Jo, jag gråter för att mor sir så gammal å utsliten ut», snyftade Augusta ändtligen. »Mor har blett så mager å äländiger... har ni vatt sjuk?»

»De samme tänkte jag te fråge dej», svarade gumman litet oroligt. »Har du haft norrfeber, ätter di ha klippt allt håre å dej?»

Nu tvärstannade Augustas tåreflöde, och hon brast i ett skallande skratt, som till och med väckte ungherrskapet uppe vid granhäcken.

»Ha ha ha, det var då livvadt!» utropade hon och slog sig med knytnäfven på låret. »Norrfeber! — Nej, de ä ju modernt te vara kortklippter... men de vet fälle inte mor, som ä så allvarsammer å sej. Far tyckte också, att jag såg ut som en igelkott, sa han.»

»Jaså, du har träffat far?»

»Ja då, jag språkte ve'n på bakgår'n nyss... han talte om för mig om processen och hur ni har det med årsväxten där hemma.»

Fru Hofberg, som flera gånger gjort min af att aflägsna sig, föreslog nu, att Augusta skulle gå efter »far» och be honom komma och dricka en kopp kaffe, men då förklarade gumman, att det inte var lönt, han kunde inte gå ifrån Grällan, hon var så ifversinter af sig, och för resten skulle de resa snart.

»Jag tänkte just föreslå er att ligga här öfver natten», sade fru Hofberg, »så kunde Augusta riktigt få språka om med sina föräldrar, som hon inte har sett på så många år.»

Augusta såg orolig ut, medan hon väntade på moderns svar, men hon blef synbarligen belåten igen, då gumman sade:

• »Nej tack, snälle frua, d'ä rakt omöjligt.»

»Omöjligt? Hvarför det?»

»Jo, si . . . de går rakt inte för sig.»

Och med detta föga upplysande svar måste fru Hofberg låta sig nöja.

»Ja, men si mor får då inte ge sig i väg, förr'n jag har vist er mi julklappsklädning!» utbrast Augusta med en min, som om hon vore innerligt nöjd med det resultat man kommit till. »Vänt lite, så springer jag opp på kontore ätter tyge.»

I ett nu flög hon uppför trappan och ner igen, och då hon kom tillbaka, hade hon både julklappsklädningen och nya broschen och de nya förklädena med sig. Fru Hofberg ville nu göra allvar af sin förnuftiga föresats att lämna mor och dotter allena, men Augusta gaf henne bakom moderns rygg en blick, som tiggde och bad henne att inte gå; och så stannade hon, ehuru litet förvånad öfver flickans underliga beteende.

Nu skärskådades klädningstyget, broschen och de andra rariteterna. Gumman tyckte, att det var alldeles för fint, hennes flicka skulle inte fästa sitt hjärta vid granna kläder och de ting som i världen äro; bed och arbeta, bed och arbeta, allt annat var bara flärd och fäfänglighet.

Midt under denna intressanta sysselsättning uppenbarade sig Augustas far utanför ingången till verandan, en liten torr gubbe med håret framkammadt öfver öronen, gråsprängd skägghkrans, lång söndagsrock och lädergaloscher. Han tog af sig mössan och gömde den bakom ryggen. Sedan hostade han ett par gånger och sade:

»Nu får vi allt lof te ge oss å. Grälla ä rent befängder.»

»Jag har föreslagit er hustru, att ni skulle dröja kvar här hos Augusta till i morgon bittida», sade fru Hofberg. »Då finge hästen hvila sig lite och . . .»

»Nej, tackar allramjuket», svarade gubben i tvärsäker ton. »De kunne nock vare roligt te få prate me flicka, men si ja ska säje som sanninga ä, Grälla har en fölunge hemme, som ho längter te, å därför tycker vi d'ä synn te lätte na vare borte längre än nödigt ä.»

»De har ni rätt i, far», inföll Augusta.

Gumman rustade sig till att ta afsked af fru Hofberg.

»Snälle frun, får jag åka en bit me far och mor», bad nu Augusta, »vi har nog ett och annat te språkes ve om, vi som inte ha träffts på så länge.»

»Naturligtvis. Det får du gärna.»

Och nu blef det ett vidlyftigt och högtidligt tac-

kande och afskedstagande; Augusta stod där och trampade och bet sig i sin röda underläpp med otåligt spelande ögon. Äntligen bar det af med familjen bortåt bakgården till; Augusta gick så fort, att de gamla knappast hunno följa med henne, och om en liten stund sprängde Grållan förbi grinden i skarpt traf; Augusta satt på den gamla giggens baksäte och viftade åt frun med sin halsduk; en glimt af hennes hvita tänder och blanka bruna ögon, och åkdonet var försvunnet bakom körsbärshäcken.

Nu kom ungherrskapet ner helt omornade, och fru Hofberg berättade litet för dem om Augustas underliga uppförande, hennes tydliga ängslan att bli ensam med modern, som hon ändå var så glad åt att få träffa.

»Hon var naturligtvis rädd, att gumman skulle fråga efter hennes fästmanshistorier», sade fru Ida.

»Ja, det kan du ha rätt i.»

»Och hennes goda vän har ju suttit på häkte! Hon var kanske rädd, att modern skulle ta löfte af henne att slå upp med honom.» —

Det dröjde mer än två timmar, innan Augusta kom tillbaka, svettig, röd och varm och med de bara fötterna gråa af landsvägsdam.

»Söte frun, förlåt mig», sade hon i sin vanliga käcka och muntra ton. »Jag följde med far och mor ända till Norrtjeping, och därifrån hade jag ju tre fjärdingsväg att gå tillbaka hit.»

»Ja, ni hade naturligtvis mycket att tala om . . .»

»Det var inte för *det* jag följde med så långt; men si jag tordes inte släppe di gamle, förr än ja visste, att di va utaför sockna . . . jag var rädd di

kunde möte nå'n bekant och få höre någe prat om Oscar . . . men nu är jag då lugn för det. Lifvadt va de te träffe dom, och tack, söte frun, för ho va så snäller ve dom och bjö dom på kaffe. Men tänk, hvad Oscar ska bli storögder på dansen i kväll, då jag talar om för'n, att jag har vatt i Norrtjeping!»

Därméd trafvade hon i väg bortåt sandgången med flaxande hårtestar och kjolen guppande om de dammiga fotsulorna, och strax därpå hörde man henne sjunga med full hals inifrån vedboden:

»På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och kvad . . .»

Maria Stuart i Gökhult.

Jag hade kommit till Gökhult i nästan för god tid. Tåget, med hvilket jag ämnade fara, kunde ej komma på ännu en halftimme. Jag köpte biljett, poletterade min kappsäck, tände en cigarrett och gick ut på perrongen för att räta benen litet efter den långa landsvägsresan.

Det var ännu nästan folktomt vid stationen. Ett par af järnvägens karlar sysslade borta vid godsmagasinet, en halfsofvande bondpojksfysionomi plattade till näsan mot fönsterrutan inne i tredje klassens väntsal, och på järnsoffan invid stationshusets vägg satt ett ensamt äldre fruntimmer med händerna korslagda och följde mig likgiltigt med blicken, medan jag promenerade af och an, njöt af min cigarrett och tog omgifningarna i betraktande.

Det var ett äkta småländskt landskap jag hade omkring mig. På bägge sidorna om det lilla stationshuset reste sig höga trafvar af timmer, plank och pitprops, som satte in skarpa gula toner i taflan. Till

vänster, mellan steniga åkrar i stark stigning, gick landsvägen, och där den krökte sig uppe vid tallskogens bryn låg Gökhults köping hopgyttrad, en samling grånade gaflar och spåntak inbäddade i körsbärskog. Där bakom drog åsen vidare i buktande linier och blånade slutligen bort i fjärran. På andra sidan järnvägsbanken lågo vidsträckta sumpiga ängar och svettades i det starka solskenet, genomskurna i nyckfulla krumelurer af en smal, solblänkande rännil strödd med hvita näckrosor; här och där på den saftigt gröna mattan en bukett mörka albuskar eller en liten grå fallfärdig lada, och allra längst bort under den blåa skogklädda bergväggen, som stängde horisonten, speglade Gökhults rödmålade kyrka sitt spetsiga torn i en liten blank insjö. Jag hade aldrig sett detta landskap förr, och det intrusserade mig genom sin sär-egna karaktär, en fattigdom klädd i rika färger och yppiga, mjuka linier.

En gång, då jag gick förbi damen på soffan, råkade jag kasta en blick på henne och mötte ett par stora allvarliga ögon, som ej veko undan, då hon märkte att jag såg på henne. Nästa gång jag gick förbi henne, var det på samma sätt. Det var kanske bara landtlig nyfikenhet eller trodde hon sig känna mig? Besynnerligt . . . vid närmare påseende tyckte äfven jag, att jag hade sett hennes ansikte förr. Dragen voro ej precis vackra, men skurna i stor stil, den breda, välformade munnens gipor krökte sig missnöjdt nedåt med en djup fåra, nästan som ett ärr, på hvardera sidan, och det låg ett tungsint uttryck i de mörka ögonen, som lyste fram under ett par markerade svarta ögonbryn och en skog af urrigt, starkt grånadt pann-

hår. Hon var klädd som ett fruntimmer af välbergad medelklass, men med en viss prägel af bristande ordningssinne; kring halsen bar hon, trots julivärmen, en artistiskt draperad, mångfärgad crêpeschal, öfver hvilken det yfviga, slarfvigt uppfästa håret här och där hängde ner i gråa festoner.

Hon hade visst ett dunkelt medvetande om, att hennes frisyr ej var fullt oklanderlig, ty hon förde liksom omedvetet upp vänstra handen till sin nacke och satt ett ögonblick med nedböjdt hufvud, medan den smala hvita handen med utspärradt lillfinger gjorde några små lätta tryckningar mot hårknuten, och på den rörelsen kände jag igen henne. Tony Högman... ja, det måste vara hon.

Jag stannade framför henne och lyfte på hatten. Hon läste säkerligen en tvekande fråga i mitt ansikte, ty hon smålog och sade med sin mörka altröst, som endast förlorat obetydligt af sitt forna väljud:

»Ja, det är jag... ändtligen känner ni igen mig!»

»Fröken Högman, inte sant?»

»Ja, f. d. Tony Högman, jag är gift nu. Tack för längesedan.»

Hon hade rest sig upp och räckt mig handen. Efter en granskande blick på mitt ansikte fortfor hon:

»Jag kände inte heller igen er strax. Men ni var ju också bara en ungdom, då jag såg er sist, och nu har ni redan gråsprängda mustascher. Det var 75 vi träffades, eller hur? Hela aderton år sedan! Ja, det var 75, det är alldeles säkert, samma år jag gick ifrån teatern.»

Dessa ord, teatern, väckte genast alla mina minnen af henne. Som ung student, medan min första

pjes repeterades på en af hufvudstadens scener, hade jag gjort hennes bekantskap. Det var efter slutet af den första generalrepetitionen. Jag stod inne i artistfojern och talade med direktören, omringad af alla de sujetter, som hade roller i min pjäs och som nu väntade på en berömmande fras från författarens läppar. För ingen af dem var jag ännu presenterad, ty jag hade under repetitionen suttit ute i salongen. Midt under direktörens ifriga deklamationer för att bevisa nödvändigheten af strykningar, kände jag någon klappa mig i ryggen och hörde en vacker fruntimmersröst säga bakom mig:

»Snälla kandidaten, tala nu om för mig, om ni är nöjd med mig eller inte?»

Det var fröken Högman, hon som spelade hufvudrollen i mitt stycke. Men jag blef svaret skyldig, ty direktören hade hakat sig fast i mitt rockuppslag och fortfor med sin svada. Då repetitionen var slut och jag lämnade teatern, stod emellertid Tony Högman och väntade på mig utanför porten för att af tvinga mig det beröm jag hade i beredskap åt henne. Medan vi resonerade om hennes uppfattning af rollen, hade vi satt oss i gång, och vi talade bägge så ifrigt, att vi ej märkte, hvart vi gingo; först då vi hunnit öfver till Kastellholmen, erinrade jag mig, att jag egentligen skulle ha gått åt helt annat håll.

Den promenaden gjorde vi sedan om många gånger. Jag trufdes godt i Tony Högmans sällskap, hon hade så många intressanta saker att berätta mig — allt om teaterangelägenheter naturligtvis — och för mig var allt detta ännu nytt och begärligt. Hon var betydligt äldre än jag och såg i mig endast teaterför-

fattaren, som möjligen kunde skaffa henne goda roller; det var oss emellan aldrig fråga om vare sig vänskap eller flirtation. Tack vare hennes skildringar och upplysningar satte jag mig hastigare in i teaterns förhållanden än jag annars skulle kunnat, och hon hade i mig en deltagande lyssnare, då hon kom in på sitt favoritämne: den stora konstens förfall, tragediens och det högre skådespelets utträngande af konversationskomedien och operetten och alla de svårigheter en tragédienne hade att bekämpa i Stockholm, där man bara gick på teatern för att skratta.

Ty hon ansåg sig uteslutande skapad till tragisk skådespelerska. Hon visste med sig, att hon kunde göra lady Macbeth så som ingen ännu gjort den rollen i Sverige, men tror någon människa att hon fick spela den? Jo vackert! Då hon bestormade direktören att ta upp den pjesen, svarade han, att den är för ruskig, han ville inte skrämma bort publiken från sin teater genom att bjuda den på »så'n där blodmat». Och Phædra sedan, hur hade hon inte i hela sitt lif svärmat för att få spela Phædra! *Den* rollen skulle bli höjdpunkten af allt hvad hon skapat. Och så skulle alltsammans stranda på, att hon inte kunde få tag i någon skaplig öfversättning af pjesen!

En lång tid gaf hon mig aldrig någon ro för Phædra; jag skulle nödvändigt öfversätta den åt henne. Men jag hade nu så mycket annat att göra och kunde ej offra min tid på ett så ovisst företag. Hon blef ond och beskyllde mig helt obesväradt för att ha slutit mig till hennes fiender, till dem, som sammansvurit sig för att hindra henne att komma fram vid teatern.

Ty det var hennes fixa idé. Direktören, kam-

raterna, kritiken, författarne, alla voro emot henne, alla var hon en nagel i ögat, därför att hon hyllade den stora konsten, som de andra ville strypa, lönmörda; huru hade man inte behandlat henne under de femton år hon varit vid teatern! Fastän begäfnings, håg, utseende, röst, allt hos henne hänvisade till de stora, odödliga tragiska uppgifterna, Shakspeares, Schillers, Göthes härliga kvinnogestalter, hade man låtit henne kväll efter kväll gå och nöta ut sig på att spela intrigant grefvinna i tarfliga tyska lustspel eller räsonnös i franska äktenskapsdramer. På sista tiden hade man experimenterat med henne i alla möjliga fack, utom det som var hennes rätta, hon hade spelat beskedlig mamma, hvithårig trotjänarinna, komisk guvernant, ja till och med näsvisa pigroller hade man haft panna att bjuda henne! Snart skulle hon vara förvandlad till utilitet, hon skulle bli lika hvardaglig och ytlig i sin konst som alla de andra, gnistan i hennes inre skulle slockna . . . och alla dessa olyckor kunde jag kanske hindra, om jag bara ville göra henne en riktigt bra öfversättning af Phædra!

Jag öfversatte verkligen ett par akter däraf under sommarens lopp, och då vi träffades på hösten, tog hon dem genast af mig och gick öfverlycklig till direktören med dem. Han sade nej, ett nej utan motivering. Han var förmodligen utledsen på hennes käx. Antagligen hade det förefallit ett uppträde, hvarvid Tony förgått sig, ty under hela terminen fick hon ej en enda ny roll, uppträdde endast i repriser af tyska lustspel. Phædrahistorien hade visst gjort henne litet generad för mig, jag såg att hon undvek mig. Då det led mot jul, fick jag helt oförmodadt veta, att

Tony Högman efter en häftig scen med direktören brutit sitt kontrakt och lämnat Stockholm; ingen visste hvart hon tagit vägen. En månad därefter hade inackorderingsfrun, hos hvilken hon bott, fått ett bref från henne, hvori hon förkunnade, att hon lämnat teatern för alltid och förlofvat sig med en kusin, som varit kär i henne sedan barndomen, en hederlig och smått förmögen landthandlare nere i Småland.

Det var det sista jag hört om henne. Och nu, efter aderton års förlopp, stod hon där framför mig vid den lilla småländska järnvägsstationen, vissnad, gråhårig, med fyra släta ringar på vänstra handen och med ansiktet fåradt af grämelse och missbelåtenhet med lifvet. Ty den smula glädje hon känt öfver att träffa en bekant från teatertiden hade genast slocknat, och det bittra, tungsinta draget kring hennes mun och i ögonen hade kommit tillbaka.

»Nå, hur lefver världen med er?» frågade jag i den gamla kamratlika ton vi alltid begagnat till hvarandra. »Har ni en hygglig man?»

»Ja, det kan ni lita på», svarade hon utan någon entusiasm. »Om man dissekerar honom aldrig så noga, kan man inte upptäcka ett fel hos honom. Mot mig har han alltid varit god och öfverseende. Och så har jag två pojkar!» tillade hon med en varmare glimt i ögat. »En tretton års parfvel, som hjälper min man i boden, och en lång sextonåring, som skall bli skådespelare. Det är just honom jag sitter här och väntar på, han reste in till Oskarshamn i morse för att köpa...» hon tystnade och blef litet röd på kinden.

Hvad kunde väl gossen ha rest för att köpa?

En misstanke på spirituosa flög igenom mig. Hvarför rodnade hon annars?

»Har han anlag för teatern?» frågade jag för att hjälpa henne ur förlägenheten.

»Ovanliga anlag», svarade hon ifrigt. »Ni skulle höra honom som Romeo eller som Mortimer i Maria Stuart! De bägge rollerna kunde han redan då han var tolf år. Det finns en känsla, en manlig glöd hos honom, som påminner om Elmlund i hans glansdagar. Så synd, att Adalbert inte skall vara hemma nu; ni borde ha sett honom, han är inte vacker, men ett präktigt teateransikte är det . . . ett sådant där ansikte som man kan göra hvad som helst af. Har ni varit länge här på trakten?»

»Bara ett par dagar; jag har hälsat på min syster, som bor ett par mil härifrån.»

»Då har ni kanske inte hört talas om mig här nere?»

»Nej.»

»Och nu reser ni?»

»Ja, med tåget, som går till Nässjö om en kvart.»

»Nå, då kan ni inte hinna med att få höra några dumheter om mig», sade hon och skrattade med en min af lättnad. »Ser ni, det finns enfaldigt folk här på trakten som tror, att jag inte har alla mina skrufvar i behåll. Och om några af mina gamla kamrater i Stockholm skulle få höra, att ni träffat mig här nere, så kan ni gärna säga dem, att jag har det mycket bra på allt sätt . . . det är ju sanning, för resten.»

»Och att ni inte alls längtar tillbaka till teatern?»

Hon ryckte till, såg bort och svarade efter en stund med litet darrande röst:

»Säg ingenting om det, så är ni snäll. För öf-
 rigt är det väl ingen af mina gamla bekanta i Stock-
 holm, som inte vet, att jag två gånger har rest från
 hus och hem för att spela teater i landsorten. Den
 ena gången hade jag ju eget sällskap, det stod i alla
 tidningar. Och hade bara inte affärerna gått så illa . . .»

»Jaså, det blef krach?»

»Ja, min änglagode man kom resande och tog
 hem mig och betalade sujetterna deras inestående
 löner, och sedan dess har jag suttit i ro här hemma.
 Folk klandrade mig naturligtvis . . . den enda som
 inte sa ett ondt ord var min man. — Men ser ni,
 på det viset *fick* jag ändå spela Phædra!» utbrast hon
 med en triumferande blyxt i ögonen. »Jag begagnade
 de två akter, som ni hade öfversatt, och resten tog
 jag ur en gammal öfversättning, som jag själf hade
 retuscherat under de långa vinterkvällarna. — Det var
 i Eksjö. Inte tror jag det var många som förstodo
 mig, men jag *vet*, att jag gjorde min sak bra. Aldrig
 har jag så gått upp i en roll som den kvällen; jag
 spelade inte, jag *var* Phædra! — Ja, på det minnet
 får jag nu lefva i hela mitt återstående lif.»

Vi hade börjat gå af och an på perrongen, och
 nu sågo vi redan röken af det annalkande tåget på
 afstånd öfver skogen.

»Det var roligt att träffa er ändå, fast det var
 kort», sade hon efter en liten paus. »Här går jag
 bland människor af en helt annan ras, hyggliga och
 bra på sitt sätt, gudbevars, det nekar jag inte för.
 Men det är som om jag ramlat ner på en annan pla-
 net, där det inte finns någon luft och där människorna
 gå omkring utan hufvud och bara bestå af armar

som arbeta och magar som smälta maten. Men *ni* förstår mig bestämdt. Ni begriper, att man inte behöfver vara vriden för att man längtar tillbaka till teatern. Det är visst med den där sjukdomen som med resebern. Den, som en gång har varit i Italien, längtar sedan dit i hela sitt lif, påstås det. Han glömmor all smuts, alla malariaångor och andra vedervärdigheter... och han trånar, förtäres af en längtan, som aldrig sofver med mer än ett öga i sänder. Så är det med teatern också.»

Nu var tåget framme och vi skildes med en hjärtlig handtryckning och ömsesidiga uttryck af glädje öfver det oväntade återseendet. Hon lofvade att skicka mig sin fotografi som Phædra, och så steg jag upp i kupén.

Då jag lagt upp min väska på hyllan, lutade jag mig ut genom fönstret för att vifta till henne ännu ett afsked. Men hon hade redan glömt mig. Bland passagerarne, som stego af tåget, såg jag henne gå mot stationshuset, i ifrigt samtal med en mörklagd och gänglig ung räkel i hemmaväfda bomullskläder. De gingo tätt förbi min kupé, och jag hörde honom säga på oförfalskad småländska och med skroflig målbrotsbariton:

»Det var inte lätt att få likadant blått siden som profvet, ska mamma se... men så fick jag till sist en stufbit på fem kvarter. Och guldsnörena, di va alldeles för smala...»

* * *

Ungefär en vecka därefter kom jag tillbaka från min utflykt. Jag såg ej till något ekipage, och på

stationshuset möttes jag af en biljett, hvori min svåger meddelade mig, att han hade hinder för sina hästar och att de ej kunde komma och hämta mig förr än klockan åtta. Jag hade alltså halfannan timme på mig i Gökhult. Om nu f. d. Tony Högman varit till hands, skulle vi ha pratat bort en stund tillsammans; men hon syntes naturligtvis icke till.

Jag dref uppåt landsvägen med min cigarrett och vandrade genom köpingen i det tysta hoppet att hon skulle få se mig och komma ut till mig. Men förgäves. Jag visste ju ej hennes namn som gift och kunde således ej fråga efter henne. Jag gick in i en handelsbod, som jag misstänkte för att vara hennes mans, köpte en ask tändstickor af pojken, som stod innanför disken, och frågade honom, om han hade en bror som hette Adalbert. Jag fick till svar ett förvånadt ja åtföljdt af den upplysningen, att han inte var hemma. Kanske hans mor var hemma? Nej, hon var också borta. Men pappa satt inne på kontoret. Jag låtsade som om jag ingenting hört och skyndade mig att betala och gå. Hela tiden, medan jag med raska steg tog till flykten uppför köpingens stora gata, kände jag på mig, att gossen och hans far stodo på bodtrappan och sågo efter mig.

Nu var gatan slut och jag stod åter ute på landsbygden. Vägen krökte sig; ett och annat hus skymtade ännu fram mellan träddungar öfversällade af röda körsbär. Jag marscherade vidare; så kom jag äntligen till en lång envåningsbyggnad, som låg alldeles vid vägen; där tycktes köpingen riktigt sluta. Jag stannade litet, tveksam om jag skulle vända eller fortsätta uppför den långa, steniga backen; då hörde jag

genom husets öppna fönster med sina nedfällda rullgardiner högljudda röster med hotande, patetiska tonfall; det lät som en predikan. Då jag såg till, fann jag ett stort plakat uppklistradt på förstudörren, och jag läste till min stora förvåning följande tillkännagivande:

FREDAGEN DEN 21 JULI KLOCKAN 6 E. M. UPFFÖRES I BAGAREN
JONSSONS SAL, TILL FÖRMÅN FÖR SOCKNENS FATTIGA,

MARIA STUART.

SKÅDESPEL I 5 AKTER AF F. V. SCHILLER.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN TYSKAN.

Biljetter å 25 öre för fullvuxna, 10 öre för barn tillhandahållas vid ingången.

Maria Stuart i Gökhult! Det var hvad jag minst väntat mig.

Jag steg in i förstugan, betalade min tjugufemöring till en barfotad pojke, som satt där bakom ett bord för att sälja biljetter, och inträdde i ett stort, halfmörkt rum, där det luktade småbarnsskola. Då mina ögon hunnit vänja sig vid skymningen, såg jag, att det fanns godt om plats där inne. På de parallelt ordnade gungbräderna sutto ungefär tjugu personer i spridda grupper, mest barn och deras mödrar. Som det var mellanakt, blef jag föremål för mycken uppmärksamhet, hvilken jag förgäfves sökte undandraga mig i den mörkaste vrån.

Rummet var medelst schalar och skynken deladt i tu; midt på denna tygvägg visade sig framsidan af en ovanligt stor dockteater, vederbörligen sirad med tragiska och komiska masker och andra dramatiska sinnebilder. Som ramp tjänstgjorde en oljeränna af

bleck med en rad små brinnande veckar. Den nedfällda ridån var af rödt siden, öfversållad med guldpaljetter.

Nu gick den i höjden, och man såg en parkdekoration, ej illa målad. Från ena sidan kommo Maria Stuart och hennes amma infarande, kvartershögä figur, som fördes underifrån i teatergolfvets springor och då och då slogo ut med armarna, tack vare osynliga trådar. Maria var klädd i blått siden, garneradt med guldsnören, yfvigt halskrås, kraghandskar, châte-laine... ett riktigt litet mästerverk till docka.

»Låt mig den nya friheten njuta,
Glad som ett barn... var du så med!»

Jag ryckte ofrivilligt till; det var Tony Högmans röst, som deklamerade dessa ord med detta vibrerande patos, som jag kände så väl till sedan gammalt!

Ja, sannerligen, det var Tony! Jag kände mig helt bestört och på samma gång så beklämd. Så djupt hade hennes ärelystna konstnärsdrömmar alltså sjunkit i dyn... hon spelade marionett-teater för några bondungar, gömd bakom schalar, och af den stolta, högtsyftande konstnärinna, hon verkligen en gång varit, fanns endast rösten kvar. Var det fattigdom, som tvingade henne till detta? Nej, hon var ju i goda omständigheter... och representationen gafs till förmån för socknens fattiga. Men hvarför då, hvarför?

Plötsligt gick det upp ett ljus för mig. Hon hade talat med mig om teaterfebern, om denna förtärande längtan, som aldrig soffer med mer än ett öga i sänder. Och jag förstod nu, att bagarens kvafva sal, bondbarnen, de kärleksfullt utpyntade dockorna, den lilla oljerampen... allt detta var ett surrogat, ett

afledande, stillande läkemedel för hennes trånsjuka fantasi.

Nu var redan Elisabet inne på scenen, och hon talade med den skrofliga målbrottsbariton, som jag hört bräka på småländska nere vid järnvägsstationen för några dagar sedan. Det var både groteskt och på sätt och vis rörande. Då pojken slutat sin tirad, föll Tony in igen med en flämtande, våldsam glöd, en i all sin öfverdrift gripande och imponerande lidelse, hvars storm tycktes hota att sopa bort hela den lilla teatern och dess dockor, ett uppstyldt, hejdlöst patos, som narrade bondbarnen att kikna af skratt, men bakom hvilket jag likväl tyckte mig förnimma ett skälfvande hjärtas krampryckningar.

Jag vet icke, om det var den olidliga, illaluktande hettan i rummet, som dref mig att stiga upp och gå min väg midt under Mortimers och Marias stora scen, som nu började, eller om det var det djupa, rent af fysiskt plågsamma medlidande, som gripit mig och nästan ville tvinga tårar upp i mina ögon. Ej ens då jag kom ut i den friska aftonluften, ville denna känsla släppa mig, och medan jag satt där nere utanför stationen och väntade på min skjuts, kunde jag ej låta bli att mumla ett par gånger för mig själf mellan cigarrettblossen:

»Stackars Tony! . . . Stackars Tony!»

Lillan är onådig.

Juldag med flammande brasa i salskakelugnen, matta solglimtar, som från snödiger himmel smyga in mellan fönstrens tunga gardiner och stänka väggarna med brokiga färgfläckar från ljuskronans prismor . . . det ser ut, som om rummet vore fullt af sväfvande fjärilar. Och på frukostbordet blixtrar bästa servisen, tvinsjuka syrenklasar dofta i silfverstället och mockan ångar i Sèvreskopparna.

Men stämningen är tryckt. Anny är mot vanan färdig och nervöst kantig i sina rörelser; hennes täcka, sydländskt brunhyllta barnansikte tittar fram blekt och med melankoliska ögon ur den röda morgonrockens hvita pelsgarnering som en viol ur en snödrifva, den lilla rosenknoppmunnen trutar ut på ett sätt, som antyder, att dess ägarinna finner hela tillvaron tom och värdelös. Hon äter så godt som ingenting och smyger då och då en surmulet undrande blick ur sina svarta ögon bort till sin man. Ämnar han inte säga något, mantro, för att inleda försoning?

Nej, han sitter där med serveten instucken under skägget och har tagit på sig sin allra stelaste allvarsmin, som om han grubblat på livets mörkaste gåtor, och med den för honom egna grundligheten äter han en otrolig mängd små biffar med lök.

Å, att han kan tänka på magens kraf, då han vet, att hans lilla hustru sitter där med gråten i halsen och väntar på, att han med varsam och öm hand skall draga ut den tagg, han i går kväll så hänsynslöst borrade in i hennes stackars hjärta — tänk, på själfva julaftonen, den första julafton de firade tillsammans i sitt hem! Det var då verkligen sant, hvad hon hört sina tanter predika, att alla män äro slafvar under materien? Huru det retade henne att se honom med pedantisk ordentlighet skära biffarna i två symmetriska halvvor och föra dem med en automats taktfasthet upp mellan de blänkande hvita tandraderna! Huru djupt indignerad och nedstämd hon än är, kan hon ej låta bli att tänka på en marionett i ett positiv, som hon sett i sin barndom, en trägubbe i blå frack, som åt potatis i valstakt... och hon nästan hatar och föraktar sig själf för den ryckning hon känner i smilbandet vid denna opassande idéassociation.

Då frukosten var slut, steg Erland upp och gick in i sitt rum, efter att i orubbligt lugn hvardagston ha meddelat sin hustru, att han ämnade tillbringa förmiddagen med att skriva brev till sina föräldrar och syskon nere i Skåne.

Och hon? Hade han då icke en tanke för hvad hon skulle ta sig till, ensam i den stora våningen, ensam med sin sorg? Spela piano? Nej, då skulle hon störa hans brefskrifning, och för resten — att

musicera nu, då hennes hjärta var nära att brista! Jo, kanske en *marche funèbre*, men någon sådan kunde hon inte. Läsa? Nej, hon skulle inte kunna hålla sina tankar samlade. Se på julklapparna, som ännu lågo omkringkastade huller om buller där inne i salongen? Usch, de otäcka julklapparna! Det var just de, som varit källan till hennes första sorg som ung, nygift fru. Dem ville hon visst inte se... om hon i stället kunde få kasta dem på elden allesamman, det hade just varit rätt åt dem. Men då hade ju Erland fått rätt i sitt öfverlägsna, satiriska: »Lillan är onådig»... som retat henne så gränslöst i går kväll. Nej, hon måste framför allt visa värdighet.

Ja, då återstod ingenting annat än att fara ut och åka på föret. Åka ensam var inte vidare roligt, men... sorgen skulle sitta bredvid henne i släden, just ett passande sällskap för henne i dag. Hon tillsade Klara att ge kusken order om försättning, och då hon klädt om sig och kom ned, stod ekipaget för dörren: den nya kupésläden blank som en spegel, de stolta svarta rashästarna kråmande sig i sin silfverbeslagna mundering och kusken i björnskind på bocken, majestätisk som en rysk bojar... å, det var ett af de elegantaste ekipagen i hela Stockholm, och det skulle ha varit ett riktigt nöje att fara ut och profva julföret, om inte... om hon inte varit så gränslöst olycklig.

»Stora promenaden!»

Då hon krupit ihop riktigt bekvämt i det sidenklädda, madrasserade lilla nästet och bredt plyschfilten öfver sina knän och täcksläden svängt ut genom porten och ljudlöst och jämt flög framåt Strandvägen, började hon riktigt borra sig in i sin stora olycka; det

var ju det enda hon nu hade att göra här i lifvet. Hon tillslöt ögonen, hon ville inte se någonting af den yttre världen, och om Djurgården stod aldrig så sagolikt vacker i sin snöskrud, ville hon ej skänka den en blick — allt, allt var nu dödt och likgiltigt för henne. Och det kändes nästan som en njutning att tänka sig, att det var så. Ungefär som att sitta ensam i mörkret en vinterkväll insvept i en tjock schal och höra snön piska mot rutan och känna välustiga rysningar löpa nedåt ryggraden. Ja, nu visste hon hvad det ville säga att vara olycklig. Men gråta...? Nej, det ville hon inte, det var under hennes värdighet, så svag var hon inte ändå... och så blir man ju rödnäst, då man gråter. Den, som har rätten på sin sida, behöfver ju alls inte gråta.

Och det var ju hon, som hade *hela* rätten på sin sida? Naturligtvis! Kunde något annat sättas i fråga? Om en fullkomligt opartisk tredje person sett och hört henne och Erland i går kväll, skulle han ju ha måst medge, att...

Om hon skulle gå igenom alltsamman om igen i tankarna *fullkomligt objektivt*, som Erland brukade säga, och sedan döma alldeles som om det gällt en vildt främmande person?

Må göra!

Hur var det nu det började? De hade druckit te och slagit sig ned vid divansbordet i salongen för att bryta julklapparna. Hon hade gjort det så trefligt hon kunde i deras vackra våning — alla ljusen i kronorna tända, brasor i alla kakelugnar, friska blommor i alla vaser — å, hon förstod konsten att göra ett hem inbjudande, det skulle då Erland aldrig kunna

förneka! Och de hade bägge varit vid sitt allra bästa lynne från början. Hon hade suttit i hans knä och rufsats om hans hår, som hon brukade, och han hade låtit henne husera med sig hur hon ville, godmodig som en stor, rar pudel, och kysst henne, då hennes ansikte kommit för nära hans läppar, och det hade råkat hända alldeles märkvärdigt ofta . . . och för den intressanta sysselsättningen hade de glömt bort julklapparna ända tills klockan var framåt nio. Men då hade de gripit sig an med den stora korgsängens innehåll. Och redan vid första paketet hon öppnade hade hon känt som en dof, kylande missräkning. Det såg ut att innehålla ett etui, och hon hade gissat på den vackra diamantbroschen hon här om dagen enkom visat sin man på i Hallbergs fönster — men så var det i stället en gammal tarflig medaljong, som tillhört Erlands mor och som ingen människa nu för tiden skulle kunna sätta på sig utan att väcka åtlöje. Och inuti fanns Erlands porträtt som litet barn och en mörk hårslinga af hans far. Hvad skulle hon med det där att göra? Hon hade tillräckligt med gammalt skräp i sina byrålådor förut.

Hon hade förmodligen ej sett tillräckligt glad ut eller tackat tillräckligt entusiastiskt, ty äfven Erland förlorade från det ögonblicket sin treffiga julstämning. Och så blef det värre och värre för hvart paket som öppnades. Han sade ingenting, men Anny förstod mycket väl af hans min, att han fann de julklappar hon gaf honom alldeles för dyrbara och onödiga. Han hade ju den dumma åsikten, att rikt folk inte har rättighet att tillfredsställa sitt skönhetsinne, så länge det finns medmänniskor, som sakna det nödvändigaste;

ja, han hade ju till och med kommit fram med det löjliga förslaget, att de alls inte skulle ge hvarandra några julklappar, utan i stället skänka en motsvarande summa till de arbetslöses förening! Jo, det skulle just ha blifvit en treflig julafton! Nå, lyckligtvis hade hon varit karl för sin hatt den gången och förstått att drifva sin vilja igenom. Men så hade hennes julklappar också blifvit därefter! En oljefärgstaffla föreställande ett halft uppgräfdt potatisland! Just något att sätta upp på väggen! Och det mästerverket hade Erland köpt för att hjälpa en fattig artist, det erkände han själf — det var således inte alls för hennes skull, han hade inte haft en tanke på att tillfredsställa hennes smak eller göra henne en glädje.

Och till råga på allt hade hon ju hela december månad gått och undrat hvad Erland skulle hitta på att ge henne till jul, som kunde vara ett alldeles *särskildt* fint och rörande bevis på, huru innerligt han höll af henne. Det hade blifvit en fix idé hos henne, detta *särskilda*, som ingen annan ung fru skulle kunna få af sin man, någonting, som var uttänkt med hjärtat, inte med förståndet. Hon var så alldeles säker på, att hennes man hade en sådan öfverraskning i beredskap åt henne, och hon väntade i hvarje minut att den skulle komma. Men sedan hon känt sin stämning ytterligare sjunka grad för grad efter att ha tagit emot en packe tråkiga böcker — diktsamlingar, resebeskrifningar och sådant där skräp — en solfjäder, som hade det stora, ohjälpliga felet att vara likadan som den otäcka Aline Stahres, och en attrapp föreställande en limpa fullpackad med ved- och matpoletter att ge åt fattiga —, fanns blott ett enda till

henne adresserat paket kvar, och det måste således innehålla öfverraskningen, den fina, ömma tanken. Det var därför han hade lagt det på botten af korgen, för att spara det bästa till sist. Men å, hvad hon blef ledsen och besviken och ond, då segelgarn och papper fallit och hon stod där med ett klädnings-tyg i handen — tjockt siden med inväfdade sammetsblommor, som hon uttryckligen önskat det — men blått, kan man tänka sig — — blått! Och hon som *aldrig* kunde vara klädd i blått, för sin litet mörka hys skull — och det hade han inte tänkt på! Kan *det* kallas kärlek?

Om hon någonsin varit nära att brista i gråt, så var det i det ögonblicket. Hon måste göra underverk af tapperhet för att svälja tårarna. Och då nu Erland kom och lade armen om hennes lif och tackade för julklapparna och ville kyssa henne, kunde hon inte för sitt lif hålla god min, utan hon drog sig hastigt undan och vände honom ryggen utan att säga ett ord, men han måste ha sett hennes ansikte i spegeln, ty han stod tyst en stund och så sade han detta ringaktande, dödligt förolämpande: »Jaså, lillan är onådig» . . . som hon aldrig skulle glömma i hela sitt lif, om hon så blef hundra år — men gudnås, man blir inte hundra år med en sådan hjärtesorg!

Ja, det var nu en fullt opartisk utredning af hvad som förefallit, och den som inte ville erkänna, att hon hade hela rätten på sin sida, den led af en beklaglig moralisk färgblindhet, så mycket var säkert. Lilla Anny lutade sig tillbaka i sitt hörn och tänkte, att det allt ändå skulle kännas bra tryggt och skönt, om hon hade någon att vädja till i denna rättsfråga —

men hon stod ju så ensam i världen; och så beslöt hon sig nästan till hälften för att skriva ned historien och sända in den, anonymt förstås, till Idun och be om svar i brevlådan, huruvida den man kan anses älska sin hustru, som icke bryr sig om att ta hänsyn till hennes *enda* svaga punkt, den, att icke kunna klä sig i blått.

Men huru långt hade hon nu åkt under dessa funderingar? Hon tittade ut genom fönstret och fann, att de redan voro på hemvägen, släden svängde just nu förbi Hasselbackens grindar. Lilla Anny fick en idé. Hon lät ekipaget hålla och tillsade den ryske bojaren att köra till Allmänna gränd n:r 7. Där hade hon ett besök att göra, och så skulle förmiddagen gå fortare — tids kom hon hem till sin man och sitt olyckliga äktenskap.

Och så hade hon ju rent glömt att göra sin vanliga julpåhälsning hos gamla Marie. Så länge mamma bodde i Stockholm, hade de regelbundet hvarje julafton farit ut till sin f. d. gamla trotjänarinna, som satt där ute på Djurgården så ensam i sin lilla kammare, och alltid hade de haft med sig en mängd nyttiga och präktiga gåfvor åt henne. Så förargligt att hon skulle ha glömt det i år, första julaftonen efter mammas flyttning till utlandet! Nå, Marie var en beskedlig och rar gammal gumma, hon skulle nog vara lätt att försona.

Kupén höll utanför det angifna huset och Anny klättrade uppför de välbekanta branta trätrapporna. Nyckeln satt i dörren som vanligt, det var bara att stiga på.

Gamla Marie kom emot henne, innerligt vänlig

och belåten som alltid; hon hade nyss slutat sin middag, så att den lilla kammaren vara full af matos, men annars var där så snygt och putsadt och hemtrefligt som endast en sådan ordningsmänniska som Marie kunde åstadkomma det med så små medel. Anny slog sig ned i soffan och ursäktade sig för att hon inte kommit i går.

»Säg inte ett ord om det, söta lilla fröken Anny», myste gumman och klappade henne med sina stela gamla fingrar på pälsärmen, »jag väntade henne inte alls. Nygifta frun, kan man veta... hon skall bara tänka på sin snälla man och inte på mig, gamla staccare. Uppriktigt sagdt, så tänkte jag nog, att fröken Anny skulle komma ihåg mig så där framåt trettondagen eller så... men redan i dag, det var då alldeles för snällt.»

»Ja, Marie skall inte bli utan julklappar heller, det kan Marie»...

»För all del», afbröt gumman generad, »nog vet jag, att fröken Anny har kvar samma hjärtelag som förr, och det jag skall få, det är lika välkommet när det kommer, om det så dröjde ända till midsommar.»

För att bespara »fröken Anny» att komma fram med flera ursäkter, började nu gamla Marie tala om, hurudant hon haft det på julaftonen. Och det hade varit så innerligt trefligt och präktigt på allt vis. Handelsman Olssons, som hon hyrde hos, hade skickat upp mat till henne vid åttatiden, både lutfisk och gröt och sandbakelse — ja, sandbakelsen tordes hon inte äta, förstås, men det var ändå så snällt af dem att låta den följa med, så hade hon extra julgodt åt sina talgoxar på fönsterbrädet. Och inte hade hon

blifvit utan julklappar heller. Beate Ringström, hon som tjänat som kammarjungfru hos hennes nåd på samma gång som Marie och som nu var gift med en lärftskramhandlare vid Vesterlånggatan, hade nu som alltid kommit ihåg sin gamla vän med en present. Tänk, ett helt dussin näsdukar! Och ingen dålig vara, nej då, primalärft, och alldeles färdiga, fällade och märkta! Det var så likt Beate, hon var alltid så omtänksam och finkänslig.

»Finkänslig?» upprepade Anny och drog litet på munnen. »Inte kan jag begripa, hur Marie kan se någon finkänslighet i ett dussin näsdukar!»

»Jo, bevars, man *kan* se, om man bara vill», sade gumman triumferande och tog fram näsdukarna ur byrålådan för att förevisa dem. »Jag satt hela kvällen och gladde mig åt den här presenten, och ju mera jag tänkte på den, desto flera anledningar hittade jag på att vara glad och tacksam för den. Att jag alls inga näsdukar behöfde, det hör inte hit, det kunde inte Beate veta, så det ska' vi aldrig tala om. Men tänk nu först, att hon gaf mig stark, präktig vara och inte utskott, som man ger åt fattiglappar som jag, var inte det finkänsligt? Hon kunde så väl ha tagit något ur sin mans lager af det som var förlegadt och mindre kurant, det hade ändå varit godt nog åt mig här ute vid Allmänna gränd — men hon tog af det bästa som fanns, hon! Hon ville inte, att jag skulle bli påmint om, att jag är en som måste lefva af andras barmhärtighet. — Och så omtänksamt att fälla och märka dem, så jag skulle slippa anstränga mina svaga ögon och få en påminnelse om, att jag börjar bli urgammal och orkeslös? Och det

bästa af allt — att hon gaf mig ett *helt* dussin och inte ett halft? Ett helt dussin, det betyder, att jag än har många, många år kvar att lefva och slita näsdukar på — ett halft skulle ha varit detsamma som att säga: du står på grafvens brädd, nog hålla vi dig ut! Du behöfver inte flera! — Och fröken Anny vet nog, att hur ensam och fattig och gammal man är, vill man ändå inte gärna bli påmint om, att man kanske inte har så värst många dagar kvar. Och därför säger jag än en gång, jag, att de här näsdukarna ä' ett riktigt vackert och rörande bevis på finkänslighet, och det står jag vid.»

Anny hade först sett förvånad ut, men sedan fått en tankfull min i sitt lilla zigenaransikte, medan hon åhört gamla Mariés ifriga demonstrerande. Plötsligt var det, som om en alldeles oväntad tanke runnit upp i hennes lilla hjärna, och hon blef röd som blod.

»Kära gamla Marie«, sade hon och klappade den skrynkliga handen, »den som vore så förnöjsam som du och kunde se det bästa i allting...»

»Ja se, det är en rikedom, som den fattige ofta har framför den rike«, sade gamla Marie litet brydd, »och *det* är nog så rättvist deladt...»

Anny hade rest sig; det hade kommit på henne ett omotståndligt begär att fara hem... genast, genast...

Hon tog ett vänligt, men brådstörtadt afsked af gamla Marie och flög utför den branta trätrappan som en vind.

»Kör hem — fort!«

Aldrig hade hon åkt så långsamt, tyckte hon. Hade Erland slutat skrifva bref? Kanske han var utgången? Tänk, om han var utgången! Hon sprang

så fort uppför trappan och tryckte så häftigt på ringledningsknappen, som om hon vore förföljd. Kom då Klara aldrig och öppnade? Nu hördes steg där inne — det var hans. Och då han förvånad stod i den öppnade dörren, flög hon honom om halsen och grät och skrattade på en gång och strök kinden mot hans skägg och hviskade:

»Förlåt lillan... hon skall aldrig vara onådig mer.»

När Lagårds-Pelle skulle konfirmeras.

Det knackade blygt på dörren till expeditjonsrummet.

Prosten slutade skrifva, drog ett par kraftiga bloss ur långpipan och ropade sedan: »Stig in!»

Men ingen kom. Det var dödstyst i farstun liksom i hela huset. Prosten lutade sig tillbaka i stolen och såg på, huru röken drog i långa, tunna, litet gungande streck framåt fönstret, törnade emot gardinerna, följde deras veck uppåt och förenade sig med den gråa molnbädden, som hängde där uppe under taket.

Ännu en knackning och ännu ett »Stig in!» litet mera otåligt och högröstadt än det förra. Då öppnades äntligen dörren långsamt och två figurer inträdde, först en kvinna och sedan en karl, som stan-

nade bakom henne, så att han så mycket som möjligt doldes af hennes bredaxlade gestalt.

Prostens glasögon riktades på de inträdande, och det fylliga ansiktet lystes upp af ett välvilligt igenkännande småleende.

»Jaså, Nora är ute och stiger i dag. Hvad blåser det då för väder?»

Nora småskrattade förläget, men svarade icke. Hela hennes solbrända, fyrkantiga fysionomi hade ett skamfullt uttryck, och hon torkade oupphörligt med det hopvikta handklädet bort några stora svett droppar, som trängde sig fram i det ljusa hårfästet och genast efterträddes af nya.

»Jag tror ni kommer två man högt till på köpet. Hvem är det Nora har med sig?»

Prosten böjde sig litet åt sidan för att kunna se. Nora drog sig undan och blottade sin följeslagare, en liten halfgammal, rödblommig karl med enfaldigt ansikte, utstående öronlappar och en stor, vidöppen mun med långa gula tänder. Men han var blott synlig ett enda ögonblick, ty i nästa sekund flyttade han sig ånyo tillbaka, så att han fick skydd bakom den breda, hemväfda ryggen, hvars rutor han envist fixerade, med ett och annat skyggt ögonkast åt sidan.

Nora måste ändtligen besluta sig för att svara.

»Jo, det är bara Lagårds-Pelle», sade hon i en ton, som om hon bedt om ursäkt. »Han ville partu inte följa med, men jag gaf mig inte, för si» . . . hon kippade efter andan och hajade till, men så tog hon hela sitt mod till sig och slungade ut med förtviflans säkerhet: »för si, en *ska'* ju vara två, när en *ska'* ta ut lysning.»

»Ta ut lysning?» utbrast prosten förbluffad och rätade upp sig i stolen. »Ämnar Nora gifta sig med . . . den där karlen? Det kan väl aldrig vara Noras allvar?»

»Jo men är det så», svarade Nora lugnt och bestämdt; hon hade återfått hela sin trygghet, sedan det svåra ordet var sagdt.

»Nej, hör nu, Nora, kom lite närmare, så få vi talas vid.»

Nora marscherade oförfäradt fram till skrifbordet och såg prosten helt lugnt i ögonen.

Då Lagårds-Pelle såg sig öfvergifven och lämnad till spillo, fick hans ansikte ett alldeles förskrämdt uttryck; han satte ut foten på golvet, för att följa efter Nora, men drog den tillbaka igen, såg sig om åt alla håll, som om han sökt ett gömställe, hittade slutligen på den utvägen att göra helt om, så att han nästan kom att vända prosten ryggen, och där stod han nu kobent och skälfvande i knäveckan och stirrade hårdnackadt på tapetmönstret och klippte då och då med sina runda ögon som en rädd ankbonde.

»Det här var då högst oväntadt», sade prosten, som satt där med glasögonen uppe i pannan och ännu ej hämtat sig från sin förvåning. »Nora, som alltid har varit en sådan förständig människa . . . Nora måste väl veta, att Pelle inte är en sådan karl, som man gifter sig med», fortfor han med sänkt röst, »han är ju inte . . . han har ju inte . . .»

»Sitt fulla förstånd», ifyllde Nora, då hon såg, att prosten ej kunde hitta ordet. »Ja, jag vet nog, att folk säger det, men si det är en osanning så stor som ett hus. Den som har sagt det till prosten, han ljuger på Vår herre, för inte har han gett Pelle så

värst stora förståndsgåfvor, och läsa har han alltid haft svårt för, men si, *riktig*, det är han, det vet jag bäst, och om inte prosten tror mig, så kan prosten fråga patron Hofberg, för han säger, att under alla de tretti år han haft landtbruk, har ingen skött hans lagård så bra som Pelle. Och jag har nu tjänt kamrat med Pelle i — ge mej si, fyra år blir det nu den tjugufjärde oktober, ända se'n jag flötte från prostens — och nog har jag både sett och hört, att Pelle är lite dum, stackarn, men det kan inte alla vara kvicka heller, och om alla skötte sitt så klokt och regält som han, så vore det ingen nöd. Beskedlig är han bå' mot människor och djur; kritererna ä' han då så öm emot, som om de vore hans köttliga syskon, och månar om dem på alla vis och sätt, och det var mest det som gjorde att jag kom te å fatta kärlek till Pelle, att jag såg hur mån han var om sina oxar och kor, för si jag har alltid vatt kär i kriter. Och det säger jag, att får jag inte Pelle, så kan jag så gärna lägga mig ner och dö med det samma, för då blir det för mycke' söcknigt te å lefva.»

Hon hade talat sig helt andtruten och måste nu göra ett uppehåll för att pusta ut och torka af sig svetten, som tillrade utför den fräkniga pannan. Prosten satt där villrådig och kliade sig på hakan, som han gjorde, då han var bekymrad, och slutligen sade han:

»Ja, ja, kära Nora, det kan vara godt och väl, det där, men du är ju gamla människan, betydligt äldre än Pelle, och . . .»

»Nej, si det har allt prosten läst gali i kyrkboka», förklarade Nora med triumferande min, »för

vi ä' fyrtitre år, bägge två. Pelle och jag ä' årsbarn.»

»Jaså... ja, ja, men du har ju en sådan bra plats hos Hofbergs...»

»Patron vet åf alltihop, och han har loft att jag får behålla mejerskeplatsen hos honom, om jag också gifter mig, så det felet var det inte.»

»Men du vet väl, att Pelle aldrig har blifvit konfirmerad? Han kunde ju aldrig lära sig läsa, då han var pojke, och sedan har han gått här som en annan hedning...»

»Ja, jag vet nog, att elaka människor kalla honom för Hedninga-Pelle, men nog är han lika bra kristen som jag och flera med mig; prosten skulle bara höra hur gesvindt han kan räkna upp både de stora och de små profeterna, från Esaias ända till Malacki. Och lillkatekesen kan han nästan utantill, åtminstone de tre första hufvudstyckena.»

»Såå?» Prosten myste och tittade bort till Lagårds-Pelle, som gjort en half svängning åt sidan och stod där och sneglade med det ena ögat och gjorde några besynnerliga rörelser med sina stora, utstående öron, som om han spetsat dem. »Men det hjälper inte stort, kära Nora. Jag har inte rättighet att viga er, om han inte blir konfirmerad först.»

»Ja, jag vet nog det, gudnås så visst, men jag vet också, att prosten alltid har varit så innerligt snäll och beskedlig mot mig», svarade Nora i insmickrande ton, »och hade den rara prostinnan lefvat, så hade hon nog också lagt ett godt ord för mig, för bättre matmor än hon var, det kan då inte finnas... och därför så hoppas och tror jag nog, att prosten

skall låta nåd gå för rätt och inte ha för stora fordringar på Pelle hvad storkatekesen och bibelskan anbelangar . . . och innanläsningen se'n.»

»Jaså, han kan inte läsa rent än?» frågade prosten ifrigt, som om han hakat sig fast vid detta nödankare.

»Nej, si jag kan rakt inte få honom te å skilja mellan b och p, det är rakt som förgjort; jag har lirkat me'n som med ett barn och sagt honom, att b sätter svansen i vä're som en ko, då bromsen ä' efter'na, och p hänger med rompa, alldeles som koa, då ho går och betar, men det hjälper inte ändå.»

Hon småskrattade och sneglade på prosten, för att se, om det gick bättre, då hon försökte ta honom från den skämtsamma sidan. Men prosten betvingade skrattlusten, antog sin allvarligaste min och sade:

»Kära Nora, det var mycket ledsamt, det, att din fästman är så klen i innanläsningen. Förr än han kan reda sig hjälpligt i det stycket, kan jag inte konfirmera honom; jag har ingen rättighet att göra ett sådant undantag, om jag aldrig så gärna ville. Någon lysning kan alltså inte komma i fråga, det inser du nog. Du kan ju titta in till mig någon gång i vår, då jag slutat med nattvardsbarnen — bland *dem* är det inte värdt att sticka in Pelle, det faller af sig själf; han skulle ingenting kunna lära sig och bara bli utsatt för nojs och spektakel. Men om han kan lära sig läsa innantill ordentligt och kan hela Luthers lilla katekes tills våren kommer, så lofvar jag att pröfva honom enskildt, och går det någorlunda skapligt för honom, så inte skall jag vara ogin och lägga några hinder i vägen för din äkta sällhet, min kära Nora, fast nog hade jag väntat mig bättre

förstånd af dig, som alltid har varit så stadig och allvarsam.»

Nora hade blifvit tankfull; hon stod och räknade på fingrarna.

»Så där i början på juni då?» frågade hon och såg upp med föga belåten min.

»Ja, efter pingst.»

Nora stod tyst en lång stund och vände det hopvikta handklädet mellan sina bruna fingrar. Plötsligt tycktes hon komma till medvetande af, att hon ej längre hade något där att göra, hon räckte prostens sin hand och sade ett liknöjdt:

»Ja, då får jag så mycket tacka.»

Därefter gick hon till dörren, öppnade den och föste ut Pelle, som försvann med den största beredvillighet. På tröskeln neg hon ännu en gång och frågade:

»Kanske prostens vill förhöra Pelle på de stora och de små profeterna nu strax?»

Nej, det villé prostens inte, och så stängdes dörren efter fästfolket.

Det hade antagligen varit prostens mening att ge Nora tid att ta sitt förnuft till fånga; det var mer än ett halft år till pingst, och under den tiden kunde kanske kärleksgrillerna hinna gå af henne. Men han tycktes ha felräknat sig.

Hvarje kväll under vinterns lopp, sedan Nora slutat sitt dagsarbete, lyste det i hennes lilla kammar på gaveln i patron Hofbergs mejeribyggning, och om man smög sig fram och tittade in genom fönstret, kunde man se henne och Lagårds-Pelle sitta tätt bredvid hvarandra framför bordet med en liten

fotogenlampa framför sig och läsa i abc-boken. Nora pekade på bokstäfverna och blef ibland mycket ifrig, då Pelles förstånd stod alltför länge stilla. Han såg olycklig ut, rynkade pannan djupsinnigt och klippte med sina långa öron, då Nora talade. Ibland satt han borta vid kakelugnen på en pall och värmde sina händer, och då var det Nora som läste högt för honom ur katekesen. Så kunde de hålla på minst två timmar hvarje kväll.

Ungdomen på de närgränsande gårdarna hade mycket roligt åt dessa små idyller inne i mejerskans kammare. Men en kväll, då man fnittrade alledes för högt där utanför i snödrifvorna, reste Nora sig, gick fram till fönstret och fällde ner rullgardinen, och sedan var det slut med det nöjet; gardinen var neddragen hvar enda kväll. Drängpojkarne kastade lösa snöbollar på fönsterrutan och bombarderade de bäggē älskande med kvickheter, men det ledde aldrig till någonting.

Inemot vårsidan mötte prosten Nora på landsvägen en afton, och som han hört talas om Lagårds-Pelles studier, frågade han, om han hade gjort stora framsteg.

»Åja, det knallar och går», sade Nora, »katekesen kan han bra nog utantill, och bibelskan har jag också läst högt för honom en tjugu, tretti gånger i vinter, från pärm till pärm. Värst är det med de där kosvansarna . . . men prosten får väl vara så nådig och inte vara för sträng.»

»Jaså, du har inte kommit ifrån giftastankarna än?»

»Nej, var det likt, det; nu håller jag å Pelle ytter värre . . . Kan prosten tänka sig, Gullros hade

förätit sig häromda'n, och Pelle vaka' hos'na hela natten, han låg hos'na i båse', för att ho skulle ha varmare, och sof inte en enda blund! Så nog är han god kristen alltid.»

Prosten hade efter hand gjort sig underrättad om Lagårds-Pelle och kommit till det resultat, att Nora hade rätt. Alla erkände, att han var en godhjärtad, beskedlig och rättskaffens människa, nykter och arbetsam, och det värsta man kunde säga om honom, var att han inte hade funnit upp krutet. Men hvad gjorde det, då Nora hade förstånd för dem bägge två? Nog af, strax efter pingst kallade prosten honom till sig på expeditionsrummet till enskildt förhör; Nora tiggde och bad att få vara med, men det nekades bestämdt. Pelle måtte emellertid ha redt sig ganska bra, ty i samma vecka fick han undergå »storförhör» i sakristian inför kyrkrådets ledamöter.

Prosten hade förberedt herrarne på, att det hela mera var en formalitet och skulle vara undanstökadt på några minuter.

Pelle hade infunnit sig nyrakad, klädd i helgdagskläder, hvita handskar med alldeles för långa fingrar och hög svart hatt, som han lånat af rättaren. Han såg ganska lugn ut, men hans öron voro oupphörligt i lystrande rörelse.

»Nå, min kära Per Jonsson», började prosten, då han intagit sin plats i stolen bakom skrifbordet, »innanläsningen är väl inte värdt att vi ta upp tiden med; den pröfvade jag dig på där hemma i prästgården häromdagen, och jag tror, att både du och jag fick nog af den varan. Men kan du nu säga mig: hvilka ä' de små profeterna i gamla testamentet?»

Det gick ett bredt, skinande löje öfver Pelles ansikte, och han stämde upp som en fanfar:

»Oseajaelamosobadjajonamicka . . .»

Han fortfor i ett kör ända till Malachi, men då hade han ej heller den minsta pust af andedräkt kvar och var eldröd i synen af ansträngning.

Prosten nickade belåtet och fick sedan samma tillfredsställande svar på sin fråga efter de stora profeterna.

Därpå gjorde han några enkla katekesfrågor, som att börja med tycktes falla på hälleberget, men så snart prosten hjälpte Pelle på trafven med begynnelseorden i svaret, kom det öfriga forsannde som ett vatten.

»Ja, nu skulle vi kanske också göra en s. k. förståndsfråga», sade prosten, och nu klack det till i bröstet på Nora, som stod utanför sakristidörren och lyssnade. »Kan du säga mig, min kära Per Jonsson, hvad man i allmänhet menar med att Guds ord rent och klart läres?»

Pelle tittade på sina hvita fingertoppar, såg upp i taket, sneglade med det ena ögat bortåt dörren, där han visste att han hade sin hjälp i alla trångmål, men kunde icke hitta på något att svara. Prosten ämnade just ta till ordet igen och formulera frågan på ett annat, lättfattligare sätt; då slätades de bekymrade rynkorna i Pelles ansikte ut som af en osynlig hand och han svarade godmodigt segerstolt:

»Jo, sör prosten, dä ska' inte vara någe fabel mä't . . .»

Herrar kyrkrådsledamöter kunde nu ej hålla sig allvarsamma längre, och en mångstämmig skrattsalva ekade mot sakristians hvitrappade stenväggar. Äfven prosten drog på smilbandet och sade:

»Ja, det var alldeles riktigt svaradt... inte något 'fabel'... det skall jag komma ihåg, när jag skrifer mina predikningar hädanefter. — Ja, tack skall du ha nu, Per Jonsson, nu är förhöret slut; du har bestått profvet med heder. Om söndag får du gå till altaret med de öfriga nattvardsgästerna, och söndagen därpå ska' vi väl se till, att det lyser för dig.»

Lagårds-Pelle sken af belåtenhet, då han gick omkring och tog prosten och hela kyrkrådet i hand, och till hvar och en af herrarne sade han: »Jag får så mycket tacka...» ty det hade Nora ålagt honom. Och när han ändtligen kom ut i kyrkan, så stod ju hans fästmö där på gången och grät, som om hon varit piskad.

»Hva i hälsinge... gråter du?» frågade han häpen. »Dä gick ju bra för mig?»

»Ja, visst gick det bra, och det är just därför jag gråter», utbrast Nora, i det hon snyftande slog armarna om honom och kysste honom två gånger midt på munnen.

J tredje klass.

Genom det täta myllret på perrongen vid Katrineholm tränger en medelålders herre sig fram, en reslig figur i elegant, rutig sommardräkt, med gräsprängda mustascher och med en resväska i handen. Han går ett stycke utmed tåget, som om ett par minuter skall afgå till Göteborg, tittar in genom dörrarna och stiger slutligen upp i den tredje-klasskupé, som är minst fullpackad. Där slår han sig ner i ett hörn, sedan han lagt upp sin väska på en hylla, konduktören märker hans biljett, dörren stänges och tåget går.

Den rutige ser sig omkring i kupén. Endast fyra medpassagerare: två unga, linhåriga, ljusblå gardister i samma afplankning som han, och i mellanbåset två fruntimmer, nej, två jättekvinnor.

Den ena, som nyss tagit ner sitt hår och är sysselsatt med att kamma ut det, är en besynnerlig företeelse: ett ungt, högst femtonårigt bondflickansikte på

en kropp, som tycks tillhöra en Niobestaty. Under den urtvättade perkalkjolen synes en högvristad fot, så väldig och massiv, att den leder tanken tillbaka till urtidens giganter; den borde ha varit klädd i en sandal af näfver och rå oxhud i stället för i en känga af kläde. Den slankiga klädningen förråder former, som kunde vara af marmor, och den lilla tarfliga svarta klädeskoftan stramar öfver en midja och ett par axlar, som skulle varit en atlets stolthet. Handen, som för den tandlösa kammen upp och ner genom det tunna, korta håret — gult i flera schatteringar — är bred, muskulös och solbränd, med fyrkantiga fingerändar och sorgkanter under naglarna. Det unga ansiktet är fult och groft men icke obehagligt: stora, godmodiga, ljusblå ögon, oformligt tjock näsa, bred mun med friska, röda läppar och hvita tänder, och öfver de fylliga kinderna ungdomens skära rodnad, som stegras och mattas flämtvis under arbetet med det genstörtiga håret.

Modern, som sitter midt emot, är en spegelbild af dottern sådan denna kommer att se ut om trettio år, men hos henne har fulheten redan blifvit grotesk, ett intryck, som ytterligare skärpes af en stor, gul plåsterlapp vid ena mungipan. Äfven hon är fattigt och föga propert klädd. Men då den rutige herrn granskar hennes osköna ansikte närmare, finner han ett godt drag kring munnen och ett halft drömmande, halft sorgset uttryck i ögonen, som behagar honom.

Bägge kvinnorna betrakta honom flyktigt, medan han sätter sig till rätta i sitt hörn; den unga slutar för ett ögonblick upp med kamningen, men återtar den strax igen, och sedan är han för dem bägge,

som om han ej funnes till. De samtala ibland med hvarandra på ett språk, som han icke känner, ett sjungande tungomål med många diftonger, antagligen finska.

De bägge gardisterna ha däremot ingenting att säga hvarandra. Dumma ansikten med osund hy, sömniga ögon, vattniga och rödkantade efter sista ruset. Den ene försöker rycka upp sig ur dåsigheten, tar en käpp, som ligger på soffan, kanske kvarglömd af någon passagerare, ställer sig i det öppna fönstret, räcker sig ut och försöker slå till telegrafstolparna, då de flyga förbi. Det lyckas en gång, och därmed tycks hans ärelystnad nöja sig, ty nu återtar han sin plats midtemot kamraten och försjuncker i samma slapphet som nyss.

Men så får han sikte på jätteflickan. Hon har nu satt upp sitt hår och tagit på sig hatten — en liten löjlig, urmodig tingest med ett par skära tygrosor, som se ut att ha legat en vinter mellan dubbel-fönster — och sitter helt sedig med ryggen mot honom; de ha endast afplankningsväggen mellan sig. Han betraktar en stund den seniga nacken med sina korta hårslingor och den brunstekta halsen med sina hvita fjun, det går ett skälmaktigt leende öfver hans breda bondfysionomi och så lägger han kinden mot den muskulösa ryggen. Flickan vänder sig om med en förvånad min och drar sig undan. Gardisterna skratta. Men det är obekvämt för henne att sitta framåt lutad, och snart har hon återtagit sin förra ställning mot ryggstödet. Genast har hon gardistens hufvud på sin axel igen. Det upprepas flera gånger; modern säger något till flickan på sitt obegripliga

språk, dottern svarar i missnöjd ton; den unge krigaren blir tydligen imponerad af det utländska tungomålet, betraktar de bägge kvinnorna med häpen beundran och afstår från sina försök att skaffa sig hufvudkudde.

I stället tar han ner en stor påse från hyllan, sätter sig bredvid kamraten och börjar, utan att bjuda denne, äta hvetebrödskringlor med socker på. Flickan har tydligen hört hans käkar arbeta, ty hon vänder sig om, och hennes ögon hänga sig fast vid kringlan, ända tills sista biten af den försvunnit i gardistens gap. Han tar fram en till och expedierar den långsamt. Flickans ögon lysa begärligt. Hon tycks ha alldeles glömt, att hon blifvit förolämpad nyss. Hon upphör ej att fixera gardisten, ända tills han småleende räcker henne en stor kringla, som hon genast tar, med en liten böjning på hufvudet till tack. Hon biter ett litet stycke af den och räcker den sedan till modern. Nu uppstår ett lifligt replikskifte mellan de bägge kvinnorna; den äldre vägrar att ta emot den erbjudna läckerheten, men flickan skakar energiskt på hufvudet och bedyrar förmodligen, att hon icke är hungrig. Modern ger vika och äter upp kringlan i ett par munsbitar med en begärlighet, som utvisar, att hennes frukost måtte ha varit klen. Sedan tar flickan af sig sin hvita halmhatt och lägger hufvudet i moderns knä. Hon har alldeles glömt gardisten. Hennes ansikte får ett uttryck af barnslig, trygg belåtenhet, och hon sluter ögonen för att sofva. Modern lägger en stor, knotig hand, beklädd med en urtvättad vit halfvante, på jättebarnets hufvud och ser tankfullt ut genom fönstret. Plötsligt får hon ögonen

fulla af tårar; en af dem rinner öfver den bruna kinden och stannar vid kanten af plåsterlappen.

Vid nästa station stiga gardisterna ur och komma ej mera tillbaka. Men då konduktören smäller igen dörren och tåget går, höres en oartikulerad gäspning från det bortersta båset, som den rutige herrn hittills trott vara tomt, och nu reser sig en figur där borta, som antagligen förut legat och sofvit på soffan.

Det är en ung fyr på några och tjugu år, kortväxt och axelbred, senig och smidig, med händer, som förråda kroppsarbetaren, men klädd mera som en halfherre. Fina drag, små mörka, välvårdade mustascher och ett par vackra blå ögon, som se ovanligt vakna ut, sedan han nu gnuggat sömnen ur dem. Han går ut i nästa afdelning till de bägge kvinnorna, slår sig ner bredvid flickan och börjar ett förtroligt samspråk med dem, som visar, att han känner dem förut, dock endast sedan i morse, då de fingo sällskap i samma kupé från Stockholm. Kvinnorna tala svenska med honom, ehuru med stark finsk brytning. Han blandar in en mängd amerikanismer i sitt tal. Det framgår af deras samtal, att han tillbragt sju år i Amerika, där han arbetar på en mekanisk verkstad; nu har han gjort en månads besök i gamla Sviden, men han tycker inte om det här kontri't, här går allting för långsamt — well? — och hade han inte sin gamla mor, så skulle han aldrig ha gjort den här trippen öfver Atlanten. Han hade varit i Stockholm för att se på sta'n, och nu skulle han vara hos morsan two days nere i Göteborg, och sedan gå till Newyork igen; de kunde kanske få sällskap — well? Ty de bägge finskorna voro också på väg till Amerika, men hvad de där

ännade ta sig till eller huru de hade haft det förut hemma i Finland, tycktes de ej vara hågade att redogöra för. Det var egentligen han, som talade, och han riktade sina ord mest till gumman, men då han lutade sig fram och kastade till henne ett af sina »well»? lade han ibland sin hand på jätteflickans knä, och där fick den ligga kvar, utan att hon tycktes märka den.

Vid första större station gick han ut och kom tillbaka med en halfbutelj vin. Först drack han själf en väldig klunk och sedan räckte han buteljen till kvinnorna. De tackade och drucko — ur buteljen äfven de — men endast helt obetydligt. Han talade om för dem, att det var portvin och kostade femtio öre, hvarpå han tömde i sig hvad som fanns kvar i buteljen och kastade ut den genom fönstret. De pigga blå ögonen började bli litet immiga, och snart drog han sig tillbaka i sitt bås och försvann.

Han sof ända till Pålsboda, men då han vaknade, var han lika kry igen. Det hade emellertid kommit in flere passagerare i kupén, så att han hade många nya bekantskaper att knyta, då han kom in igen med en ny portvinsbutelj. Han inviger den med en lång klunk, räcker den sedan till finskorna, därpå till en bonde, och så får den gå laget rundt, tills det inte finns en droppe kvar. Men han ser lika glad ut för det och går omkring från den ene till den andre i kupén, sitter en liten stund hos hvar, frågar hvart kosan bär, talar om, att han heter Robert Anderson och arbetar hos Tuxley & Smithson i Newyork för tolf dollars i veckan. Då han pratat litet med hvar och en, kastar han en blick på den rutige herrn, som sitter i sitt hörn och läser tidningar, men afskräckt af hans

öfverklassapparition svänger han sig om på klacken utan att tilltala honom och slår sig ner bredvid den finska flickan, för hvilken han håller ett långt föredrag om arbetareorganisationen i Förenta staterna, det förestående presidentvalet och Cleveland's utsikter.

Vid en af de mindre stationerna i Nerike har ett helt sällskap kommit in i kupén, bestående af en gammal bonde med hustru och två barn, en gosse och en flicka, som kalla de gamla morfar och mormor. Gubben är klädd i tvåradig svart långrock och gammalmodig skorstenshatt, som om han vore på väg till kyrkan för att gå till nattvarden. Mellan sina knottiga händer håller han ett spanskt rör med nött silfverknapp. Gumman är också klädd i sina bästa kläder och håller ett sammanviket hvitt kläde i händerna. Bägge sätta sig ytterst på kanten af soffan och stirra rätt framför sig utan att växla ett ord, medan de båda barnen slå sig ner midt emot dem och kifvas om, hvem som skall få läsa i ett litet gult pappershäfte, som bär titeln »Handbok för utvandrare». Alltså ett nytt sällskap emigranter.

Plötsligt stoppar gossen boken i fickan och säger:

»Nu kan vi strax si Kulltorp, morfar.»

Morfar svarar icke, men det rycker litet i mormors mungipor, som om gråten ej vore långt borta.

Flickan lutar sig ut genom fönstret och ropar:

»Där ligger det! Uppe vid skogskanten! Nej, så bra det syns!»

Den rutige herrn följer riktningen af hennes pekande finger och ser på afstånd en liten rödmålad bondgård med förskrufvade hvita fönsterluckor, tydligen obobodd.

Flickan tar upp näsduken och viftar.

»Så dum du är, Maja», säger gossen, »där finns ju inte en själ, hvarken djur eller människor.»

»Jag viftar ändå, jag — åt själfva stället.»

Nu stå båda barnen i fönstret och vifta. Tåget går långsamt uppför en stigning, och man ser den lilla röda, igenbommade stugan ännu en lång stund. Gumman blir orolig, reser sig, sätter sig igen, men fattar plötsligt ett beslut och går fram till fönstret till barnen, viker upp handklädet och viftar, äfven hon, åt det gamla öfvergifna hemmet, som hon aldrig mer skall se.

»Ska' du inte titta lite', du också, far?»

Men den gamle svarar icke; han skrufvar litet på sig, tar upp en blårutig näsduk, men stoppar ner den igen; sedan knyter han de valkiga händerna hårdare om silfverknappen och vänder bort hufvudet åt motsatt håll. Hans underläpp darrar så besynnerligt, och adamsäpplet på hans vissnade gamla hals rör sig upp och ner, som om han sväljde.

Det är fortfarande Robert Änderson hos Tuxley & Smithson, som för ordet i kupén. Han har återigen köpt sig en halfbutelj portvin, men försiktigtvis druckit ur den själf, endast finskorna ha fått smaka den här gången, de dricka så litet. Flickan har emellertid efter den sista vinklunken fått litet lifligare färg, och hur han ligger öfver henne med böner och klappar henne på hennes Niobeknän, lyckas han slutligen få ur henne, att de skola resa till hennes far, som är akrobat, och att hon själf, flickan, skall uppträda vid hans trupp som den starka damen och jonglera med kanonkulor. Hon beskriver till och med sin kostym,

som hon har i den poletterade kistan: ljusblått siden med silfvergaloner och skära trikåer. Amerikanaren sitter och hör på henne med gapande mun, och då han får höra, huru många pund hon kan lyfta, blir han tyst en lång stund. Hans stumma beundran öfvergår efterhand i en svag snarkning, ty portvinet börjar göra verkan.

Vid Hallsberg går den rutige herrn ut för att äta middag. Då han kommer tillbaka, finner han nästan hela kupén ätande ur medförda förråd. Luf-ten där inne börjar bli besvärlig, och han funderar på att köpa tilläggsbiljett till andra klass, men han har litet svårt att slita sig från sällskapet, som in-tresserar honom; han tänder en cigarr, öppnar fönstret, där han sitter, och stannar kvar.

Vännen Robert Ånderson är betydligt drucken. Håret ligger i fuktiga slingor ner öfver den svettiga hvita pannan, det glada humöret har svårt att lysa igenom de glasartade ögonens dimma, och tungan nekar att göra tjänst, benen likaså. Han ragglar omkring i kupén med en hel trafve påbredda smörgåsar i handen — sannolikt nyss köpta i tredje klassens servering — och bjuder till höger och vänster, men ingen vill ha, alla ha fullt upp. Endast finskorna ha redan hållit till godo. Framför den rutige stannar han ett ögonblick, men vågar ej säga något, den fine herrn ser så stram ut; i stället vänder han sig till jättekvinnorna och lägger hela smörgåslasset i gum-mans knä, utom en, som han tar undan för egen räkning. Inga protester hjälpa. Flickan tar smör-gåsarna, lindar in dem i ett papper och lägger upp

dem på hyllan; hon skall gömma dem åt honom, tills han blir . . . hungrig, säger hon.

Men nu får han sikte på en ny passagerare, den ende utom den rutige, som han ännu ej gjort bekantskap med. Det är en liten halfgammal, skelögd dam, som sitter inkrupen i ett hörn. Hon är klädd i en sliten »äkta schal», hvarunder hon gömmer sina händer, och med sin lilla baret med två rakt uppstående, tofviga plymer, sitt vissna, af fräknar brunprickiga ansikte, sina små runda, närsynt blinkande ögon, sin lilla krökta näbb och sitt sätt att knycka på hufvudet än åt höger, än åt vänster, är hon alldeles lik en skrämmd höna. Han slår sig ner framför henne, och i det han plockar ostskifvorna af smörgåsen och äter upp dem, talar han om för henne, att han heter Robert Anderson — hick — och arbetar hos Tuxley & Smithson — hick, hick — för tolf dollars i veckan, och att han nu skall fara till Göteborg och hälsa på sin morsa. Hon skelar förfärad åt bäge sidorna, som om hon sökte en tillflykt undan den druckne karlen, men alla platser i kupén äro upptagna; hon knycker på hufvudet och rister på sig, som om hon burrade upp sina hönsfjädrar. Slutligen räcker han henne smörgåsen. Hon sneglar på den med det ena ögat och tvekar; den ser allt annat än aptitlig ut. Men hon törs inte neka, och så sträcker hon ut sin ena hönsfot ur den brokiga schalen och tar smörgåsen. Det går ett solsken öfver amerikanarens slappa drag, han klappar henne rörd och tacksam på armen, reser sig och vinglar bort till sin plats, där han faller ner och somnar nästan på fläcken. Då hönan märker, att han ej längre ser på henne, gör hon en tvär knyck med

handen för att kasta ut smörgåsen genom fönstret, vid hvilket hon sitter; närsynt som hon är, tror hon, att det är nedfäldt. Men smörgåsen fastnar med smörsidan på glaset, sitter där ett ögonblick och glider sedan långsamt ner på golvet. Hela kupén skrattar och fnissar; hönan klipper med ögonen i dödsångest, knycker med hufvudet och sträcker på halsen; man väntar bara, att hon skall gala.

»Laxå, elfva minuter!»

Här skall den rutige herrn stiga af. Medan han viker ihop alla sina tidningar och lägger in dem i resväskan, har amerikanaren vaknat. Han tycks ha sofvit bort ganska mycket af sitt rus. Han sträcker sig, gäspar och säger:

»Kan undra, om di ha något portvin att sälja på den här platsen?»

Därmed reser han sig och går med jämförelsevis stadiga steg ut genom dörren i vagnens bakgrund.

Då den rutige herrn kommer ut på vagnsplattformen, står Robert Anderson kvar där än och svalkar sin heta panna. Då han får se den rutige, drar han sig artigt åt sidan för att låta denne stiga ner först. Men den andre slår plötsligt armen om hans rygg, ser honom riktigt hjärtevänligt i ögonen och säger halft skälmaktigt, halft bedjande:

»Drick inte mera i dag, mr Anderson! Hvad skall er mor säga, om ni kommer drucken till Göteborg?»

Amerikanaren blir i ett ögonblick alldeles nykter, rodnar ända upp till härfästet och kan inte få fram ett ord. Den rutige släpper sitt tag och räcker honom handen.

»Lofvar ni mig det nu? — Adjö och hälsa mor!»

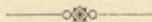
Och så är han nere på perrongen. Robert Anderson står och ser länge efter honom, sedan svänger han sig beslutsamt om på klacken och går in i vagnen igen. Han sätter sig i sitt hörn, tyst och röd i ansiktet, och tittar förstulet ut.

Den rutige har en halftimme på sig, tills hans tåg till Charlottenberg skall afgå. Han kommer ut från väntsalen just som Göteborgståget skall gå, och det sista han ser af det är ett öppet fönster, där amerikanaren står kapprak och sänder honom en vördnadsfull afskedshälsning.

Innehåll.

	Sid.
Nisse, en bild ur »konstnärslifvet»	1
En man af gamla stammen	26
Fjärde budet	41
Små orsaker	75
Lifdömd	82
I skuggan	95
Lifvets prosa	122
Ett återseende	133
Maria Stuart i Gökhuset	143
Lillan är onådig	157
När Lagårds-Pelle skulle konfirmeras	169
I tredje klass	180

Arbeten af HERMANN SUDERMANN:

På *HUGO GEBERS förlag* har nyligen utkommit:

Felicitas

Roman af **HERMANN SUDERMANN.**

Bemyndigad öfversättning af **M. BOHEMAN.**

Två delar. Pris 5 Kronor.

»— Den är underhållande och dramatisk och hör till de romaner, som fångsla nyfikenheten på historiens utgång och som därför alltid äro säkra på sin publik. Den är skriven med Sudermanns frodiga talang och märkliga kraft —».

(Aftonbladet.)

Af samme Förf. ha förut utkommit:

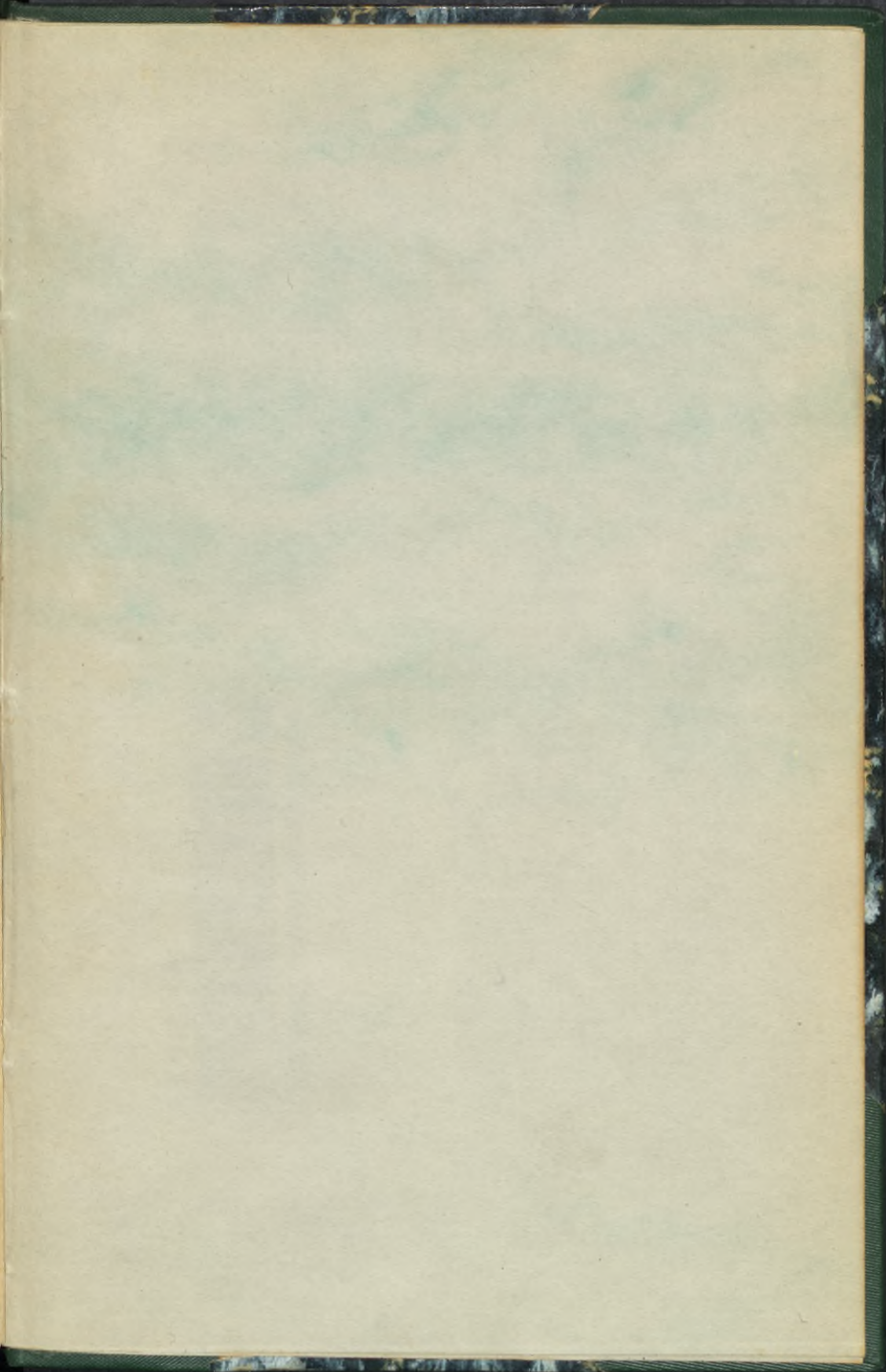
Sorgens fé. Roman. Pris 2.25.

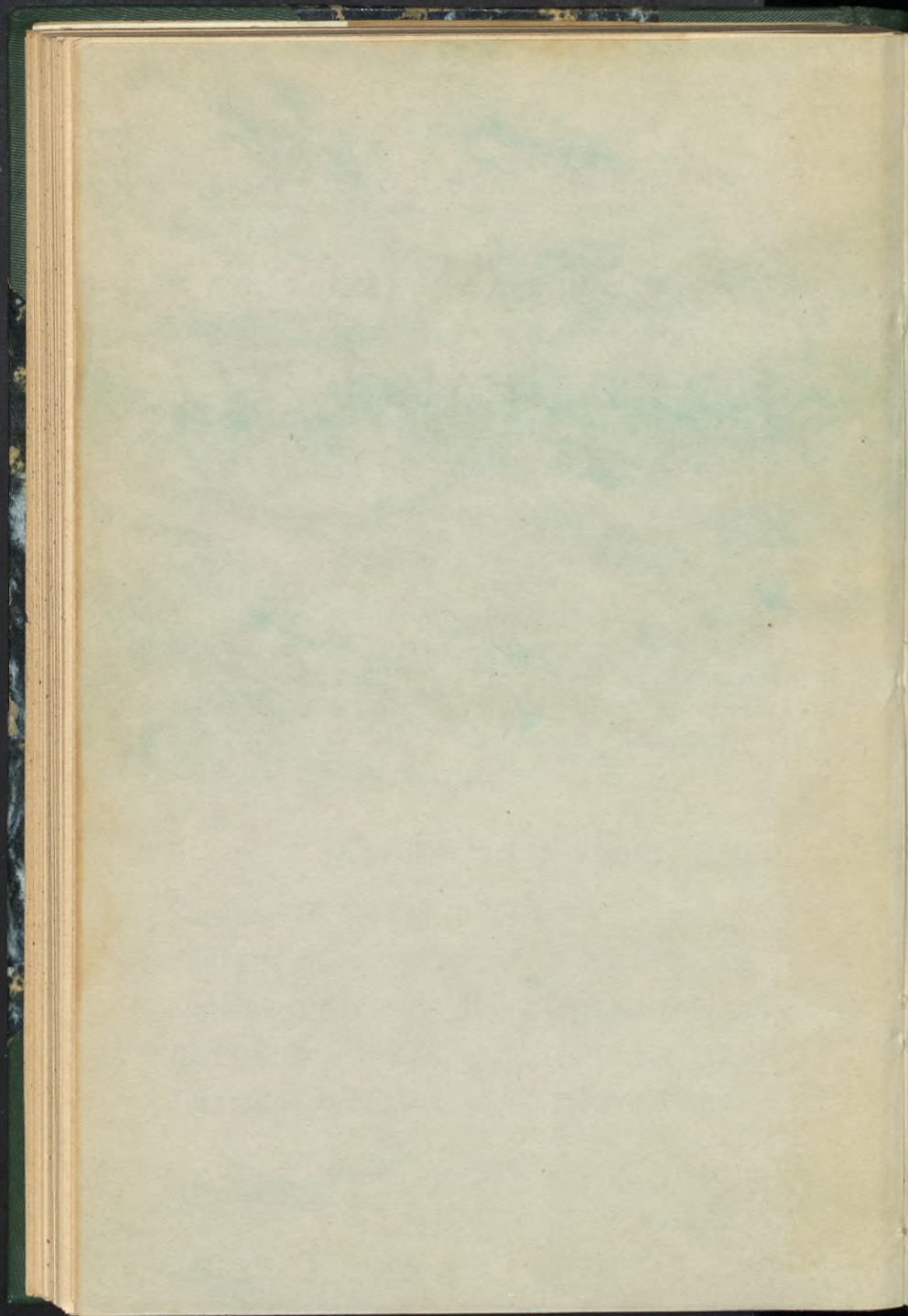
Fädrens missgärningar. Roman. Pris 2.75.

Sodoms undergång. Drama i fem akter. Pris 2.25.

Den gamla kvarnen, med flera berättelser. Pris 2 kr.

Jolanthas bröllop. Berättelse. Pris 1 kr.

6000191446

Göteborgs universitetsbibliotek

